Kapitaalgoederen beheer Smallingerland

2027-2030

'Duurzaam en verantwoord beheer'

Drachten 2026

Inhoudsopgave

1 Beheer openbare ruimte 5
1.1 Inleiding 5
1.2 Beleid en kaders; aanpassing van het kwaliteitsniveau 6
1.3 Beleving van de openbare ruimte door inwoners 7
2 Financieel beleid (BBV en Financiële Verordening) 10
2.1 Financiële uitgangspunten 10
2.2 Financiële verordening 12
2.3 Areaal uitbreiding en structurele beheerkosten 13
2.4 Financieel overzicht 15
3 Assetmanagement 18
3.1 Relatie met Omgevingsvisie gemeente Smallingerland 18
3.2 Duurzaamheid, circulariteit en integrale aanpak 19
3.3 Arbeid (beschikbaarheid en kosten) 23
3.4 Samenvatting Assetmanagement 23
4 Organisatie 25
4.1 Huidig beheerteam 25
4.2 Digitale Beheerprogramma's 25
5 Kapitaalgoederen 27
5.1 Algemeen 27
5.2 Wegen 28
5.2.1 Omvang areaal 29
5.2.2 Kwaliteit van het areaal 30
5.2.3 Benodigde en beschikbare budgetten 31
5.2.4 Onderhoudskosten op basis van de cyclische benadering 32
5.2.5 Vervanging wegen op basis van cyclische benadering 33
5.2.6 Bermonderhoud 34
5.2.7 Verbeteren bermen en/of wegen in het buitengebied/Omvormen fietspaden 34
5.2.8 Benodigde en beschikbare budgetten 35
5.2.9 Periode 2031 t/m 2040 35
5.2.10 Aandachtspunten en risico's 36
5.3 Bewegwijzering, Verkeersregelinstallaties & Straatmeubilair 38
5.3.1 Omvang areaal 38
5.3.2 Kwaliteit van het areaal 39
5.3.3 Benodigde en beschikbare budgetten 41
5.3.4 Aandachtspunten en risico's 41
5.4 Stedelijke watersysteem 42
5.4.1 Riolering 42
5.4.2 Duikers 43
5.5 Water 44
5.5.1 Functie van de verschillende watertypen 44

5.5.2 Onderhoud oppervlaktewateren 45
5.5.3 Wetgeving 45
5.5.4 Benodigde en beschikbare budgetten 46
5.5.5 Aanvullende onderhoudswerkzaamheden 48
5.5.6 Aandachtspunten en risico's 49
5.6 Gebouwen 51
5.6.1 Benodigde en beschikbare budgetten 52
5.6.2 Aandachtspunten en risico's 54
5.7 Groen 56
5.7.1 Langetermijnprognose areaalontwikkeling (10-jaarsdoorkijk) 56
5.7.2 Kwaliteitsniveau en Beleidskaders 57
5.7.3 Benodigde en beschikbare budgetten 58
5.7.4 Aandachtspunten en risico’s 59
5.8 Kunstwerken 61
5.8.1 Benodigde en beschikbare budgetten 61
5.8.2 Aandachtspunten en risico's 62
5.9 Openbare Verlichting 64
5.9.1 Benodigde en beschikbare budgetten 64
5.9.2 Aandachtspunten en risico's 66
5.10 Elektrakasten en Watertappunten 67
5.10.1 Kwaliteit 67
5.10.2 Benodigde en beschikbare budgetten 68
5.10.3 Aandachtspunten en risico's 69
5.11 Sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte 70
5.11.1 Kwaliteit 70
5.11.2 Benodigde en beschikbare budgetten 71
5.11.3 Aandachtspunten en risico's 72
5.12 Buitensport Accommodaties 74
5.12.1 Benodigde en beschikbare budgetten 75
5.12.2 Aandachtspunten en risico's 76
Bijlage 1. Kwaliteitsbeoordelingen en wet- en regelgeving 78

1 Beheer openbare ruimte

1.1 Inleiding

In de openbare ruimte bedoelen wij met kapitaalgoederen: de wegen, wandel- en fietspaden, groen, bomen, speelvoorzieningen, riolering, water, straatmeubilair, verlichting, bruggen, enz. Kortom alles wat we in de openbare ruimte zien.

De kwaliteit van de kapitaalgoederen is van directe invloed op onze inwoners. Een mooie, schone, groene en veilige openbare ruimte zorgt voor leefbaarheid, beleving, aanzien en uitstraling van onze gemeente.

Het in stand houden van de kapitaalgoederen verdelen wij onderin:

- **Onderhoud** (het op niveau houden voor dagelijks gebruik)
- **Beheer** (het op niveau houden zodat de te verwachten levensduur wordt gehaald)
- **Vervanging** (na einde levensduur)

Waarbij het huidige **kwaliteitsniveau** volgens het "**Beheer en ontwerpkader Openbare Ruimte", door de gemeenteraad is vastgesteld** (april 2026) op Basis, Plus en Top.

Het in stand houden van kapitaalgoederen in de openbaar ruimte is een **wettelijke verplichting**, die is beschreven in het **BBV** (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) en in de gemeentelijke **Financiële verordening.**

1.2 Beleid en kaders; aanpassing van het kwaliteitsniveau

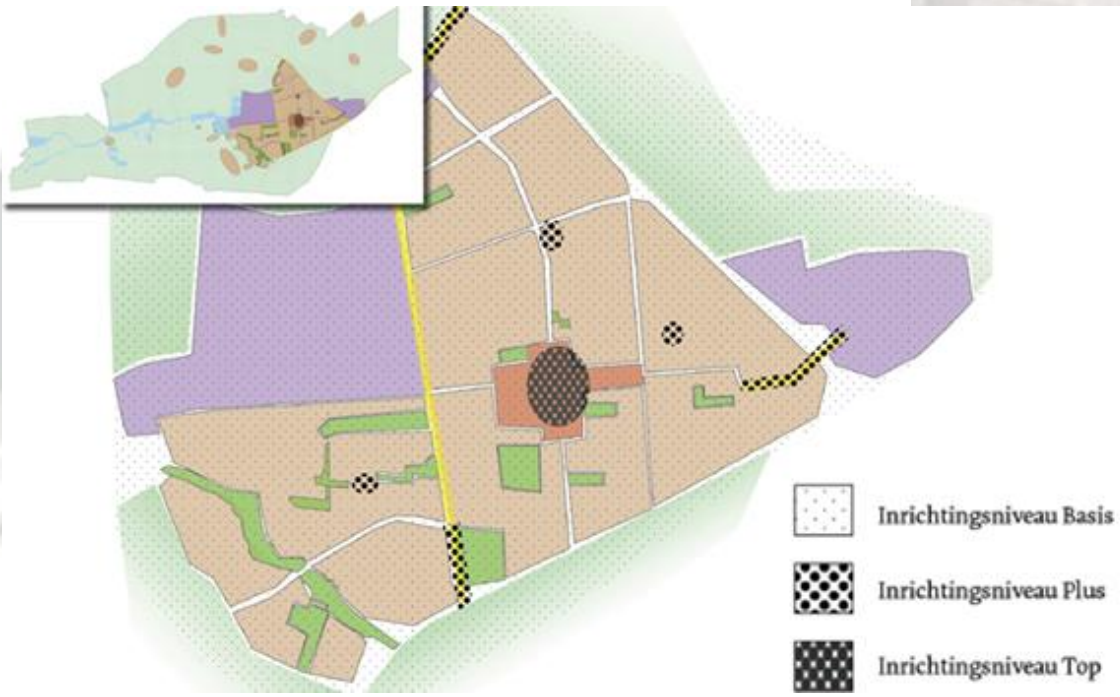
In april 2026 zijn door de vaststelling van het Beheer en Ontwerpkader Openbare Ruimte de onderhoudsniveau 's in een nieuwe vorm vastgesteld.

Het beheer en ontwerpkader Openbare Ruimte is HET kader voor het ontwerpen en beheren van de openbare ruimte in Smallingerland.

- Het integreert opgaven en ambities vanuit verschillende domeinen zoals omgevingsvisie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, mobiliteit, wonen, warmtetransitie en sociaal beleid;
- Het fungeert als een ambitiekaart voor de openbare ruime, waar zit de plus en waar kan het wel wat minder;
- Het vormt het afwegingskader voor diverse opgaves in de openbare ruimte.;
- Het beschrijft het werkproces voor het creëren van een goede openbare ruimte.

Indeling onderhouds- en inrichting niveaus
TOP het Drachtster centrum en de rotondes met vaste planten.
PLUS wijk-winkelcentra en de zogenaamde toegangspoorten van Drachten
BASIS alle overige openbare ruimte (komt overeenkomt met het eerder niveau van "Sober en Doelmatig", 2022).

	Basis	Plus	Top
Uitstraling	Eenvoudig	Goed	Topklasse
Differentiatie	Standaard	Gevarieerder	Uniek
Beheer	Regulier	Vooral regulier	Niet regulier is een optie
Prijs	normaal/ gemiddeld	Iets duurder	Duur

Onderhoudsniveau BASIS
Het onderhoudsniveau BASIS is het minimale onderhoudsniveau waarbij de openbare ruimte voldoet aan de eisen van veiligheid en functionaliteit. De voorzieningen worden zodanig onderhouden dat voortijdige achteruitgang en kapitaalvernietiging worden voorkomen.

Van kapitaalvernietiging is sprake wanneer een voorziening door achterstallig of onvoldoende onderhoud eerder moet worden vervangen dan technisch noodzakelijk. Dit leidt tot hogere beheerkosten en kan gevolgen hebben voor de veiligheid van gebruikers. Denk hierbij aan losliggende of opstaande trottoirtegels, dode takken in bomen of verrotte steigerplanken. Wanneer de gemeente haar zorgplicht onvoldoende naleeft, kan zij onder omstandigheden aansprakelijk worden gesteld voor letsel of schade.

Het *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)* schrijft voor dat gemeenten hun kapitaalgoederen duurzaam in stand houden en hiervoor een adequaat beheer- en onderhoudsbeleid voeren.

Voor het meten van de onderhoudskwaliteit maakt de gemeente gebruik van verschillende kwaliteitsmetingen, bij wegen en groen is dit het CROW-beeldkwaliteitssystematiek. Het vastgestelde onderhoudsniveau BASIS komt hier overeen met een beeldkwaliteit tussen B en C van de CROW-beeldkwaliteitssystematiek, afhankelijk van het betreffende beheeraspect.

HIOR (Handboek Inrichting Openbare Ruimte)

De gemeente hanteert het *Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR)* als kader voor het ontwerp, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Het HIOR bevat de gemeentelijke uitgangspunten, eisen en richtlijnen voor de inrichting van de openbare ruimte en zorgt voor een eenduidige en toekomstbestendige inrichting.

Het HIOR vertaalt gemeentelijk beleid en ambities naar concrete uitgangspunten voor de openbare ruimte. Hierbij gaat het onder andere om aspecten als functionaliteit, veiligheid, toegankelijkheid, beheerbaarheid, duurzaamheid, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Het HIOR is een dynamisch document. Het wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig aangepast aan ontwikkelingen in beleid, wet- en regelgeving, technische mogelijkheden en nieuwe inzichten. Hierdoor blijven de uitgangspunten voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte actueel.

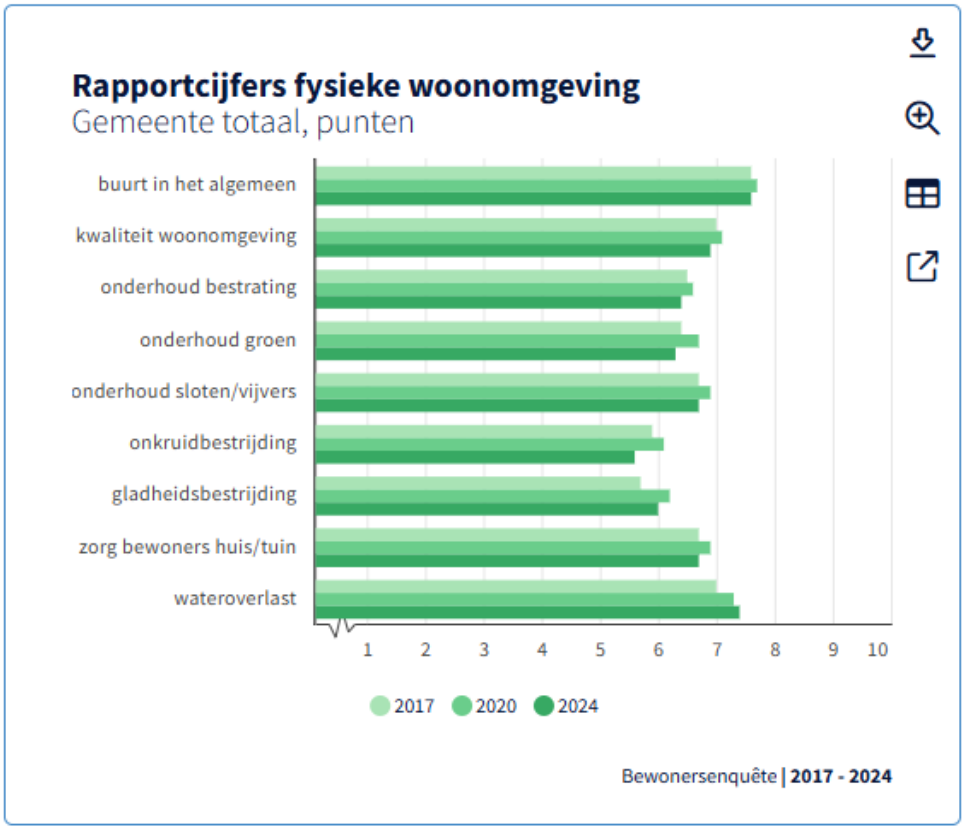
1.3 Beleving van de openbare ruimte door inwoners

Voordat inhoudelijk wordt ingegaan op de verschillende aspecten van onderhoud, beheer en vervanging, is het goed om inzicht te hebben in de manier waarop inwoners van Smallingerland de fysieke openbare ruimte, oftewel hun dagelijkse leefomgeving, ervaren. Inwoners zijn immers de gebruikers van de openbare ruimte. Daarom is het belangrijk om niet alleen de technische kwaliteit van de openbare ruimte te beoordelen, maar ook de waardering en beleving van inwoners te volgen.

Onderstaande resultaten zijn gebaseerd op de bewonersenquête uit de Wijkatlas 2017, 2020 en 2024, waarbij 2024 de meest recente beschikbare editie is.

Het gaat hierbij nadrukkelijk om de beleving van inwoners en niet om een objectieve beoordeling van de technische onderhoudskwaliteit. Daarnaast zijn niet alle onderdelen van

de openbare ruimte in de Wijkatlas onderzocht. Zo zijn bijvoorbeeld bruggen en steigers niet afzonderlijk beoordeeld.

Inwoners beoordelen hun buurt in het algemeen met gemiddeld een 7,6. Dit cijfer is ongeveer gelijk aan dat van de voorgaande jaren. Verschillende rapportcijfers voor de fysieke woonomgeving zijn ten opzichte van 2020 echter minder positief geworden. Het rapportcijfer voor de kwaliteit van de woonomgeving daalde van 7,1 naar 6,9. Ook het rapportcijfer voor het onderhoud van de bestrating daalde, van 6,6 naar 6,4.

De waardering voor het groenonderhoud, het onderhoud van sloten en vijvers en de gladheidsbestrijding was tussen 2017 en 2020 nog toegenomen, maar is in 2024 weer afgenomen. Ook de waardering voor de zorg van bewoners voor hun eigen huis en tuin is gedaald. De sterkste daling is zichtbaar bij de onkruidbestrijding: van 6,1 in 2020 naar 5,5 in 2024.

De ontwikkeling verschilt per wijk. Het rapportcijfer voor de kwaliteit van de woonomgeving daalde sinds 2020 het sterkst in De Venen, van 6,7 naar 6,2, en De Swetten, van 7,0 naar 6,5.

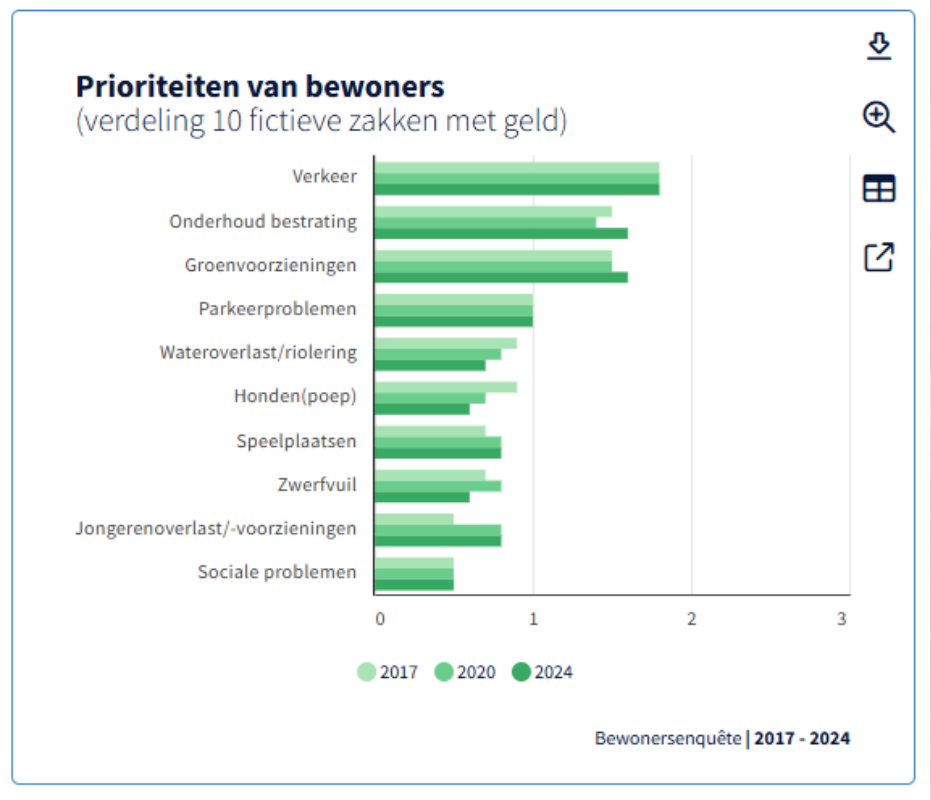
Ook de waardering voor het onderhoud van de bestrating nam in verschillende gebieden af. De grootste daling vond plaats in De Venen, van 6,2 naar 5,5, en De Trisken, van 6,1 naar 5,5.

Bij het groenonderhoud was de daling het sterkst in buitengebied Oost, met name in Rottevalle, waar het rapportcijfer daalde van 7,4 naar 5,7. Ook in De Wiken (6,5 naar 5,8), De Venen (6,6 naar 6,0), De Swetten (6,8 naar 6,1) en De Trisken (6,4 naar 5,7) nam de waardering af.
De waardering voor onkruidbestrijding is in de meeste wijken gedaald. De grootste daling is zichtbaar in De Trisken, van 5,6 naar 4,4, en De Swetten, van 6,0 naar 5,1.

Verdeling van fictieve 'geldzakken'
In de bewonersenquête wordt inwoners ook gevraagd om tien fictieve 'geldzakken' te verdelen over tien mogelijke problemen in hun buurt. Hiermee geven inwoners aan welke onderwerpen zij naar hun mening prioriteit zouden moeten geven.

Ook deze resultaten wijzen op een toenemende prioriteit voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Inwoners wijzen in 2024 meer geld toe aan onderhoud van de bestrating en groenvoorzieningen dan in 2020. Aan zwerfvuil worden juist minder geldzakken toegekend dan in 2020. Ook het aantal geldzakken voor wateroverlast/riolering en hondenpoep is tussen 2017 en 2024 geleidelijk afgenomen.

Voor jongerenoverlast en jongerenvoorzieningen werden in 2020 meer geldzakken verdeeld dan in 2017. In de periode daarna is dit aandeel nagenoeg gelijk gebleven.

Conclusie
De resultaten van de Wijkatlas laten zien dat inwoners de kwaliteit en het onderhoud van de fysieke leefomgeving in 2024 op verschillende onderdelen minder positief beoordelen dan in 2020. Vooral de waardering voor de kwaliteit van de woonomgeving, het onderhoud van de bestrating, het groenonderhoud en de onkruidbestrijding is afgenomen.

De verdeling van de fictieve geldzakken bevestigt dat inwoners meer prioriteit geven aan het onderhoud van de bestrating en groenvoorzieningen. Dit geeft een belangrijk beeld van de maatschappelijke waardering en prioritering van het beheer van de openbare ruimte.

Deze uitkomsten moeten worden beschouwd als een aanvulling op de technische inspecties en beheerinformatie. De beleving van inwoners en de technische kwaliteit kunnen immers van elkaar verschillen. Samen geven zij een completer beeld van de kwaliteit van de openbare ruimte en kunnen zij worden betrokken bij toekomstige keuzes over beheer, onderhoud en investeringen.

2 Financieel beleid (BBV en Financiële Verordening)

Het periodiek in kaart brengen van de gemeentelijke kapitaalgoederen is een wettelijke verplichting. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat de gemeenteraad de beleidskaders voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte en de gemeentelijke gebouwen vaststelt. Daarbij stelt de raad ook de financiële middelen beschikbaar die nodig zijn om deze kapitaalgoederen duurzaam in stand te houden.

De benodigde beheer- en onderhoudskosten worden structureel opgenomen in de gemeentelijke begroting. Investeringen in de vervanging van kapitaalgoederen worden, volgens de BBV-regelgeving, geactiveerd en over de verwachte economische of technische levensduur afgeschreven.

De gemeentelijke kapitaalgoederen, zoals wegen, bruggen, openbaar groen, openbare verlichting en gemeentelijke gebouwen, verouderen. Hierdoor neemt de behoefte aan groot onderhoud, renovatie en vervanging de komende jaren verder toe.

De assetmanagers van de gemeente Smallingerland gaan de komende jaren verdere invulling gegeven aan de implementatie en doorontwikkeling van het gemeentelijk kapitaalgoederenbeheer volgens de principes van assetmanagement. Hierbij wordt integraal gestuurd op prestaties, risico's, kosten en de levensduur van de gemeentelijke kapitaalgoederen, zodat de beschikbare middelen doelmatig en toekomstbestendig worden ingezet.

2.1 Financiële uitgangspunten

Bij de berekening van de benodigde middelen voor het onderhoud is in het algemeen uitgegaan van de volgende uitgangspunten en werkwijze.

In de openbare ruimte hebben we met 2 financiële onderdelen te maken:

1. De realisatie (aanleg) en vervangingskosten; deze investeringen worden geactiveerd en afgeschreven. Dit leidt tot structurele kapitaallasten die in de gemeentebegroting elk jaar worden opgenomen. (Zie voor meer info de Financiële Verordening).
2. Onderhoud en beheerkosten; dit zijn kosten voor werkzaamheden die ervoor zorgen dat de openbare ruimte in stand wordt gehouden en veilig is. (Maaien, schoonmaken, schilderen, onkruidbeheersing, snoeien, straat borstelen, etc.) Ook deze exploitatiekosten zijn structureel en moeten ook elk jaar worden opgenomen in de begroting. Deze kosten mogen niet geactiveerd worden.

Prijspeil 2027
De in deze notitie genoemde bedragen zijn zo goed als mogelijk ingeschat op prijspeil 1 januari 2027, gebaseerd op een normale gemiddeld prijsstijging volgens het CBS-indexatiecijfer voor de rest van 2026. Als de prijsstijgingen meer dan gemiddeld doorstijgen zal een reparatie nodig zijn. Dit wordt bestempeld als een risico.

Repareren indexatie
De beheer- en onderhoudsbudgetten worden jaarlijks in de gemeentelijke begroting geïndexeerd op basis van de inflatie en de ontwikkelingen in de cao-lonen.

Een groot deel van de beheer- en onderhoudswerkzaamheden wordt uitgevoerd door marktpartijen. De afgelopen jaren zijn aannemers geconfronteerd met sterk stijgende kosten als gevolg van inflatie, schaarste aan grondstoffen, krapte op de arbeidsmarkt en internationale geopolitieke ontwikkelingen. Met name de kosten voor personeel, materialen, energie en brandstof zijn hierdoor aanzienlijk toegenomen. Als gevolg hiervan stijgen ook de tarieven die de gemeente betaalt voor de uitvoering van beheer- en onderhoudswerkzaamheden.

Huidige wet- en regelgeving
Met de in deze notitie opgenomen maatregelen en financiële middelen kan worden voldaan aan de op dit moment geldende wet- en regelgeving. Wijzigingen in wet- en regelgeving of nieuwe wettelijke verplichtingen kunnen leiden tot aanvullende maatregelen en daarmee tot een herijking van de benodigde financiële middelen.

Hedendaagse gebruikseisen en beleid
Bij de berekening van de beheer- en onderhoudskosten is ervan uitgegaan dat de huidige voorzieningen, zowel wat betreft inrichting, dimensionering als veiligheid, voldoen aan de huidige gebruikseisen en beleidsuitgangspunten.

Wanneer een voorziening intensiever wordt gebruikt dan waarmee bij het ontwerp rekening is gehouden, kan dit leiden tot hogere onderhoudskosten of een kortere levensduur. Een weg of brug die zwaarder wordt belast dan oorspronkelijk voorzien, kan bijvoorbeeld eerder groot onderhoud of vervanging noodzakelijk maken. In sommige gevallen kan een eenmalige aanpassing van de voorziening leiden tot lagere onderhoudskosten op de langere termijn. De kosten van dergelijke aanpassingen zijn niet in deze notitie opgenomen, tenzij dit expliciet is vermeld.

Nieuwe beleidsdoelstellingen of aanvullende wet- en regelgeving kunnen ertoe leiden dat bestaande voorzieningen niet langer voldoen aan de gestelde eisen. In dat geval kan naast vervanging ook uitbreiding of aanpassing van de voorziening noodzakelijk zijn. De eventuele meerkosten hiervan zijn niet opgenomen in deze notitie. Daarnaast kunnen dergelijke ontwikkelingen ertoe leiden dat geplande vervangingsinvesteringen eerder moeten worden uitgevoerd dan voorzien.

Gebaseerd op huidige areaal hoeveelheden
De met de gemeenteraad gemaakte afspraken hebben betrekking op het duurzaam in stand houden van de in deze notitie opgenomen kapitaalgoederen. Daarbij vormen de huidige areaalomvang en de bestaande inrichting het uitgangspunt.

Deze situatie is echter een momentopname. Door gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen (zoals de wijkverbetering van De Venen), uitbreidingen van de openbare ruimte en andere ruimtelijke ontwikkelingen kan de omvang van het gemeentelijk areaal wijzigen. Hierdoor zullen ook de benodigde beheer- en onderhoudsbudgetten veranderen.

De ontwikkeling van het areaal wordt daarom continu gemonitord. Eventuele financiële gevolgen worden betrokken bij de jaarlijkse planning- en control cyclus en, indien noodzakelijk, verwerkt in een Kadernota of begrotingswijziging.

Achterstallig onderhoud
Naar aanleiding van de bespreking van de jaarrekening 2025 heeft de auditcommissie het belang benadrukt van een structurele analyse van het achterstallige onderhoud. Om hier beter en tijdig inzicht in te krijgen, wordt de komende jaren jaarlijks per kapitaalgoed een analyse uitgevoerd naar de aanwezigheid en omvang van achterstallig onderhoud.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen regulier onderhoud, planmatig onderhoud en daadwerkelijk achterstallig onderhoud. Ook wordt inzichtelijk gemaakt welke risico's het achterstallige onderhoud met zich meebrengt en welke financiële middelen nodig zijn om dit weg te werken.

De resultaten van deze jaarlijkse analyse worden betrokken bij de het opstellen van de beheerplannen, de meerjarenonderhoudsprogramma's en de financiële planning. Indien sprake is van achterstallig onderhoud dat niet binnen de bestaande budgetten kan worden opgelost, wordt hiervoor separaat een voorstel aan het college en/of de gemeenteraad voorgelegd.

Doel is om hiermee structureel inzicht te hebben in de ontwikkeling van het achterstallig onderhoud en te voorkomen dat regulier onderhoud uitgesteld wordt en daardoor leidt tot hogere kosten, risico's of kapitaalvernietiging.

2.2 Financiële verordening

In de Financiële verordening Smallingerland staat onder Artikel 22 onderhoud kapitaalgoederen:

1. Bij de begroting en de jaarstukken neemt het college de verplichte onderdelen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen op grond van artikel 12 van het BBV op.

2. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per vier jaar een onderhoudsplan openbare ruimte aan. Het plan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud en de kosten van het onderhoud voor het openbaar groen, water, wegen en kunstwerken. De raad stelt het plan vast.

3. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per vier jaar een rioleringsplan aan. Het plan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud, de uitbreiding van de riolering en de kosten van het onderhoud en de eventuele uitbreidingen. De raad stelt het plan vast.

4. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per vier jaar een onderhoudsplan gebouwen aan. Het plan bevat voorstellen voor het te plegen onderhoud en de bijbehorende kosten aan de gemeentelijke gebouwen. De raad stelt het plan vast.

In deze notitie zijn in zijn algemeenheid de volgende financiële uitgangspunten gehanteerd, overeenkomstig aan de vigerende financiële verordening. Op het moment van schrijven is dit:

1. Bij de investeringen met maatschappelijk nut (groen, kunstwerken, wegen, openbare verlichting) is een activeringsgrens van € 100.000 aangehouden en voor activa met economisch nut (riool, gebouwen, technische installaties) €10.000.
2. Het uitgangspunt bij alle disciplines is dat de afschrijvingstermijn gebaseerd is op de reële gebruiksduur.
3. Afschrijvingen worden volgens de "Bijlage afschrijvingstermijnen bij artikel 9" gehanteerd
4. Bij gebouwen en bruggen* wordt per object de investering getoetst aan de activeringsgrens. Bij de overige disciplines zijn de investeringen per jaarschijf gecumuleerd en getoetst aan de activeringsgrens.

** Voor bruggen wordt de methodiek toegepast dat de gemeente per jaarschijf de totale omvang toetsen aan de activeringsgrens en dan eerst één totaal investeringskrediet aanmaken. Als de investering van een brug daadwerkelijk van start gaat, halen we het bedrag uit het totaalkrediet en maken we alsnog een afzonderlijk investeringskrediet aan om wel het inzicht en de financiële verwerking per brug te houden.*

2.3 Areaal uitbreiding en structurele beheerkosten

Eens per vier jaar wordt de notitie Kapitaalgoederen Smallingerland geactualiseerd. In de periode tussen twee actualisaties worden diverse nieuwe projecten gerealiseerd, waardoor het te beheren areaal in de openbare ruimte toeneemt. Denk hierbij aan uitbreidingen en wijzigingen van onder andere groen, water, wegen, bruggen, steigers en andere voorzieningen.

In de huidige werkwijze worden deze areaaluitbreidingen pas bij de actualisatie van deze notitie verwerkt. De voorzieningen zijn dan echter al gerealiseerd en maken vanaf dat moment onderdeel uit van het gemeentelijk beheerareaal. De bijbehorende beheer- en onderhoudskosten zijn structurele lasten die jaarlijks terugkomen en moeten daarom tijdig inzichtelijk en financieel geborgd worden.

Een betere, logischere en transparantere werkwijze is om bij de besluitvorming over nieuwe projecten vooraf inzichtelijk te maken welke toekomstige beheer- en onderhoudskosten ontstaan (in een beheerparagraaf). Hierdoor kunnen de structurele financiële gevolgen van investeringen integraal worden meegewogen bij de besluitvorming.

“Nieuwe investeringen leiden daarmee niet alleen tot incidentele investeringsluitgaven en structurele kapitaallasten, maar ook tot structurele beheer- en onderhoudslasten gedurende de gehele levensduur van het kapitaalgoed. Deze lasten moeten daarom vanaf het moment van besluitvorming worden betrokken bij de financiële afweging en toekomstige begrotingsruimte”.

Bij projecten zoals nieuwe woonwijken, recreatievoorzieningen en inbreidingslocaties worden daarom vooraf op hoofdlijnen de toekomstige beheer- en onderhoudskosten bepaald. De benodigde structurele beheerbudgetten worden vervolgens opgenomen in de kadernota van het betreffende jaar waarin de financiële gevolgen ontstaan.

Prognose 2027-2030
Het structureel reserveren van budget voor de beheerlasten van nieuwe projecten is een bestaande werkwijze. Op dit moment kan alleen een inschatting worden gemaakt op basis van projecten en ontwikkelingen die op hoofdlijnen bekend zijn.

De prognose is gebaseerd op:

- De gemiddelde areaaluitbreiding van de openbare ruimte in de afgelopen jaren;
- De bekende toekomstige ontwikkelingen en projecten;
- Gemiddelde beheer- en onderhoudskosten per type kapitaalgoed.

In onderstaand overzicht is een inschatting opgenomen van de structurele beheer- en onderhoudskosten voor de periode 2027-2030. Hierbij gaat het onder andere om kosten voor groen, wegen, parkeerterreinen, openbare verlichting, bruggen, steigers, walbeschoeiingen en overige voorzieningen in de openbare ruimte.

Toename beheerkosten Openbare ruimte 2027-2030

Nieuwe ontwikkelingen	
Woningbouw 2027-2030: 1000 woningen	*€ 200.000,00*
gemiddeld toename beheerkosten openbare ruimte 200,- per woning	
Uitbreiding bedrijventerrein	€ 40.000,00
Scholen en sporthallen	€ 40.000,00
Recreatieve projecten: Fietspaden/pontjes/ steigers/ elektrakasten	€ 40.000,00
Particuliere projectontwikkelingen	€ 50.000,00
overige: o.a. bruggen	€ 20.000,00
Herinrichting	
"Vergroenen bestaande wijken"	€ 100.000,00
Centrumplan	€ 50.000,00
overige	€ 20.000,00
Totaal 2027-2030	€ 560.000,00
gemiddeld per jaar	€ 140.000,00

In de begroting wordt rekening gehouden met een stijging van €150.000 per jaar. Jaarlijks wordt in de kadernota een geactualiseerde aanvraag gedaan.

In samenwerking met team R&EO (Ruimte en Economische Ontwikkeling met o.a. woningbouw, grondzaken en recreatie) en team P&P (Programma's en Projecten) zal de komende jaren een lijst wordt uitgewerkt van projecten die in de komende jaren gerealiseerd worden. Een actueel overzicht wordt dan ieder jaar opgenomen in de Kadernota.

Jaarlijks zal de paragraaf kapitaalgoederen in de jaarrekening en begroting geactualiseerd worden.

2.4 Financieel overzicht

Totaaloverzicht exploitatie exclusief kapitaallasten					
Wegen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 2.512.679	€ 2.512.679	€ 2.512.679	€ 2.512.679
	beschikbaar	€ 2.380.567	€ 2.380.567	€ 2.380.567	€ 2.380.567
Water: Baggeren		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 727.565	€ 751.535	€ 817.812	€ 923.236
	beschikbaar	€ 1.093.589	€ 1.093.589	€ 1.093.589	€ 1.093.589
Water: Hekkelen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 1.513.500	€ 1.463.500	€ 1.463.500	€ 1.463.500
	beschikbaar	€ 1.323.073	€ 1.323.073	€ 1.323.073	€ 1.323.073
Groen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 2.922.390	€ 2.922.390	€ 2.922.390	€ 2.922.390
	beschikbaar	€ 2.847.498	€ 2.847.498	€ 2.847.498	€ 2.847.498
Civiele Kunstwerken		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 1.299.574	€ 1.289.434	€ 724.984	€ 1.426.986
	beschikbaar	€ 717.931	€ 717.931	€ 717.931	€ 717.931
Openbare verlichting		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 415.000	€ 395.000	€ 425.000	€ 425.000
	beschikbaar	€ 370.026	€ 370.026	€ 370.026	€ 370.026
Elektrakasten en watertappunten		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 110.850	€ 110.850	€ 110.850	€ 110.850
	beschikbaar	€ 74.960	€ 74.960	€ 74.960	€ 74.960
Speelvoorzieningen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
	beschikbaar	€ 93.239	€ 93.239	€ 93.239	€ 93.239
Buitensport accommodaties		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Exploitatie excl. kapitaallasten	benodigd	€ 522.983	€ 522.983	€ 522.983	€ 522.983
	beschikbaar	€ 365.560	€ 365.560	€ 365.560	€ 365.560

Totaal exploitatie excl. kapitaallasten		2027	2028	2029	2030
	benodigd	€ 10.124.541	€ 10.068.371	€ 9.600.198	€ 10.407.624
	beschikbaar	€ 9.266.443	€ 9.266.443	€ 9.266.443	€ 9.266.443
	extra benodigd budget	**€ 858.098**	**€ 801.928**	**€ 333.755**	**€ 1.141.181**

Totaaloverzicht vervanging

Wegen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 3.678.000	€ 3.797.000	€ 3.797.000	€ 3.797.000
	beschikbaar krediet	€ 2.185.000	€ 3.098.000	€ 3.098.000	€ 3.099.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 147.120	€ 303.082	€ 457.414
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 92.365	€ 229.800	€ 365.706

Duikers		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 100.000	€ -	€ -	€ -
	beschikbaar krediet	€ 97.000	€ -	€ -	€ -
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 3.818	€ 3.782	€ 3.745
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 3.704	€ 3.668	€ 3.633

Groen		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 529.000	€ 529.000	€ 529.000	€ 529.000
	beschikbaar krediet	€ 622.000	€ 531.000	€ 531.000	€ 530.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 23.247	€ 46.240	€ 68.980
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 33.607	€ 55.870	€ 77.892

Civiele Kunstwerken		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 1.513.000	€ 3.296.000	€ 1.672.000	€ 2.202.000
	beschikbaar krediet	€ 149.000	€ 1.192.000	€ 1.192.000	€ 1.192.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 90.780	€ 287.330	€ 383.802
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 8.940	€ 74.971	€ 140.155

Openbare verlichting		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 690.000	€ 690.000	€ 690.000	€ 690.000
	beschikbaar krediet	€ 680.000	€ 680.000	€ 680.000	€ 680.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 38.300	€ 76.110	€ 113.430
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 39.550	€ 78.581	€ 117.093

Elektrakasten en watertappunten		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 151.000	€ 151.000	€ 151.000	€ 151.000
	beschikbaar krediet	€ -	€ -	€ -	€ -
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 15.603	€ 30.955	€ 46.055
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ -	€ -	€ -

Speelvoorzieningen		2027	2028	2029	2030
Vervanging	benodigd krediet	€ 564.000	€ 564.000	€ 564.000	€ 564.000
	beschikbaar krediet	€ 554.000	€ 435.000	€ 435.000	€ 435.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 48.880	€ 97.008	€ 144.384
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 48.013	€ 84.975	€ 121.356
Buitensport accommodaties		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging	benodigd krediet	€ 970.000	€ 762.000	€ 970.000	€ 597.000
	beschikbaar krediet	€ 1.757.000	€ -	€ 983.000	€ 566.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 100.233	€ 177.357	€ 290.870
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 181.557	€ 178.628	€ 293.660
Totaal vervanging		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
	benodigd krediet	€ 8.195.000	€ 9.789.000	€ 8.373.000	€ 8.530.000
	beschikbaar krediet	€ 6.044.000	€ 5.936.000	€ 6.919.000	€ 6.502.000
	benodigde kapitaalslast	€ -	€ 488.469	€ 1.066.063	€ 1.572.143
	beschikbare kapitaalslast	€ -	€ 407.735	€ 706.493	€ 1.119.496
	extra benodigd krediet	**€ 2.151.000**	**€ 3.853.000**	**€ 1.454.000**	**€ 2.028.000**
	extra benodigde kapitaalslast	**€ -**	**€ 80.734**	**€ 359.570**	**€ 452.647**

De grootste stijgingen in de onderhoudsbudgetten worden veroorzaakt door een correctie als gevolg van verschillen tussen de werkelijke prijsontwikkelingen de indexaties die in voorgaande begrotingen zijn verwerkt. Daarnaast leiden nieuwe aanbestedingen tot hogere prijsniveaus dan voorheen geraamd.

Ook zijn de investerings- en vervangingsplanningen geactualiseerd. Hierdoor verschuiven of worden nieuwe vervangingen opgenomen, afhankelijk van technische levensduur, afschrijvingstermijnen en vervangingscycli van de betreffende kapitaalgoederen. Daarnaast is er rekening gehouden met de impact van het project uren schrijven.

De bedragen sluiten hiermee aan bij de actuele marktomstandigheden en de verwachte onderhouds- en vervangingsopgave in de komende jaren. Een uitzondering hierop is het gebouwenbeheer. Op het moment van schrijven worden de meerjarenonderhoudsplanningen (MJOP's) voor gebouwen geactualiseerd, welke naar verwachting in het najaar van 2026 gereed zijn. Op basis van de geactualiseerde MJOP's worden in één keer de geactualiseerde bedragen aangevraagd. In deze notitie kapitaalgoederen zijn daarom de huidige begrotingsbedragen gehanteerd voor het gebouwenbeheer.

3 Assetmanagement

De centrale vraag bij assetmanagent is altijd:

"Wat is de beste oplossing op deze plek?"

Waarbij de **prestaties, risico's en kosten in balans** zijn en de openbare ruimte op **de meest duurzame wijze** onderhouden en instant gehouden wordt.

Bij Assetmanagement zijn de onderstaande waarden en principes van belang.

3.1 Relatie met Omgevingsvisie gemeente Smallingerland

De Omgevingsvisie Smallingerland 2040 beschrijft de ambities voor de ontwikkeling en inrichting van de fysieke leefomgeving. De centrale doelen uit de visie zijn:

- Gezond;
- Veilig;
- Aantrekkelijk;
- Economisch vitaal.

Deze doelen worden ondersteund door drie leidende principes:

- Duurzaam;
- Inclusief;
- Identiteit.

Vanuit deze doelen en principes werkt de gemeente aan vier belangrijke opgaven:

- Het versterken van Drachten als regionaal verzorgingsgebied;
- Het versterken van Drachten als stad voor innovatieve maakindustrie;
- Het behouden en versterken van levendige en aantrekkelijke dorpen en wijken;
- Het ontwikkelen van een buitengebied met kwaliteit.

Een goed beheer van de gemeentelijke kapitaalgoederen is een belangrijke randvoorwaarde om deze ambities te realiseren. De openbare ruimte vormt de basis voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving en draagt bij aan de identiteit en economische vitaliteit van de gemeente.

Door professioneel beheer, tijdig onderhoud en toekomstgerichte vervanging van kapitaalgoederen zoals wegen, groen, water, riolering, openbare verlichting en civiele kunstwerken wordt de kwaliteit van de leefomgeving behouden en waar mogelijk versterkt.

Daarnaast biedt het beheer van kapitaalgoederen kansen om invulling te geven aan de leidende principes uit de Omgevingsvisie. Denk hierbij aan een duurzame en klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte, een inclusieve toegankelijkheid van voorzieningen en het versterken van de ruimtelijke identiteit van Drachten, de dorpen en het buitengebied.

Daarmee draagt het beheer van de gemeentelijke kapitaalgoederen rechtstreeks bij aan het realiseren van de doelen en ambities uit de Omgevingsvisie Smallingerland 2040.

3.2 Duurzaamheid, circulariteit en integrale aanpak

Duurzaamheid is een belangrijk thema voor de gemeente Smallingerland. Binnen de Routekaart Duurzaam Smallingerland is naast de energietransitie ook circulariteit (het zorgvuldig omgaan met afval, grondstoffen en materialen) een belangrijk speerpunt. Daarbij groeit het bewustzijn dat grondstoffen steeds schaarser worden en dat het noodzakelijk is om bewuster om te gaan met materiaalgebruik.

Ook bij de inrichting, het beheer en de vervanging van de openbare ruimte wordt daarom steeds de vraag gesteld:

"Wat is de beste toekomstbestendige en duurzame oplossing op deze plek?"

Waarbij gekeken wordt naar **"nut en noodzaak"** en **"kosten – batenanalyse".**

Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de technische noodzaak, maar ook naar *functionaliteit, maatschappelijke meerwaarde, duurzaamheid en de verhouding tussen kosten en baten*. Het uitgangspunt is dat een voorziening alleen wordt aangelegd, onderhouden of vervangen wanneer deze daadwerkelijk bijdraagt aan de gewenste kwaliteit en het functioneren van de openbare ruimte.

Een voorbeeld hiervan zijn bruggen, steigers en damwanden die onderdeel zijn van de openbare ruimte. Bij nieuwe aanleg of vervanging wordt kritisch gekeken naar de noodzaak en naar mogelijke alternatieven. Kan een voorziening bijvoorbeeld anders worden uitgevoerd? Kan de functie op een andere manier worden ingevuld? Of kan worden gekozen voor een meer natuurlijke inrichting?

In sommige situaties kan een natuurlijke oever of een andere waterverbinding een duurzamere en kostenefficiëntere oplossing zijn dan een traditionele constructie met hout, staal of beton.
Bij deze afweging worden naast kosten ook aspecten als ecologie, toegankelijkheid, waterbeheer, gebruiksfunctie, materiaal gebonden CO_2-uitstoot, losmaakbaarheid en herbruikbaarheid van materialen en het aandeel gerecyclede of hernieuwbare materialen meegewogen.

De komende jaren worden duurzaamheid en circulariteit steeds belangrijker bij de keuzes rondom nieuwe en te vervangen kapitaalgoederen en het beheer daarvan. Daarbij wordt ingezet op het verlengen van de levensduur van bestaande voorzieningen door tijdig en doelgericht onderhoud uit te voeren. Goed gepland onderhoud kan vervanging uitstellen en daarmee bijdragen aan minder materiaalgebruik en lagere levensduurkosten.

Bij vervanging wordt niet automatisch uitgegaan van één-op-één vervanging. Er wordt steeds onderzocht of de voorziening nog noodzakelijk is, of een andere oplossing beter aansluit bij de toekomstige behoefte en of de toepassing van andere materialen of ontwerpen leidt tot een duurzamere en doelmatigere openbare ruimte.

Daarbij is het belangrijk om te beseffen dat de toepassing van circulaire ontwerpprincipes ook kan leiden tot aanpassingen in aanvullende beleids- en uitvoeringsdocumenten, zoals de HIOR (Handboek Inrichting Openbare Ruimte). Om deze principes daadwerkelijk door te vertalen naar de inrichting en het beheer van de openbare ruimte, moeten zij ook in dergelijke documenten worden opgenomen en verankerd. Hierdoor worden circulariteit en duurzaamheid niet alleen meegenomen bij afzonderlijke projecten, maar structureel onderdeel van de ontwerp-, aanleg-, beheer- en vervangingsprocessen.

Hiermee draagt het beheer van de kapitaalgoederen bij aan de duurzaamheids-doelstellingen van de gemeente Smallingerland.

Grondstoffenhub
Daarnaast werkt de gemeente aan de ontwikkeling van een grondstoffenhub, waar vrijkomende materialen die elders opnieuw kunnen worden toegepast tijdelijk kunnen worden opgeslagen. Hiermee wordt hergebruik van materialen gestimuleerd en wordt voorkomen dat bruikbare materialen verloren gaan of onnodig als afval worden afgevoerd.

Het traject voor het operationaliseren van de grondstoffenhub loopt tot en met het derde kwartaal van 2027. In deze periode worden onder andere acceptatiecriteria en een acceptatieprotocol opgesteld, werkprocessen uitgewerkt, huidige en toekomstige materiaalstromen in beeld gebracht en de grondstoffenhub organisatorisch verankerd in de gemeentelijke processen.

De grondstoffenhub draagt daarmee bij aan de circulariteitsdoelstellingen van de gemeente en biedt mogelijkheden om bij projecten vrijkomende materialen opnieuw toe te passen. Dit kan zowel het gebruik van primaire grondstoffen als de kosten voor inkoop en afvoer van materialen verminderen.

Restwaardesystematiek

De gemeente onderzoekt momenteel hoe een restwaardesystematiek ook binnen de openbare ruimte kan worden toegepast. Hierbij wordt gekeken naar de waarde die een kapitaalgoed aan het einde van de gebruiksduur nog vertegenwoordigt en hoe deze waarde kan worden meegenomen in de financiële en beheer strategische keuzes.

De komende jaren wordt ingezet op het stapsgewijs onderzoeken, vastleggen en implementeren van restwaarden binnen de openbare ruimte en daarmee binnen het beheer van de kapitaalgoederen. Daarbij wordt per kapitaalgoed onderzocht of het toepassen van een restwaarde passend en onderbouw baar is en welke uitgangspunten en methodiek hiervoor moeten worden gehanteerd.

De ontwikkeling van een restwaardesystematiek sluit aan bij de verdere professionalisering van het assetmanagement en kan bijdragen aan een beter inzicht in de levensduur, vervangingsopgave en financiële consequenties van kapitaalgoederen.

Wettelijke verplichtingen MKI
Het meenemen van de milieukostenindicator (MKI) in je aanbestedingen is nu nog vrijwillig. In 2027 komen er mogelijk de volgende wettelijke verplichtingen. Je bent dan verplicht de MKI mee te nemen in bepaalde aanbestedingen. Denk hierbij aan het meenemen van milieuprestatie-eisen of het opnemen van de MKI als gunningscriterium.

De mogelijke verplichtingen om te sturen op de MKI betekenen het volgende:

- Milieuprestatie-eisen (product-MKI)
  Voor asfalt- en betonproducten moeten producenten voldoen aan sector brede minimumeisen voor de producten. Je bent verplicht om voor alle aanbestedingen (dus zowel onder als boven de Europese drempel) deze minimale eisen te stellen voor de milieuprestatie van beton- en asfaltproducten. Mogelijk volgen er nog minimumeisen voor staal.
- Gunningscriterium (project-MKI)
  Voor “grote” projecten moet de MKI als gunningscriterium worden opgenomen. Er komt een nationale regeling die beschrijft hoe je dit moet toepassen en wat er wordt verstaan onder “grote” projecten. Mogelijk worden projecten van boven de Europese drempelbedragen gezien als “grote” projecten. Zodra deze regeling bekend is, zal er meer informatie beschikbaar komen.

Vooruitlopend op de mogelijke wettelijke verplichtingen, kan je ook nu al op vrijwillige basis milieuprestatie-eisen toepassen. Of de MKI meenemen als gunningscriteria.

Totale kosten in beeld brengen
Bij keuzes over aanleg, inrichting, beheer en vervanging van kapitaalgoederen wordt steeds meer gekeken naar de totale kosten gedurende de gehele levensduur van een voorziening. Het principe van Life Cycle Costing (LCC) helpt hierbij door niet alleen de initiële investeringskosten mee te nemen, maar ook de kosten voor beheer en instandhouding, zoals energiegebruik, dagelijks onderhoud, groot onderhoud, vervanging en eventuele sloop of hergebruik.

Door de totale levensduurkosten inzichtelijk te maken, kunnen keuzes worden gemaakt die niet alleen op korte termijn financieel aantrekkelijk zijn, maar ook op lange termijn leiden tot een doelmatige en duurzame inrichting van de openbare ruimte. Het LCC-principe ondersteunt de afweging tussen verschillende oplossingen op een locatie, maar ook bij keuzes voor materialen, constructies en beheersmaatregelen.

Binnen het assetmanagement wordt hiermee gestuurd op een optimale balans tussen impact op de omgeving, prestaties, risico's en kosten gedurende de gehele levensduur van een kapitaalgoed.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en Klimaatadaptatieplan

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is een gezamenlijke aanpak van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Het programma richt zich op het beperken van de gevolgen van klimaatverandering, zoals wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.

De ambitie is dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Dit betekent dat bij de ontwikkeling, inrichting, vervanging en het beheer van de openbare ruimte rekening wordt gehouden met de uitgangspunten en ambities van klimaatadaptatie.

Het Klimaatadaptatieplan 2024-2027 van de gemeente Smallingerland bevat de uitgangspunten voor de klimaatmaatregelen die binnen de gemeente nodig zijn. Binnen het beheer van de kapitaalgoederen wordt hiermee rekening gehouden bij onderhoud, vervanging en herinrichting van onder andere riolering, wegen en openbaar groen.

Door beheer- en vervangingswerkzaamheden te combineren met klimaatadaptieve maatregelen ontstaan kansen om de openbare ruimte toekomstbestendiger in te richten. Dit kan leiden tot een andere inrichting van de openbare ruimte. Voor maatregelen die verder gaan dan het reguliere instandhouding en vervangen van bestaande voorzieningen, kunnen aanvullende middelen nodig zijn voor herinrichting en klimaatadaptieve maatregelen.

Bij de programmering van werkzaamheden wordt daarom steeds meer ingezet op een integrale wijkgerichte aanpak, waarbij werkzaamheden aan verschillende kapitaalgoederen zoveel mogelijk worden gecombineerd. Hierdoor kunnen maatschappelijke kosten en overlast worden beperkt en kunnen beschikbare middelen doelmatig worden ingezet.

Voor de wijken De Venen, De Wiken, De Drait, De Singels en De Bouwen zijn hiervoor in een kadernota middelen beschikbaar gesteld voor een integrale wijkgerichte aanpak onder de noemer “Wijkverbetering”.

Energie transitie
De energietransitie heeft de komende jaren een grote invloed op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. De aanleg en uitbreiding van onder andere elektriciteitskabels, transformatorstations, laadvoorzieningen, warmte-infrastructuur en andere energievoorzieningen vragen extra ruimte in de boven- en ondergrond.

Deze ontwikkelingen hebben directe gevolgen voor het beheer en de vervanging van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Om onnodige maatschappelijke kosten en overlast te voorkomen, is een integrale aanpak noodzakelijk. Daarbij worden werkzaamheden aan onder andere riolering, wegen, groen, openbare verlichting en overige ondergrondse infrastructuur zoveel mogelijk op elkaar afgestemd.

De energietransitie leidt in veel gevallen niet alleen tot vervanging van bestaande voorzieningen, maar ook tot een andere inrichting van de openbare ruimte. Hierdoor zijn, naast de reguliere onderhouds- en vervangingsbudgetten, aanvullende investeringen nodig voor herinrichting, klimaatadaptatie en vergroening.

De omvang en planning van deze opgave zijn mede afhankelijk van landelijke wet- en regelgeving, de netbeheerder, woningcorporaties en andere samenwerkingspartners. De financiële gevolgen worden, waar mogelijk, betrokken bij toekomstige beheerplannen, investeringsprogramma's en de integrale wijkgerichte aanpak.

3.3 Arbeid (beschikbaarheid en kosten)

De beschikbaarheid van voldoende vakbekwaam personeel staat de komende jaren steeds meer onder druk. Er is sprake van een toenemend tekort aan onder andere technici, constructeurs, civiele uitvoerders, stratenmakers, grondwerkers, hoveniers en andere specialistische vakmensen. Deze ontwikkeling speelt niet alleen binnen de gemeentelijke organisatie, maar ook bij aannemers, ingenieursbureaus en andere uitvoerende partijen.

De schaarste op de arbeidsmarkt leidt enerzijds tot hogere arbeidskosten en anderzijds tot langere voorbereidingstijden, oplopende wachttijden en een beperktere uitvoeringscapaciteit. Hierdoor wordt het steeds uitdagender om alle beheer-, onderhouds- en vervangingsopgaven tijdig uit te voeren.

Deze ontwikkeling vraagt om een andere benadering van het beheer van de openbare ruimte. Bij de inrichting, vervanging en herinrichting van de openbare ruimte zal nadrukkelijk rekening worden gehouden met de toekomstige beheerlasten. Daarbij wordt gestreefd naar onderhoudsvriendelijke, duurzame en robuuste oplossingen die minder arbeidsintensief zijn en een lagere totale levensduurkosten (Life Cycle Costing (LCC)) kennen.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Het toepassen van onderhoudsarmere beplanting en meer natuurlijk groen;
- Het beperken van het aantal verschillende materialen en objecttypen;
- Het kiezen voor duurzame materialen met een langere levensduur;
- Het vervangen van bruggen door duikers, waar dit technisch en functioneel mogelijk is;
- Het standaardiseren van ontwerp- en beheersystemen om beheer en onderhoud efficiënter uit te kunnen voeren.

Door al in de plan- en ontwerpfase rekening te houden met de toekomstige beheerlasten, kunnen de gevolgen van de toenemende schaarste op de arbeidsmarkt gedeeltelijk worden opgevangen en blijven de beschikbare middelen doelmatig inzetbaar.

3.4 Samenvatting Assetmanagement

Bij assetmanagement komen verschillende waarden en principes samen. **Prestaties, risico's, kosten, levensduur, informatie, duurzaamheid en maatschappelijke meerwaarde** zijn allemaal van belang bij de keuzes die worden gemaakt over de inrichting, het beheer en de vervanging van de openbare ruimte.

Bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte moeten we ons hiervan steeds bewuster worden. Niet alleen de technische staat van een kapitaalgoed is bepalend voor de keuze, maar ook de functie, het gebruik, de risico's, de maatschappelijke meerwaarde, de duurzaamheid en de kosten gedurende de gehele levensduur.

Een goede integrale analyse van deze aspecten bepaalt uiteindelijk welke keuze wordt gemaakt:

"Wat is de beste toekomstbestendige en duurzame oplossing op deze plek?"

Daarbij wordt niet automatisch uitgegaan van het in stand houden of één-op-één vervangen van de bestaande inrichting. Er wordt kritisch gekeken naar nut en noodzaak, alternatieve oplossingen, levensduurkosten en de toekomstige behoefte.

Daarnaast verandert de inrichting van de openbare ruimte. De gevolgen van **klimaatverandering, energietransitie, biodiversiteit en de toenemende schaarste aan grondstoffen** vragen om een andere inrichting. Dit betekent onder andere meer ruimte voor water en groen en ruimte voor maatregelen die nodig zijn voor de energietransitie.

Deze ontwikkelingen kunnen niet altijd binnen de bestaande vervangingsbudgetten worden opgevangen. Wanneer bij vervanging wordt gekozen voor een andere of uitgebreidere inrichting, zijn daarom naast de budgetten voor instandhouding en vervanging aanvullende middelen voor herinrichting noodzakelijk. Deze extra middelen worden via de kadernota aangevraagd.

“Assetmanagement helpt de gemeente om deze keuzes integraal, transparant en toekomstgericht te maken en daarbij een goede balans te vinden tussen prestaties, risico's en kosten.”

4 Organisatie

4.1 Huidig beheerteam

Sinds 2026 is voor ieder kapitaalgoed (asset) een assetmanager aangewezen. De assetmanager is verantwoordelijk voor de beleidsmatige aansturing van het betreffende kapitaalgoed en voor het opstellen van de beheer- en jaarplannen. Daarnaast zorgt de assetmanager voor de programmering van de onderhouds- en vervangingsopgave en de benodigde budgetten.

Ter ondersteuning van het assetmanagement is de organisatie versterkt met informatie- en gegevensbeheerders, assetbeheerders en werkvoorbereiders/ toezichthouders. Zij zijn verantwoordelijk voor het beheren van de areaalgegevens, de voorbereiding van onderhouds- en vervangingsprojecten en het toezicht op de uitvoering van de werkzaamheden.

De assetbeheerder ondersteunt de assetmanager bij het uitwerken, plannen en begeleiden van de jaarprogramma's en vormt de verbinding tussen beleid en uitvoering.

Functie/ rol	**Hoofdverantwoordelijkheid**
Assetmanager	Beleid, programmering, budget en prestaties
Assetbeheerder	Coördinatie, planning en begeleiding uitvoering
Werkvoorbereider/Toezichthouder	Voorbereiding, aanbesteding en toezicht
Gegevensbeheerder	Areaalbeheer, kwaliteit van data en beheersystemen

Per kapitaalgoed wordt op basis van de omvang van het areaal, de onderhouds- en vervangingsopgave en de benodigde werkzaamheden bepaald welke personele capaciteit noodzakelijk is. De komende jaren worden voor alle kapitaalgoederen beheerplannen opgesteld of geactualiseerd, zodat de beheeropgave, de risico's en de financiële consequenties beleidsmatig inzichtelijk worden gemaakt.

Voor omvangrijke of specialistische onderhouds- en vervangingsprojecten blijft de inzet van externe expertise noodzakelijk. Dit is waar het mogelijk is al meegenomen in deze notitie, maar als hiervoor aanvullende middelen nodig zijn, worden deze via afzonderlijke krediet- of budgetaanvragen aan het voorgelegd.

4.2 Digitale Beheerprogramma's

Procesmatig en planmatig beheer en onderhoud zijn alleen mogelijk wanneer wordt beschikt over betrouwbare, actuele en complete informatie over de omvang, kwaliteit en technische staat van de aanwezige kapitaalgoederen. Een goed functionerend assetmanagementsysteem vormt hiervoor de basis. Het bepaalt welke informatie noodzakelijk is om beleidskeuzes te maken, beheerplannen op te stellen en onderhouds- en vervangingsmaatregelen doelmatig te programmeren.

Voor vrijwel alle kapitaalgoederen beschikt de gemeente over digitale beheerprogramma's. Het op orde brengen en actueel houden van de gegevens over de kapitaalgoederen krijgt de komende jaren prioriteit. Het actueel houden van deze gegevens is een continu proces dat structureel moet worden geborgd. Door areaaluitbreidingen, vervangingen en reconstructies worden voortdurend objecten toegevoegd, gewijzigd of verwijderd. Daarbij worden ook de

objectgegevens (zoals aanlegjaar, materiaalsoort, uitgevoerde onderhoudsmaatregelen, technische levensduur en vervangingsjaar) geactualiseerd.

De kwaliteit van beheerbeslissingen is rechtstreeks afhankelijk van de kwaliteit, volledigheid en actualiteit van de beschikbare gegevens. Daarom worden areaalgegevens periodiek gecontroleerd, waar nodig geïnspecteerd en geactualiseerd. Bij nieuwe projecten en wijzigingen in de openbare ruimte is een goede overdracht van informatie naar het beheer een belangrijk onderdeel van het proces.

Inspecties worden steeds vaker digitaal in het veld uitgevoerd en direct verwerkt in de beheersystemen, bijvoorbeeld voor wegen, groen, civiele kunstwerken en openbare verlichting. Ook aannemers maken gebruik van deze systemen om onderhoudswerkzaamheden efficiënt voor te bereiden en uit te voeren.

De digitale beheerprogramma's vormen de basis voor het assetmanagement binnen de gemeente. De systemen ondersteunen het opstellen van beheerplannen, meerjarenonderhoudsplanningen, jaarprogramma's, begrotingen en investeringsprogramma's. Daarnaast leveren zij de informatie die nodig is om de kwaliteit van de kapitaalgoederen te monitoren, risico's te beheersen en verantwoording af te leggen over de uitvoering van het beheer.

De digitale beheerprogramma's bieden daarnaast steeds meer mogelijkheden om informatie met inwoners te delen. Via digitale viewers kan inzicht worden gegeven in onder meer maaibeheer, vervangingsprojecten en andere beheerwerkzaamheden in de openbare ruimte. Hiermee wordt de transparantie vergroot en kunnen inwoners beter worden geïnformeerd over het gemeentelijk beheer.

Om de beheerprogramma's actueel te houden, nieuwe functionaliteiten te ontwikkelen, koppelingen met andere gemeentelijke systemen te realiseren en de digitale dienstverlening verder te verbeteren, blijft specialistische ondersteuning noodzakelijk. Hiervoor worden, waar nodig, externe adviseurs ingezet.

5 Kapitaalgoederen

5.1 Algemeen

In deze notitie worden de volgende kapitaalgoederen meegenomen.
5.2 Wegen
5.3 Bewegwijzering, Verkeersregelinstallaties & Straatmeubilair
5.4 Stedelijke Watersystemen
5.5 Water
5.6 Gebouwen
5.7 Groen
5.8 Kunstwerken
5.9 Openbare Verlichting
5.10 Elektrakasten en Watertappunten
5.11 Sport- en Speelvoorzieningen in de openbare ruimte
5.12 Buitensport accommodaties

Per onderdeel wordt van de huidige situatie het onderhoudsniveau aangegeven, de benodigde en beschikbare budgetten in beeld gebracht en aandachtspunten en risico's benoemd.

Een deel van het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt uitgevoerd door de eigen uitvoeringsdienst. Echter is in deze notitie, in de daarbij behorende kosten niet per onderdeel doorberekend. Deze loonkosten zijn wel opgenomen in de salarisbegroting die wordt doorberekend naar de verschillende kapitaalgoederen.

Zoals eerder in deze notitie aangegeven zijn alle genoemde bedragen zijn zo goed als mogelijk ingeschat op prijspeil 1 januari 2027, gebaseerd op een normale gemiddeld prijsstijging voor de rest van 2026.

Onderhoud

- **Dagelijks onderhoud**
  Onderhouden van openbare ruimte, zoals maaien, vegen, onkruidbeheersing, bestrating borstelen, schoonmaken e.d.
  Kenmerk: vaak hoge frequentie.

- **Klein onderhoud**
  Onderhoud dat te maken hebben met de beoogde kwaliteit en daaraan bijdraagt en niet is ontstaan door externe invloeden:
  - Herstel bestrating na aanleg kabels,
  - Storingen verhelpen,
  - Defecten oplossen.

- **Groot onderhoud (veelal via projecten)**
  Weer in goede staat brengen waardoor de verwachte levensduur wordt behaald.
  Bijvoorbeeld: nieuw brugdek, nieuwe installaties e.d.
  Kenmerk: minder hoge frequentie (bijvoorbeeld eens per 15 jaar).

Vervanging: Vervanging op basis einde levensduur.
- Berekend is op basis van de theoretische levensduur.

Nauwkeurigheid en plan – do - check- act cyclus.

De in deze notitie genoemde bedragen zijn op basis van kentallen. Per kapitaalgoed worden periodieke inspecties uitgevoerd die worden gebruikt om de jaarlijkse operationele planningen bij te stellen. Als de uitgangspunten van onze kentallen in de praktijk toch anders blijken te zijn uit dan we nu verwachten, kan dit er uiteraard toe leiden dat de opgestelde budgetten, zowel naar boven als naar beneden bijgesteld moeten worden. We volgen hierbij de bekende plan – do - check- act cyclus, onderdeel van assetmanagement.

5.2 Wegen

De verhardingen vormen de basis voor een goede en veilige bereikbaarheid van Drachten, de buitendorpen en het buitengebied. Goed onderhouden verhardingen dragen daarnaast bij aan het comfort en de veiligheid van de weggebruikers en de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte.

Beleidskader
De gemeente heeft op grond van de Wegenwet een zorgplicht voor het in goede staat houden van de wegverhardingen. Het kwaliteitsniveau voor de openbare ruimte is vastgesteld op BASIS. Om te voldoen aan deze zorgplicht wordt aangesloten bij de standaard CROW-systematiek voor rationeel wegbeheer. Het kwaliteitsniveau voor het vastgestelde onderhoudsniveau komt overeen met CROW-kwaliteitsniveau C voor wegbeheer. Hiermee wordt voorkomen dat de veiligheid in gevaar komt, er kapitaalvernietiging plaats vindt en de functie van de weg in gevaar komt.

Om een indruk te krijgen is in het onderstaande afbeeldingen per kwaliteitsniveau een idee gegeven van elementenverharding en asfaltverharding. Deze afbeeldingen komen uit de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van de CROW.

A+	A	B	C	D
				
Er ontbreken geen elementen uit de verharding. Er zijn geen beschadigde elementen.	Er ontbreken geen elementen uit de verharding. Er zijn nauwelijks beschadigde elementen.	Er ontbreken geen elementen uit de verharding. Er zijn hier en daar beschadigde elementen.	Er ontbreken incidenteel elementen uit de verharding. Er zijn regelmatig beschadigde elementen.	Er ontbreken elementen uit de verharding. Er zijn veel beschadigde elementen.

Ontbrekende/beschadigde elementen bij elementenverharding

A+	A	B	C	D
				
Er is geen voegwijdte. Er is geen schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er is lichte voegwijdte. Er is enige schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er is enige voegwijdte. De waarschuwingsgrens van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er is aanzienlijke voegwijdte. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er is grote voegwijdte. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is met meer dan één klasse overschreden. Er is sprake van onderhoudsachterstand.

Voegwijdte bij elementenverharding

A+	A	B	C	D
				
Er zijn geen oneffenheden. Er is geen schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er zijn lichte oneffenheden. Er is enige schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er zijn enige oneffenheden. De waarschuwingsgrens van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er zijn aanzienlijke oneffenheden. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er zijn veel ernstige oneffenheden. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is met meer dan één klasse overschreden. Er is sprake van onderhoudsachterstand.

Afbeelding 1 Oneffenheden bij asfaltverharding

Strategie
Op basis van de areaalgegevens en de bij de gemeente passende maatregelen is een onderhoudsstrategie opgesteld. De onderhoudsstrategie geeft inzicht in de gemiddelde onderhoudskosten en geeft een betrouwbaarder beeld van de vervangingsopgave.
In 2027 wordt het wegbeheerplan opgesteld dat invulling geeft aan de strategie op het wegbeheer (wordt via het college vastgesteld). In het wegbeheerplan wordt de landelijke standaard van wegbeheersystematiek verder uitgewerkt naar de situatie van de gemeente Smallingerland.

5.2.1 Omvang areaal

Het wegenareaal van de gemeente Smallingerland bedraagt iets minder dan 4,0 miljoen m² aan verhardingen bestaande uit asfaltverharding, betonverharding, elementenverharding (vaste elementen, zoals klinkers en tegels) en halfverharding (los, verdichte materiaal, zoals schelpen en gravel). De verharding is een kapitaalgoed met een vervangingswaarde van gemiddeld € 100 per m², dit komt op een totale waarde van de verhardingen op van €397.640.000

Ten opzichte van 2022 is het areaal met ongeveer 150.000 m² toegenomen. Deze toename komt door de oplevering van nieuw areaal in nieuwbouwwijken (bv. Vrijburgh en in Houtigehage) en het verder op orde brengen van de gegevens in het beheersysteem. De onderstaande tabel geeft het huidige areaal per verhardingstype weer.

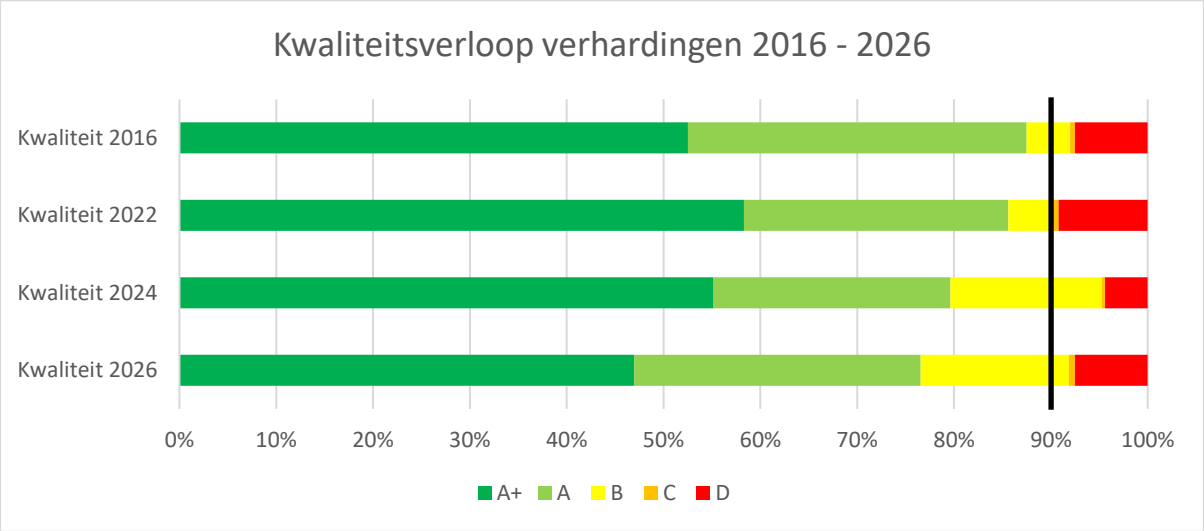
Omvang areaal verhardingen 2026					
	Asfalt (m²)	**Beton (m²)**	**Elementen (m²)**	**Halfverharding (m²)**	**TOTAAL (m²)**
Fietspaden	60.304	55.045	74.377	41.585	**231.311**
Rijbaan	1.053.147	66.090	1.629.470	36.639	**2.785.346**
Voetpaden	11.147	7.203	760.197	53.238	**831.785**
Overig	39.195	2.405	80.279	6.079	**127.958**
TOTAAL	**1.163.793**	**130.743**	**2.544.323**	**137.541**	**3.976.400**

Verschuivingen in de hoeveelheden per verhardingssoort wordt o.a. veroorzaakt door het vervangen fietspaden van betontegels en enkele asfaltwegen in het buitengebied voor betonverharding.

5.2.2 Kwaliteit van het areaal

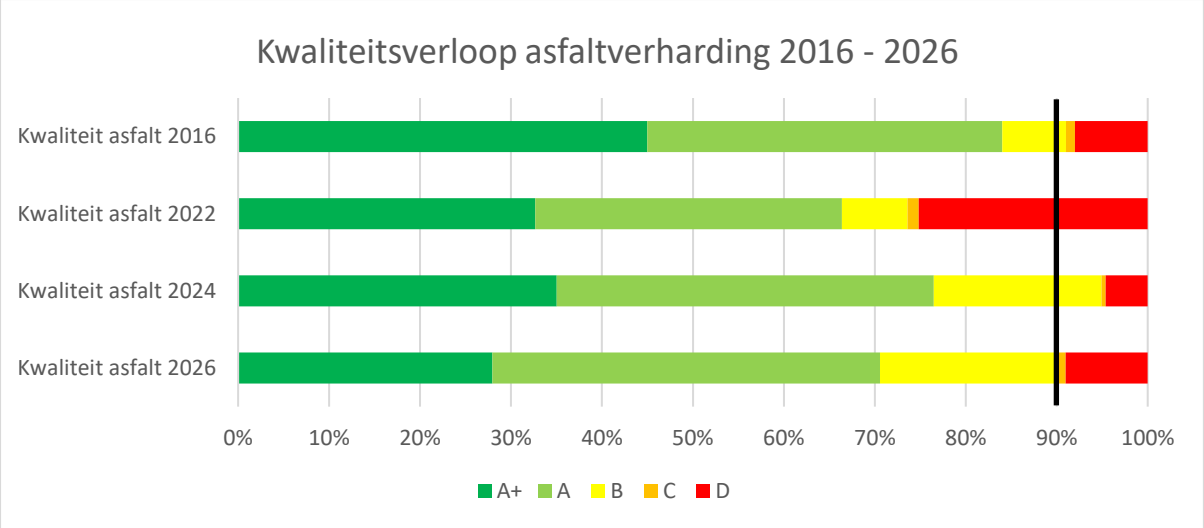
Om de kwaliteit van de verhardingen te monitoren wordt elke 2 jaar een weginspectie volgens de landelijke richtlijn van de CROW (Globale Visuele Inspectie wegen publicatie 146) uitgevoerd op het gehele verhard areaal in beheer bij de gemeente. Hiermee wordt de schade volgens een vaste methode en waardering, objectief beoordeeld. Dit geeft inzicht in de huidige kwaliteit en maakt het vergelijk met voorgaande jaren en/ andere gemeenten mogelijk. In 2026 is de meest recente weg inspectie uitgevoerd.

Het verloop van de kwaliteit in de periode 2016–2026 is weergegeven in onderstaande tabel. Hieruit blijkt dat de kwaliteit in 2026, op basis van de 90%-waarderegel, voldoet aan kwaliteitsniveau B. De kwaliteit ligt daarmee boven het gewenste kwaliteitsniveau C.

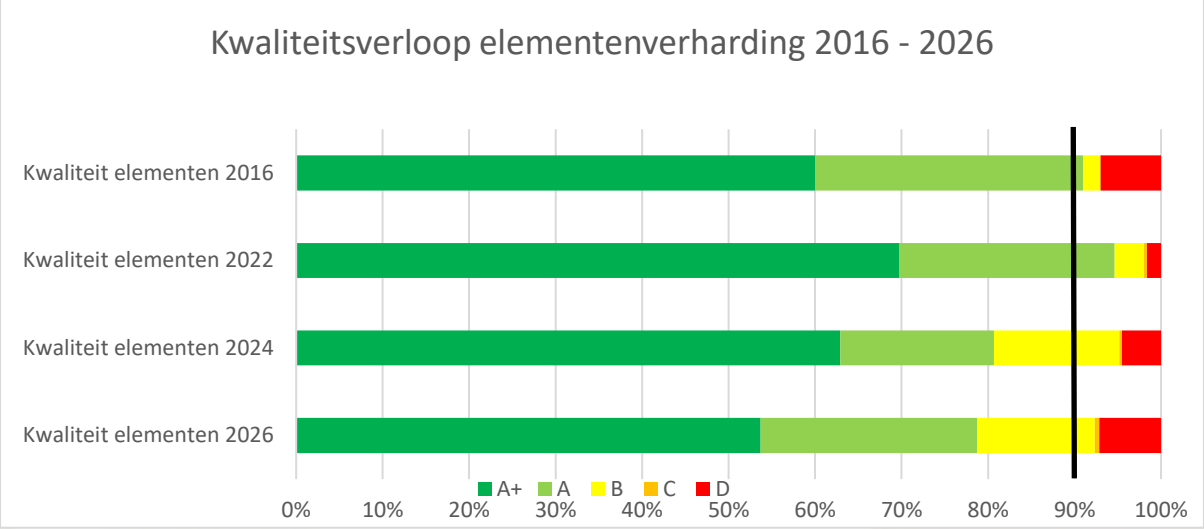
Wanneer ingezoomd wordt op het kwaliteitsverloop van asfaltverharding en elementenverharding is te zien dat met name de asfaltverharding tussen 2016 en 2022 sterk achteruit is gegaan en daarna weer verbeterd is. De oorzaak van deze fluctuatie is deels ontstaan door een onderhoudsachterstand en door de actualisatie van de areaalgegevens in het beheersysteem (opknippen te lange wegvakken).

De huidige kwaliteit van de asfaltwegen is mede het gevolg van het beheer dat in het verleden is gevoerd. Destijds konden de wegen met relatief beperkt onderhoud, zoals klein onderhoud en het aanbrengen van slijtlagen, voldoende in stand worden gehouden.

Naarmate de wegen ouder worden en de verkeersintensiteit en aslasten toenemen, zijn deze onderhoudsmaatregelen echter steeds minder toereikend. Met name in het buitengebied zijn veel asfaltwegen oorspronkelijk niet ontworpen voor de huidige verkeersbelasting. Hierdoor is het steeds vaker noodzakelijk om naast de deklaag ook de tussenlagen en de fundering of onderlagen gedeeltelijk of volledig te vervangen.

Met ingang van 2023 is meer prioritering aan het onderhoud aan de asfaltverhardingen gegeven, om de veiligheid te borgen en kapitaalvernietiging te voorkomen.
Een deel van het budget voor onderhoud elementen is verschoven naar het budget voor asfaltonderhoud. De kwaliteit van de elementverharding is afgelopen periode mede hierdoor achteruitgegaan. Daarnaast is de oorzaak te vinden in de toename van de schades door boomwortels i.v.m. de klimaatontwikkeling (droge zomers), de veroudering van het areaal en uitstellen van groot onderhoud en vervangingen door de geplande wijkgerichte aanpak (o.a. in de wijken De Venen, De Wiken, De Drait, De Bouwen en De Singels).

5.2.3 Benodigde en beschikbare budgetten

Voor het bepalen van de benodigde onderhoudsbudgetten worden twee benaderingen gehanteerd. **Lijn 1** betreft de kwalitatieve onderhoudsopgave, gebaseerd op de resultaten van de weginspectie. **Lijn 2** betreft de cyclische onderhoudsopgave, gebaseerd op de

vastgestelde onderhoudsstrategie, de bijbehorende onderhoudsmaatregelen, de beoogde levensduur per weg- en verhardingstype en het aanlegjaar van de verharding.

Benodigd onderhoudsbudget op basis van de weginspectie (kwaliteit)
Met de resultaten van de weginspectie wordt met behulp van het beheersysteem en de wegbeheersystematiek de kwaliteit inzichtelijk gemaakt en een basisplanning opgesteld.

De opgave op basis van de gemeten kwaliteit komt gemiddeld op €1.953.000 per jaar uit.

Benodigd onderhoudsbudget o.b.v. kwaliteit				
	Kwaliteit D planjaar 2027	**Kwaliteit C planjaar 2028**	**Kwaliteit B planjaar 2029-2031**	**Gemiddelde kosten p. jaar**
Asfalt	€ 1.855.000	€ 320.000	€ 1.150.000	€ 665.000
Elementen	€ 1.970.000	€ 220.000	€ 1.840.000	€ 806.000
Beton	€ 100.000	€ 0	€ 10.000	€ 22.000
Klein onderhoud	€ 460.000	€ 460.000	€ 1.380.000	€ 460.000
Totaal	**€ 4.385.000**	**€ 1.000.000**	**€ 4.380.000**	**€ 1.953.000**

De onderhoudsopgave voor planjaar 2027 wordt verdeeld over 2027 en 2028 waarbij risico gestuurd de prioriteit wordt bepaald. De prioritering vindt plaats op veiligheid en duurzaamheid, waarbij voor asfalt kapitaalvernietiging moet worden voorkomen. Ook wordt er gekeken naar de (integrale) vervangingsopgave.

5.2.4 Onderhoudskosten op basis van de cyclische benadering

De kosten voor de middellange en lange termijn (periode 2029 en verder) worden bepaald op basis van cyclisch beheer. De cyclische benadering is bepaald aan de hand van gebiedskennis, ervaring en landelijke kentallen op netwerkniveau.

Bij de cyclische methodiek worden de onderhoudsmaatregelen voor de totale levensduur van de verharding bepaald, gepland en begroot op basis van de huidige arealen per verhardingstype en eenheidsprijzen.

Op basis van de cyclische methodiek zijn de onderhoudskosten per jaar bepaald.
De opgave op basis van deze methodiek komt gemiddeld op € 3.585.220 per jaar uit.

Benodigd onderhoudsbudget o.b.v. cyclische benadering			
Cyclisch	**Kosten per m²/jaar**	**Areaal**	**Kosten per jaar**
Asfalt	€ 1,91	1.163.793 m²	€ 2.222.845
Elementen	€ 0,50	2.544.323 m²	€ 1.272.162
Beton	€ 0,69	130.743 m²	€ 90.213
Totaal	**€ 1,06**	**3.387.320 m²**	**€ 3.585.220**

Samengevat
Op basis van de 90%-waarderegel ligt de totale kwaliteit van de wegverhardingen momenteel nog boven het gewenste kwaliteitsniveau van BASIS (CROW-kwaliteit C). Uit de kwaliteitsontwikkeling blijkt echter dat het areaal met kwaliteitsniveau D toeneemt. Dit betekent dat de onderhoudsachterstand groeit en dat zonder aanvullende maatregelen de kwaliteit van de verhardingen verder zal afnemen. Het beschikbare onderhoudsbudget is

onvoldoende om deze achteruitgang te keren. Om verdere groei van de onderhoudsachterstand te voorkomen en het gewenste kwaliteitsniveau te kunnen handhaven, is met name voor de elementenverhardingen een aanvullend onderhoudsbudget noodzakelijk.

Sinds 2022 zijn de kosten voor het vervangen van asfaltlagen en asfaltverhardingen aanzienlijk gestegen. Volgens de GWW-index liggen de kosten in 2026 ongeveer 20% hoger dan in 2022. De reguliere prijsindexatie van de gemeentelijke begroting is hierbij achtergebleven. Hierdoor kan met het beschikbare budget jaarlijks minder onderhoud worden uitgevoerd, waardoor de kwaliteit van de verhardingen verder onder druk komt te staan.
Om het benodigde reguliere (groot)onderhoud te kunnen blijven uitvoeren, is een structurele uitbreiding van het onderhoudsbudget noodzakelijk.

Aanvullend benodigd onderhoudsbudget

- Indexering (ongeveer 11,5%*, gestegen marktprijzen): € 220.000 per jaar.
- Areaaluitbreiding (toename areaal 2022-2026, gebaseerd op de cyclische onderhoudskosten per m²): € 43.500 per jaar.
- Aanvullend onderhoudsbudget voor elementenverhardingen: € 200.000 per jaar.
- Inspecties en/of veldonderzoek: € 50.000 per jaar

Het gemiddeld benodigde structurele onderhoudsbudget bedraagt daarmee € 2.100.000 per jaar.

** 20% was de totale benodigde indexatie. Hiervan is inmiddels 8,5% verwerkt in de budgetten. Voor de komende periode resteert daarom een aanvullende indexatie van 11,5%.*

5.2.5 Vervanging wegen op basis van cyclische benadering

De cyclische methodiek wordt ook gebruikt om inzicht te krijgen in de opgave voor de vervangingen voor de lange termijn (>5 jaar). Wegens de onvolledigheid van aanlegjaren is uitgegaan van een gemiddelde levensduur van 60 jaar van de verharding (met in de financiële verordening een afschrijvingstermijn van 50 jaar), hierdoor worden schommelingen in de planning afgevlakt en worden vervangingspieken niet zichtbaar. De komende jaren worden de areaalgegevens verder geactualiseerd, waardoor de voorspelbaarheid groter en pieken in de vervangingen zichtbaar worden.

De gemiddeld jaarlijkse vervangingsopgave van verhardingen is hieronder opgenomen.
De bedragen zijn inclusief voorbereiding, administratie en toezicht (VAT) en gebaseerd op prijspeil 1 januari 2027.

Benodigd gemiddeld jaarlijks budget vervangen wegen			
Jaar	**Asfalt**	**Beton**	**Elementen**
2027	€ 2.025.000	€ 253.000	€ 4.765.000
2028	€ 2.025.000	€ 253.000	€ 4.765.000
2029	€ 2.025.000	€ 253.000	€ 4.765.000
2030	€ 2.025.000	€ 253.000	€ 4.765.000
2031	€ 2.025.000	€ 253.000	€ 4.765.000

Bij de wijkgerichte aanpak vormt de vervanging van de riolering het uitgangspunt voor de planning van de werkzaamheden. De verharding boven de riolering wordt daarbij gelijktijdig vervangen. Een deel van de kosten voor het opnieuw aanbrengen van de verharding, zoals

de bijdrage voor het vervangen van bestaande door nieuwe elementenverharding, wordt gedekt uit het budget voor de gemeentelijke watertaken. Het resterende deel wordt bekostigd uit het investeringskrediet (wijkgerichte aanpak) voor de vervanging van de elementenverharding.

Op basis van de geplande rioolvervangingsopgave en de wijkgerichte aanpak in De Venen, De Wiken, De Drait, De Bouwen en De Singels wordt verwacht dat in de periode 2027-2030 geen aanvullend investeringskrediet voor de vervanging van elementenverhardingen noodzakelijk is.

Op basis van de actuele kwaliteitsmetingen en de geprognosticeerde vervangingsopgave bedraagt het gemiddeld benodigde vervangingskrediet voor de vervanging van verhardingen (asfalt en beton) in de periode 2027-2030 € 2.278.000 per jaar.

5.2.6 Bermonderhoud

Bij het beheer van wegverhardingen behoren ook de bermen langs wegen en (fiets)paden. Het bermonderhoud bestaat onder meer uit het maaien van gras, het aanvullen van gaten en rijsporen en het afvlakken of afplaggen van bermen. Hiermee wordt een goede afwatering naar de aangrenzende sloten bevorderd, blijft de verkeersveiligheid gewaarborgd en wordt schade aan de wegconstructie zoveel mogelijk voorkomen.

Onverharde bermen worden uitsluitend onderhouden en maken geen onderdeel uit van de vervangingsopgave. Het onderhoud en de vervanging van bermverhardingen, zoals grasbetonstenen en betonnen bermverhardingen, zijn wel opgenomen in de onderhouds- en vervangingsopgave.

5.2.7 Verbeteren bermen en/of wegen in het buitengebied/Omvormen fietspaden

In 2022 is extra krediet beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de bermen en het versterken van de wegen in het buitengebied met beton. Met deze extra middelen zijn in de periode 2023-2026 langs diverse wegen bermverharding aangebracht (bermbeton en grasbetonstenen) en zijn enkele asfaltwegen buiten de bebouwde kom en tegelfietspaden binnen de bebouwde kom voorzien van betonverharding.

Deze pilot heeft geleid tot een verbetering van de verkeersveiligheid, een vermindering van het benodigde onderhoud door het toepassen van bermverharding, een verlaging van toekomstige onderhoudskosten door het aanbrengen van betonverharding en een verbetering van het fietscomfort.

De vervangingskredieten zijn gebaseerd op het duurzaam in stand houden van het bestaande areaal en het één-op-één vervangen van aanwezige voorzieningen. Het aanbrengen van nieuwe of aanvullende verhardingen maakt geen onderdeel uit van de berekening van het reguliere vervangingskrediet.

Om deze aanvullende maatregelen in de toekomst te kunnen blijven uitvoeren, is continuering van het aanvullende investeringskrediet noodzakelijk. Hiervoor is aanvullend krediet nodig voor:

- Indexering als gevolg van gestegen marktprijzen (ongeveer 20%): € 200.000 per jaar.
- Voorbereiding, administratie en toezicht (VAT-kosten) bij investeringsprojecten (ongeveer 20%): € 200.000 per jaar.

Voor de continuering van maatregelen gericht op het verbeteren van bermen en wegen in het buitengebied en het omvormen van fietspaden is voor de periode 2027-2030 een investeringskrediet nodig van € 1.400.000 per jaar.

5.2.8 Benodigde en beschikbare budgetten

Voor het onderhoud aan verhardingen is op basis van de cyclische benadering € 3.585.220 per jaar benodigd en op basis van de kwalitatieve benadering is € 1.953.000 per jaar benodigd. Voor de onderhoudsperiode van 2027-2030 is het noodzakelijk om het huidige onderhoudsbudget te verhogen. Binnen de verhoging wordt meegenomen de areaaluitbreiding, de indexering en het aanvullend onderhoudsbudget voor elementenverharding.

Voor het vervangen van verhardingen wordt uitgegaan van de cyclische benadering. Door de wijkgerichte aanpak wordt een deel van de te vervangen verharding gefinancierd uit de rioolvervangingsopgave en het aanvullende projectbudget. Daarnaast lopen er diverse integrale ontwikkelingen (zoals het uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid, nieuwbouwontwikkelingen en overige rioolvervangingen) waar op meegelift kan worden. Hierdoor is het berekende cyclische bedrag niet volledig nodig. Het huidige vervangingskrediet (inclusief het krediet voor het verbeteren van bermen en/of wegen in het buitengebied en het omvormen van fietspaden) aangevuld met de indexering en de 'VAT' kosten is voldoende om de vervangingsopgave voor 2027-2030 te realiseren.

Voor een betere verdeling van het werk en de budgetten is de onderhouds- en vervanging behoefde evenredig verdeeld over de vier planjaren. Aan de hand van de tweejaarlijkse inspectie wordt de kwaliteit verder gemonitord.

Totaaloverzicht wegen					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd asfalt-, beton-, elementen	€ 2.100.000	€ 2.100.000	€ 2.100.000	€ 2.100.000
	Benodigd halfverharding	€ 214.000	€ 214.000	€ 214.000	€ 214.000
	Benodigd bermen	€ 86.740	€ 86.740	€ 86.740	€ 86.740
	Benodigd markeringen	€ 80.212	€ 80.212	€ 80.212	€ 80.212
	Benodigd totaal	€ 2.480.952	€ 2.480.952	€ 2.480.952	€ 2.480.952
	Beschikbaar asfalt-, beton-, elementen	€ 2.000.196	€ 2.000.196	€ 2.000.196	€ 2.000.196
	Beschikbaar halfverharding	€ 181.692	€ 181.692	€ 181.692	€ 181.692
	Beschikbaar bermen	€ 86.740	€ 86.740	€ 86.740	€ 86.740
	Beschikbaar markeringen	€ 80.212	€ 80.212	€ 80.212	€ 80.212
	Beschikbaar totaal	€ 2.348.840	€ 2.348.840	€ 2.348.840	€ 2.348.840
	Verschil	**€ -132.112**	**€ -132.112**	**€ -132.112**	**€ -132.112**
Vervanging	Vervangen wegen	€ 2.278.000	€ 2.278.000	€ 2.278.000	€ 2.278.000
	Versterken en vervangen door beton	€ 1.400.000	€ 1.400.000	€ 1.400.000	€ 1.400.000
	Totaal investeringen	**€ 3.678.000**	**€ 3.678.000**	**€ 3.678.000**	**€ 3.678.000**

5.2.9 Periode 2031 t/m 2040

Vrijwel alle Nederlandse gemeenten krijgen in de komende decennia te maken met toenemende vervangingsopgaven als gevolg van naoorlogse uitbreidingen die inmiddels het einde van hun levensduur naderen.

Voor de periode 2031 t/m 2040 is de verwachting dat de kosten voor onderhoud aan wegen en vervanging van wegen zullen toenemen doordat het percentage van wegen met einde levensduur en/of waar de verkeersbelasting toeneemt.

De onderhoudskosten voor wegbeheer kunnen mogelijk in de toekomst worden verlaagd door:

1) Verbeteren inrichting wegen in het buitengebied
    - Een deel van de wegen in het buitengebied, om te vormen naar wegen die beter geschikt zijn voor het hedendaagse gebruik.
2) Meeliften met integrale opgaven
    - Wegen vervangen in combinatie met het bijvoorbeeld het Mobiliteitskader /Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid en de wijkgerichte aanpak.
3) Klimaat adaptieve inrichtingen
    - Het verwijderen van onnodige verharding en vervangen door groen. Het omvormen van verharding naar groen is het verschuiven van onderhoudsbudgetten waarbij het in de praktijk hoger kan uitvallen, maar kan dit ook bijdragen aan een groot maatschappelijk belang.

5.2.10 Aandachtspunten en risico's

Opstellen/Actualiseren van het wegbeheerplan
In 2027 wordt het wegbeheerplan (op basis van beleidskader “Beheer en ontwerpkader Openbare Ruimte”) geactualiseerd, dit kan bijdragen aan nauwkeurigere budgetramingen, kostenbesparingen door meer risico gestuurd onderhoud uit te voeren en het voorkomen van kapitaalvernietiging.

Mocht er onvoldoende vervangingsbudget zijn in een betreffende planjaar wordt dit via de bestuursrapportage gecommuniceerd en via de kadernota aangevraagd.

Rioolvervangingsopgave
Door de aankomende wijkgerichte aanpak zal de vervangingsbehoefte van de bestaande verhardingen toenemen. Vanuit de wijkgerichte aanpak is aanvullend projectbudget beschikbaar voor het vervangen van de oude verharding voor nieuwe verharding.

Mocht er onvoldoende vervangingsbudget zijn in betreffende planjaar wordt dit via de bestuursrapportage gecommuniceerd of via de Kadernota aangevraagd.

Voor de aankomende periode is de verwachting dat de reguliere rioolvervangingsopgave ook gaat toenemen. Omdat een groot deel van de riolering onder de weg ligt is het logisch (o.b.v. kostenbesparing en overlast) om de bovengrondse openbare ruimte te koppelen aan de ondergrondse vernieuwing.

Mocht er onvoldoende vervangingsbudget zijn in een betreffende planjaar wordt dit via de bestuursrapportage gecommuniceerd en via de kadernota aangevraagd.

Mobiliteitskader en uitvoeringsagenda
De maatschappij verandert hierdoor ook de ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit. Mobiliteit vormt een belangrijke functie in de openbare ruimte. Het ruimtebeslag van verkeer is groot.
In het verleden zijn veel straten ingericht waarbij de bereikbaarheid van de auto centraal stond, waarbij nu bij ruimtelijke ontwikkelingen de STOMP-principe wordt toegepast (geeft prioriteit aan de volgorde Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteit op maat en Personenauto). Dit maakt dat de huidige invulling van veel straten niet meer toereikend is en

dat normaal onderhoud, of één op één vervang niet het gewenste effect hebben. Het herinrichten/omvormen van wegen en straten is niet opgenomen in het vervangingskrediet.

Levensduur wegen

Omdat de gemeente Smallingerland ambieert om de bestaande (auto)mobiliteit te verduurzamen, heeft dit direct gevolg op de levensduur van het wegennet in de gemeente Smallingerland.
Electrische auto's, (stads)bussen en vrachtverkeer zijn vaak zwaarder dan zijn equivalent op fossiele brandstof, het gevolg is dat bij een gelijkblijvende verkeersintensiteit de belasting met (500 – 2500 kg per voertuig) op de wegen toeneemt. De toenemende belasting gaat per wegtype invloed hebben op de onderhoudskosten en de levensduur van de weg.

5.3 Bewegwijzering, Verkeersregelinstallaties & Straatmeubilair

Bewegwijzering
Langs de wegen in de gemeente Smallingerland staat diverse bewegwijzering voor het begeleiden en informeren van weggebruikers.

Binnen de gemeente zijn verschillende typen bewegwijzering aanwezig die weggebruikers verwijzen naar geografische bestemmingen, zoals steden, dorpen, wijken en belangrijke voorzieningen. Voor autoverkeer betreft dit voornamelijk de blauwe bewegwijzeringsborden met witte letters. Voor fietsverkeer wordt gebruikgemaakt van bewegwijzering met rode richtingborden en witte letters. Ook fietswegwijzers, zoals paddenstoelen, maken onderdeel uit van het fietsbewegwijzeringsnetwerk.

Een goed onderhouden bewegwijzeringsnetwerk draagt bij aan de verkeersveiligheid, een goede doorstroming van het verkeer en de herkenbaarheid van routes binnen de gemeente.

Verkeersregelinstallaties
In de gemeente Smallingerland staan verkeersregelinstallaties (VRI's) die de doorstroming, de veiligheid en de bereikbaarheid op kruispunten regelen. Bij de verkeersregelinstallatie wordt onderscheid gemaakt in de regeling (hoe de lichten worden aangestuurd) de verkeersregelautomaat (de computer), en het wegmeubilair (de installatie op straat met de benodigde bekabeling).

Het huidige beleid van verkeersregelinstallaties is gebaseerd op de landelijke wetgeving op het gebied van verkeersregelinstallaties. Landelijke wetgeving ligt vast in de Regeling verkeerslichten, Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV 1990) en het Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (BABW). Daarnaast worden landelijke richtlijnen (CROW) en Normen (NEN) toegepast bij de aanleg van verkeersregelinstallaties.

Straatmeubilair
Alle straatmeubilair, zoals banken en afvalbakken, en alle verkeers- en straatnaamborden zijn geïnventariseerd en opgenomen in de gemeentelijke digitale beheersystemen. In de komende periode worden voor deze kapitaalgoederen onderhouds- en vervangingsschema's opgesteld. De financiële gevolgen worden vervolgens verwerkt in de eerstvolgende herziening van de notitie Beheer Kapitaalgoederen of, indien noodzakelijk, eerder via een afzonderlijk voorstel.

5.3.1 Omvang areaal

Bewegwijzering
De Nationale Bewegwijzeringsdienst (NBd) ondersteunt wegbeheerders bij het beheer en de ontwikkeling van bewegwijzering langs openbare wegen in Nederland. De NBd is een samenwerkingsverband van ruim 360 publieke wegbeheerders, waaronder gemeenten, provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat.

Een van de taken van de NBd is het actueel houden van de landelijke database voor bewegwijzering en het voeren van landelijke regie bij de totstandkoming en uniformering van bewegwijzering. De verantwoordelijkheid voor het eigendom, beheer en onderhoud van de bewegwijzering ligt bij de afzonderlijke wegbeheerders. Binnen de gemeente Smallingerland ligt deze verantwoordelijkheid bij de gemeente.

Binnen de gemeente Smallingerland bestaat het areaal bewegwijzering uit 162 wegwijzers. Dit areaal bestaat uit verschillende typen voorzieningen, waaronder verkeersvlaggen aan

masten, verkeersborden aan masten, verkeersborden op staalstellingen, verkeersborden aan portalen of uitleggers en paddenstoelen.

Wegwijzer	Autoverkeer	Fietsverkeer	Totaal
Verkeersvlaggen aan mast	66 stuks	5 stuks	71 stuks
Verkeersborden aan mast	35 stuks	0 stuks	35 stuks
Verkeersborden op staalstelling	15 stuks	0 stuks	15 stuks
Verkeersborden aan portaal	11 stuks	0 stuks	11 stuks
Paddenstoelen	0 stuks	30 stuks	30 stuks
Totaal	**127 stuks**	**35 stuks**	**162 stuks**

Binnen de gemeente Smallingerland staat ook toeristische bewegwijzering langs de wegen, welke in eigendom en in beheer zijn van Revis Bewegwijzering. De gemeente heeft een aantal borden bij Revis afgenomen, hiervoor betaalt de gemeente alleen servicekosten.

De gemeente heeft een aantal toeristische bewegwijzeringsborden via Revis afgenomen. Voor deze voorzieningen betaalt de gemeente geen onderhouds- of vervangingskosten, maar uitsluitend de overeengekomen servicekosten.

Verkeersregelinstallaties

Installatie	Totaal
Verkeersregelinstallaties (VRI)	2 stuks
Parkeerverwijssystemen (PVS)	2 stuks
Totaal	**4 stuks**

Straatmeubilair

Wegwijzer	Totaal
Afvalbakken	913 stuks
Banken En Picknicktafels	792 stuks
Fietsenrekken en Aanleunbeugels	399 stuks
Straatnaam- en verkeersborden	6424 stuks

5.3.2 Kwaliteit van het areaal

Bewegwijzering
In de komende planperiode wordt de kwaliteit van de NBd bewegwijzering in kaart gebracht.

Omdat de kwaliteit en technische staat van het totale areaal nog niet volledig in beeld zijn gebracht, wordt voor het onderhouds- en vervangingsbudget uitgegaan van de cyclische vervangingsplanning van de Nationale Bewegwijzeringsdienst (NBd), aangevuld met de daarbij behorende kostenkengetallen.

Op basis van een uitgevoerde Quickscan is vastgesteld dat niet alle bewegwijzeringsobjecten op korte termijn aan vervanging toe zijn. Daarom wordt voor de

komende planperiode uitgegaan van het opnemen van 50% van de objecten uit de cyclische vervangingslijst in de vervangingsopgave.

Omdat een volledige kwalitatieve inspectie van het areaal nog ontbreekt, is voor het bepalen van het onderhoudsbudget uitgegaan van een gemiddelde onderhoudsfrequentie voor het totale areaal aan bewegwijzeringsobjecten.

De NBd brengt jaarlijks een vergoeding in rekening voor de uitvoering van de wettelijke taken. Deze vergoeding is gebaseerd op het aantal bewegwijzeringsobjecten binnen de gemeente. In 2026 bedroeg deze bijdrage € 28,00 per bewegwijzeringsobject. Het tarief voor 2027 is nog niet vastgesteld. Op basis van het huidige tarief wordt het benodigde budget voor 2027 geraamd op € 4.625.

Zoals eerder beschreven maakt de gemeente gebruik van toeristische bewegwijzering van Revis Bewegwijzering. Hiervoor betaalde de gemeente in 2026 een bedrag van € 753,67. Het bedrag voor 2027 is nog niet vastgesteld. Het benodigde budget voor 2027 wordt geraamd op € 775.

Benodigd budget

	Planjaar 2027	Planjaar 2028	Planjaar 2029	Planjaar 2030
Onderhoud	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Vervanging	€ 34.500	€ 34.500	€ 34.500	€ 34.500
Bijdrage NBd	€ 4.625	€ 4.625	€ 4.625	€ 4.625
Bijdrage Revis	€ 775	€ 775	€ 775	€ 775
Totaal	**€ 43.950**	**€ 43.950**	**€ 43.950**	**€ 43.950**

Verkeersregelinstallaties
De technische levensduur van de installaties bedraagt gemiddeld 20 jaar. Op basis van cyclische planning en de storingsgegevens is de verwachting dat er in komende periode geen installatievervanging nodig is.

Benodigd budget

	Planjaar 2027	Planjaar 2028	Planjaar 2029	Planjaar 2030
Onderhoud	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950
Vervanging	€ 0	€ 84.500	€ 84.500	€ 84.500
Totaal	**€ 13.950**	**€ 98.450**	**€ 98.450**	**€ 98.450**

5.3.3 Benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht Bewegwijziging, Verkeersinstallaties en Straatmeubilair					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd verkeersregelinstallaties	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950
	Benodigd bewegwijzering	€ 9.400	€ 9.400	€ 9.400	€ 9.400
	Benodigd bebording	€ 29.217	€ 29.217	€ 29.217	€ 29.217
	Benodigd straatmeubilair overig	€ 8.377	€ 8.377	€ 8.377	€ 8.377
	Benodigd totaal	€ 60.944	€ 60.944	€ 60.944	€ 60.944
	Beschikbaar verkeersregelinstallaties	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950	€ 13.950
	Beschikbaar bewegwijzering	€ 17.777	€ 17.777	€ 17.777	€ 17.777
	Beschikbaar bebording	€ 29.217	€ 29.217	€ 29.217	€ 29.217
	Beschikbaar straatmeubilair overig	€ -	€ -	€ -	€ -
	Beschikbaar totaal	€ 60.944	€ 60.944	€ 60.944	€ 60.944
	Verschil	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Vervanging	Vervangen verkeersregelinstallaties	€ -	€ 84.500	€ 84.500	€ 84.500
	Vervangen bewegwijzering	€ -	€ 34.500	€ 34.500	€ 34.500
	Vervangen bebording	€ -	€ -	€ -	€ -
	Vervangen straatmeubilair overig	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal investeringen	**€ -**	€ 119.000	€ 119.000	€ 119.000

5.3.4 Aandachtspunten en risico's

In beeld brengen van het areaal bewegwijzering
In de periode 2027-2030 wordt het areaal bewegwijzering kwalitatief geïnventariseerd en geactualiseerd. Hiermee ontstaat beter inzicht in de technische staat en kwaliteit van de aanwezige voorzieningen.

Deze informatie draagt bij aan nauwkeurigere budgetramingen, maakt het mogelijk om meer risico gestuurd onderhoud uit te voeren en helpt bij het tijdig uitvoeren van onderhoud of vervanging.

Ontwikkelingen in de leveranciersmarkt
Vialis is inmiddels gestopt met de levering van nieuwe verkeersregelinstallaties en met het afsluiten van nieuwe onderhoudscontracten. In de met Vialis afgesloten Service Level Agreement (SLA) is opgenomen dat een installatie na 15 jaar de zogenoemde ‘end-of-life’-fase bereikt. Vanaf dat moment gelden afwijkende voorwaarden voor het beheer en onderhoud. Dit kan een aanzienlijke impact hebben op de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en veiligheid van de installatie.

Beide verkeersregelinstallaties van de gemeente Smallingerland zijn Vialis-installaties. Hierdoor komt de beschikbaarheid en bedrijfszekerheid van deze installaties binnen tien jaar onder druk te staan.

De gemeente Smallingerland beschikt daarnaast over parkeerverwijssystemen. Op dit moment is niet duidelijk welke afdeling verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud van deze systemen. Dit wordt nader in beeld gebracht, zodat duidelijkheid ontstaat over de beheer- en onderhoudsverantwoordelijkheid en de toekomstige vervangingsopgave.

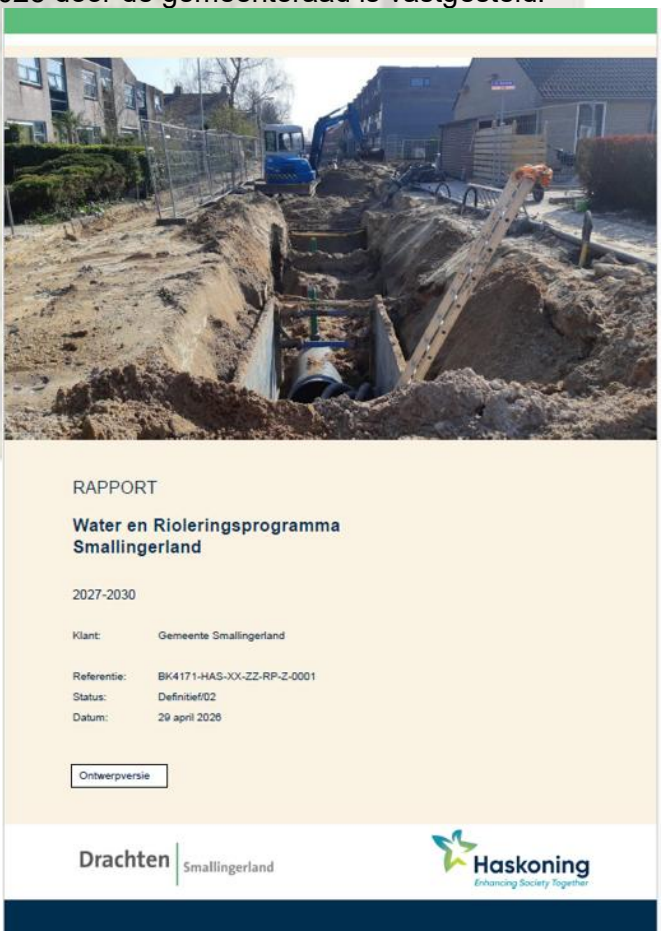
5.4 Stedelijke watersysteem

5.4.1 Riolering

Huidige situatie
Om afvalwater uit de woonomgeving te verwijderen is de riolering een onmisbare voorziening. Het zorgt voor de bescherming van de volksgezondheid en het milieu. De inzameling en transport van afvalwater, doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast zijn gemeentelijk taken. De wettelijke basis hiervoor is opgenomen in de Waterwet en de Wet Milieubeheer en wordt per gemeente vastgelegd in een Water en rioleringsprogramma.

Voor de behandeling van de begroting van 2027 wordt het Water en rioleringsprogramma 2027-2030 (WRP) voorgesteld aan de Raad. Dit WRP beschrijft hoe we de aankomende jaren (2027-2030) invulling geven aan onze gemeentelijke watertaken, de kostendekking en hoe het programma bijdraagt aan onze ambities. We vervullen onze wettelijke taken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Gezien het abstractieniveau van de Omgevingsvisie (met leidende principes en duurzame ontwikkelingsdoelstellingen) is gekozen voor een tussenvorm: het Water en Rioleringsprogramma (WRP). Dit WRP is breder dan een uitvoeringsprogramma; het bevat beleidskeuzes op het gebied van water en riolering. Daarnaast wordt ingegaan op de regels die nog worden verankerd in het Omgevingsplan. Tot slot wordt in het WRP ingegaan op wat daarvoor nodig is: de middelen, de ontwikkeling van de rioolheffing en de benodigde personele capaciteit. Dit sluit aan bij de systematiek riool- en waterzorgheffing die in oktober 2025 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Het Water- en Rioleringsprogramma (WRP) vormt een afzonderlijk beleids- en uitvoeringsprogramma en maakt financieel geen onderdeel uit van het Integraal Beheerplan Kapitaalgoederen. De uitvoering van de gemeentelijke watertaken wordt bekostigd vanuit de riool- en waterzorgheffing en kent een eigen meerjarenraming. Inhoudelijk is er echter een nauwe relatie met het beheer van de overige kapitaalgoederen. Bij de programmering van werkzaamheden wordt gestreefd naar een integrale aanpak, zodat onderhoud en vervanging van riolering zoveel mogelijk gelijktijdig plaatsvinden met werkzaamheden aan wegen, openbare verlichting, groen, bruggen en andere voorzieningen in de openbare ruimte. Hiermee worden de overlast voor inwoners beperkt en kunnen werkzaamheden doelmatiger worden uitgevoerd.

5.4.2 Duikers

Met een duikerbuis wordt een waterdoorgang onder wegen of dijken gecreëerd om waterwegen of waterpartijen met elkaar te verbinden. Duikers zijn over het algemeen van beton of van kunststof (PVC).

Huidige situatie
In de overdracht van het stedelijk water is het beheer en de verdeelsleutel van de vijvers, de sloten, de duikers en andere objecten vastgelegd zoals peil regulerende kunstwerken tussen het waterschap en de gemeente(n).

Op dit moment zijn er 2.497 duikers met een gezamenlijke lengte van 34,25 kilometer in beheer.

Diameterbereik	Totale lengte in meters
t/m 250 mm	7.882
300 t/m 500 mm	18.462
600 mm en groter	7.909

Benodigde en beschikbare budgetten

Vervanging
De omvang en kwaliteit van het areaal duikers zijn nog niet volledig in beeld. Hierdoor kan de toekomstige vervangingsopgave nog niet nauwkeurig worden bepaald. Vooralsnog wordt uitgegaan van de momenteel bekende areaalgegevens en de daarbij behorende kengetallen voor vervanging.

Omdat de vervangingsopgave nog onzeker is, wordt voor de planperiode uitgegaan van een vervangingsbudget van € 100.000 in 2027. Dit budget is gebaseerd op de huidige inzichten en de verwachte vervangingsbehoefte.

Jaarlijks wordt gemonitord welke kosten daadwerkelijk worden gemaakt voor herstel en vervanging van duikers. Naarmate het areaal verder wordt geïnventariseerd en de technische kwaliteit beter in beeld is, kan de vervangingsopgave worden geactualiseerd en – indien nodig – het benodigde budget worden bijgesteld.

Omdat duikers onderdeel zijn van het rioleringssysteem worden de vervangingskosten geactiveerd en afgeschreven in 55 jaar.

Aandachtspunten en risico's
Van het totale areaal is naar schatting ongeveer 25% nog niet volledig geregistreerd in de beheersystemen. Hierdoor is het beheerareaal nog niet volledig inzichtelijk en bestaat het risico dat onderhoud, inspecties en toekomstige vervangingen niet tijdig worden gepland of begroot.

Daarnaast kan een onvolledig areaaloverzicht leiden tot minder betrouwbare beheerplannen, onnauwkeurige budgetramingen en een verhoogd risico op achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging.

In de komende planperiode wordt daarom verder gewerkt aan het actualiseren en completeren van de areaalgegevens. Het volledig registreren van alle kapitaalgoederen vormt een belangrijke basis voor professioneel assetmanagement, risico gestuurd beheer en een betrouwbare meerjarenplanning van onderhoud en vervanging.

5.5 Water

Het oppervlaktewater binnen de gemeente Smallingerland is onderverdeeld in zes typen watergangen/ wateren. Elk type heeft een eigen functie binnen het watersysteem en kent een eigen beheer- en onderhoudsregime.

Het oppervlakte open water is in zes types water opgedeeld met de volgende hoeveelheden.

Areaal water 2026		
	Lengte (m)	**Oppervlakte (m2)**
Vaarwegen	8.060	728.517
Hoofdwatergangen	29.141	335.107
Secundaire watergangen	58.930	295.663
Vijvers	45.297	460.138
Schouw watergangen	176.763	397.535
Niet schouw watergangen	62.677	250.811
Totaal hoeveelheden	**505.012**	**2.467.771**

5.5.1 Functie van de verschillende watertypen

Vaarwegen
Vaarwegen zijn bevaarbare wateren die onder meer onderdeel uitmaken van de Drachtstervaart, de passantenhavens, het vaargebied rondom De Sanding (De Wilgen) en de overige recreatieve vaarverbindingen. Naast de waterhuishoudkundige functie zijn deze wateren van belang voor recreatie, toerisme en de bereikbaarheid over water.

Hoofdwatergangen
Hoofdwatergangen vormen de belangrijkste water aan- en afvoer binnen het regionale watersysteem. Het watersysteem wordt beheerd door Wetterskip Fryslân. Het onderhoud wordt uitgevoerd door de onderhoudsplichtige, zoals vastgelegd in de Legger van Wetterskip Fryslân. Binnen de bebouwde kom is de gemeente voor een deel van deze watergangen onderhoudsplichtig.

Secundaire watergangen
Secundaire watergangen verzorgen de lokale aan- en afvoer van oppervlaktewater en voeren het water af naar de hoofdwatergangen. Ook hier geldt dat het beheer plaatsvindt volgens de Legger van Wetterskip Fryslân en dat de onderhoudsplicht afhankelijk is van de vastgelegde verantwoordelijkheden.

Vijvers
Vijvers vervullen meerdere functies binnen de openbare ruimte. Zij zorgen voor waterberging, maken onderdeel uit van het stedelijk watersysteem en dragen bij aan de waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatieve waarde en ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Het beheer van de gemeentelijke vijvers wordt uitgevoerd door de gemeente.

Schouwwatergangen
Schouwwatergangen zijn watergangen waarvoor een onderhoudsplicht geldt en waarop Wetterskip Fryslân periodiek schouw uitvoert. Tijdens deze controles wordt beoordeeld of de watergang voldoet aan de eisen voor een goede waterafvoer en doorstroming.

Niet-schouwwatergangen
Niet-schouwwatergangen maken eveneens onderdeel uit van het lokale watersysteem en zijn belangrijk voor de afwatering van de omgeving. Voor deze watergangen vindt geen periodieke schouw door Wetterskip Fryslân plaats. De onderhoudsplicht ligt, afhankelijk van de situatie, bij de gemeente of een andere grondeigenaar.

5.5.2 Onderhoud oppervlaktewateren

Om de verschillende functies van het oppervlaktewater, zoals waterberging, waterafvoer, waterkwaliteit, ecologie en recreatie, in stand te houden worden periodiek onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Baggeren
Door het verwijderen van baggerslib blijft de waterbodem op voldoende diepte. Hiermee blijven de waterberging, de waterafvoer en – waar van toepassing – de bevaarbaarheid van het oppervlaktewater gewaarborgd. Daarnaast draagt baggeren bij aan het behoud van de waterkwaliteit.

Hekkelen (maaien van waterplanten)
Door periodiek waterplanten en riet te verwijderen wordt voorkomen dat watergangen en vaarwegen dichtgroeien. Hierdoor blijft voldoende doorstroming van het water mogelijk en blijft de afvoercapaciteit behouden. Voor schouwwatergangen gelden hiervoor onderhoudseisen die zijn vastgelegd door Wetterskip Fryslân.

Verwijderen van drijfvuil
Drijfvuil, takken en overige obstakels worden verwijderd om een goede doorstroming, waterkwaliteit en veilige recreatieve benutting van het oppervlaktewater te waarborgen.

Onderhoud van oevers
Waar noodzakelijk worden oevers onderhouden om afkalving te voorkomen en de stabiliteit en veiligheid van de watergang te waarborgen. Hierbij wordt, waar mogelijk, rekening gehouden met natuurvriendelijke oevers en biodiversiteit.

Inspectie en monitoring
De watergangen worden periodiek geïnspecteerd op doorstroming, waterdiepte, begroeiing, beschadigingen en eventuele knelpunten. De inspectieresultaten vormen de basis voor het plannen van onderhoud en eventuele vervangingsmaatregelen.

5.5.3 Wetgeving

Het beheer en onderhoud van oppervlaktewater vindt plaats binnen de kaders van de Omgevingswet, de Waterschapswet en de regelgeving van Wetterskip Fryslân, waaronder de Keur en de Legger.

Wetterskip Fryslân is verantwoordelijk voor het regionale watersysteem en stelt eisen aan onder andere de waterveiligheid, waterkwantiteit en waterkwaliteit. In de Legger is per watergang en kunstwerk vastgelegd wie verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud. Afhankelijk van de situatie kan de onderhoudsplicht liggen bij Wetterskip Fryslân, de gemeente of een andere grondeigenaar.

Binnen de bebouwde kom is de gemeente voor een deel van de watergangen en waterpartijen onderhoudsplichtig. De gemeente voert het beheer uit overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving en de afspraken met Wetterskip Fryslân.

Bij het onderhoud van oppervlaktewater wordt rekening gehouden met meerdere functies van het watersysteem, zoals waterafvoer, waterberging, waterkwaliteit, ecologie, recreatie en klimaatadaptatie. Daarnaast wordt gewerkt volgens de geldende natuurwetgeving en de regels uit de Omgevingswet, zodat ook de aanwezige flora en fauna worden beschermd.

5.5.4 Benodigde en beschikbare budgetten

Baggeren
De benodigde budgetten voor het baggeren zijn gebaseerd op het handhaven van het vastgestelde kwaliteitsniveau Basis.

De kosten voor het handhaven van dit kwaliteitsniveau zijn bepaald op basis van de volgende uitgangspunten.

Vaarwegen
Vaarwegen worden onderhouden op de minimale vaardiepte zoals opgenomen in de geldende vaarwegenkaart en de daarbij behorende vaarklassen. Deze minimale diepte wordt ook door de gemeente Smallingerland gehanteerd als uitgangspunt voor het baggeren van de vaarwegen. Wanneer de minimale diepte (aangrijpdiepte) is bereikt, wordt de watergang gebaggerd tot de vastgestelde onderhoudsdiepte. Hiermee blijft de bevaarbaarheid en de functie van de vaarwegen gewaarborgd.

Watergangen en vijvers
Watergangen hebben een belangrijke functie voor de aan- en afvoer van water, de berging van hemelwater en het reguleren van grondwaterstanden. Wetterskip Fryslân stelt vanuit het regionale watersysteem eisen aan de capaciteit en afmetingen van watergangen om de waterafvoer en waterberging te kunnen waarborgen. Deze eisen zijn vastgelegd in onder andere de Legger en het beleid van Wetterskip Fryslân.

Voor gemeentelijke watergangen en vijvers wordt uitgegaan van het minimaal noodzakelijke onderhoudsniveau om de waterhuishoudkundige functie te behouden. De benodigde waterdiepte en onderhoudsfrequentie worden bepaald op basis van de functie van het water, de lokale situatie en de geldende beheerafspraken.

De kosten voor het baggeren van gemeentelijke vijvers die onderdeel uitmaken van de gemeentelijke watertaken worden gedekt vanuit het Water- en Rioleringsprogramma (WRP).

Watergangen

Voor het baggeren van watergangen en vijvers is momenteel een budget beschikbaar van € 731.860 per jaar voor onderhoud. Van dit bedrag bestaat ongeveer € 277.660 uit een bijdrage van Wetterskip Fryslân.

Op basis van de huidige onderhoudsplanning en de benodigde frequentie van baggerwerkzaamheden fluctueert de gemiddelde jaarlijkse behoefte voor het baggeren van watergangen en vijvers van € 659.585 (2027) tot € 752.922 (2029).

Vaarwegen
Het baggeren van vaarwegen heeft een cyclisch karakter. Hierdoor zijn de uitgaven niet ieder jaar gelijk. In sommige jaren zijn beperkte werkzaamheden nodig, terwijl in andere jaren omvangrijke baggerwerkzaamheden moeten worden uitgevoerd.

De jaarlijkse kosten voor het baggeren van vaarwegen fluctueren van € 64.890 (2028 en 2029) tot € 255.440 (2030). Omdat deze kosten sterk kunnen fluctueren, wordt gewerkt met een reserve. Jaarlijkse overschotten en tekorten kunnen via de reserve met elkaar worden verrekend, zodat de continuïteit van het onderhoud gewaarborgd blijft.

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht baggeren					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd vaarwegen	€ 67.980	€ 64.890	€ 64.890	€ 255.440
	Benodigd vijvers, secundaire- en hoofdwatergangen	€ 659.585	€ 686.645	€ 752.922	€ 667.796
	Benodigd totaal	€ 727.565	€ 751.535	€ 817.812	€ 923.236
	Beschikbaar vaarwegen	€ 361.729	€ 361.729	€ 361.729	€ 361.729
	Beschikbaar vijvers, secundaire- en hoofdwatergangen	€ 731.860	€ 731.860	€ 731.860	€ 731.860
	Beschikbaar totaal	€ 1.093.589	€ 1.093.589	€ 1.093.589	€ 1.093.589
	Verschil	**€ 366.024**	**€ 342.054**	**€ 275.777**	**€ 170.353**

Hekkelen

Beroepsvaarwegen
Het beheer en onderhoud van beroepsvaarwegen ligt bij de provincie als vaarwegbeheerder. Recreatieve vaarwegen kunnen afhankelijk van de ligging en de gemaakte afspraken worden onderhouden door de provincie, Wetterskip Fryslân of de gemeente. Recreatieve vaarwegen binnen het stedelijk gebied vallen voor een deel onder het beheer en onderhoud van de gemeente.

Voor vaarwegen is geen vaste gemeentelijke hekkelcyclus vastgesteld. Onderhoudswerkzaamheden, zoals het verwijderen van overmatige begroeiing, worden uitgevoerd op basis van inspecties, meldingen en klachten en wanneer de bevaarbaarheid of waterafvoer in het geding komt.

Hoofd- en secundaire watergangen
Het onderhoud van hoofd- en secundaire watergangen is onderdeel van de afspraken met Wetterskip Fryslân. Voor de uitvoering van het onderhoud heeft de gemeente afspraken gemaakt met het Wetterskip. De belangrijkste afspraken zijn:

- De gemeente voert het onderhoud uit aan hoofd- en secundaire watergangen namens Wetterskip Fryslân.
- De gemeente ontvangt hiervoor een vergoeding voor de uitvoering van het onderhoud aan hoofdwatergangen, secundaire watergangen en verbrede delen van watergangen die als vijver zijn ingericht.

Praktisch alle gemeentelijke watergangen en vijvers worden jaarlijks gehekkeld om dichtgroeien te voorkomen en de waterafvoerfunctie te waarborgen. Wetterskip Fryslân stelt eisen aan de afmetingen, doorstroming en begroeiing van watergangen. Periodiek controleert het Wetterskip of de watergangen voldoen aan de gestelde eisen.

Voor het onderhoud van watergangen is momenteel een structureel budget beschikbaar van €1.323.073. De kosten voor hekkelen en het verwerken van het vrijkomende materiaal nemen de komende jaren toe.

In 2027 wordt het onderhoud aan de watergangen opnieuw Europees aanbesteed. In deze raamovereenkomst worden alle hekkelwerkzaamheden opgenomen, inclusief het verzamelen, afvoeren en verwerken van het vrijkomende hekkelafval.

De financiering van het hekkelen vindt momenteel plaats vanuit de exploitatiebegroting. Met de vaststelling van het WRP wordt voorgesteld deze kosten structureel ten laste van het WRP te brengen.

5.5.5 Aanvullende onderhoudswerkzaamheden

Naast de werkzaamheden die zijn opgenomen in de onderhoudsovereenkomst worden nog aanvullende werkzaamheden uitgevoerd.

Zomerschouw
Door klimaatverandering en hogere temperaturen neemt de groei van waterplanten en kroos in de zomerperiode toe. Hierdoor kunnen vijvers en watergangen sneller dichtgroeien en kan de waterafvoer worden belemmerd. Daarom wordt jaarlijks beoordeeld waar aanvullend zomeronderhoud noodzakelijk is.

Onderhoud langs walkanten in havens
In havens is langs beschoeiingen en damwanden vaak sprake van een beperkte waterdiepte. Hierdoor vindt sneller aangroei en ophoping van materiaal plaats. Om de bereikbaarheid, uitstraling en gebruiksfunctie van de havens te behouden, is aanvullend onderhoud noodzakelijk.

Bestrijding invasieve exoten
De aanwezigheid van invasieve exoten kan een risico vormen voor de biodiversiteit, de waterkwaliteit en het functioneren van het watersysteem. Wanneer invasieve exoten worden aangetroffen, wordt beoordeeld welke beheer- en bestrijdingsmaatregelen noodzakelijk en effectief zijn. Op oevers wordt waar nodig direct ingegrepen door bijvoorbeeld maaien, verwijderen of andere passende beheermethoden toe te passen. Bij vijvers kan mechanische bestrijding worden ingezet, bijvoorbeeld door het verwijderen van wortelstelsels en plantenresten met behulp van daarvoor geschikt materieel. De gemeente werkt aan een “Beleidsnotitie invasieve exoten”, waarin wordt vastgelegd hoe Smallingerland met de signalering, bestrijding en beheersing van invasieve exoten omgaat. Naar verwachting wordt deze beleidsnotitie in Q3 2027 ter besluitvorming aan het college voorgelegd. De uitkomsten hiervan kunnen gevolgen hebben voor de toekomstige beheermaatregelen en benodigde budgetten.

Een bijkomend probleem is dat invasieve exoten steeds vaker op particuliere gronden worden aangetroffen. In deze situaties ligt de verantwoordelijkheid voor de bestrijding en het beheer in beginsel bij de grondeigenaar of gebruiker. Dit kan leiden tot extra vragen aan de gemeente, bijvoorbeeld over de aanpak, verantwoordelijkheden en mogelijke ondersteuning.

Ecologische werkprotocollen
Bij werkzaamheden aan watergangen en oevers wordt rekening gehouden met de bescherming van flora en fauna. Wanneer werkzaamheden mogelijk gevolgen hebben voor beschermde soorten, wordt vooraf ecologisch onderzoek uitgevoerd en worden de noodzakelijke maatregelen vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Hierbij wordt gewerkt volgens de eisen van de Omgevingswet en, indien van toepassing, een geldende gedragscode soortenbescherming.

Vervanging watergangen
Watergangen zelf worden niet vervangen. De onderhoudsopgave richt zich op het in stand houden van de bestaande waterstructuur en het behouden van de waterhuishoudkundige functie. Daarom zijn voor het vervangen van watergangen geen structurele vervangingskosten opgenomen. Voor onderdelen die wel een technische levensduur hebben, zoals beschoeiingen, damwanden, bruggen, duikers en andere kunstwerken, worden afzonderlijke beheer- en vervangingsopgaven opgesteld.

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht hekkelen					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd hekkelen	€ 1.513.500	€ 1.463.500	€ 1.463.500	€ 1.463.500
	Beschikbaar hekkelen	€ 1.323.073	€ 1.323.073	€ 1.323.073	€ 1.323.073
	Verschil	**€ -190.427**	**€ -140.427**	**€ -140.427**	**€ -140.427**

De stijging in de onderhoudskosten voor hekkelen wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere marktprijzen voor arbeid, brandstof, materieel en de verwerking en afvoer van vrijkomend bagger- en hekkelafval. Hierdoor zijn de kosten voor het uitvoeren van de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden hoger geworden.

5.5.6 Aandachtspunten en risico's

Overeenkomst OSW (Overdracht Stedelijk Water) met Wetterskip Fryslân
Voor het onderhoud van watergangen ontvangt de gemeente een vergoeding van Wetterskip Fryslân op basis van afspraken over de overdracht van stedelijk waterbeheer (OSW). Wetterskip Fryslân is voornemens de huidige regeling voor verbrede watergangen en vijvers (vijverregeling) te wijzigen. De financiële en organisatorische gevolgen hiervan zijn op dit moment nog niet bekend. Wanneer de afspraken wijzigen, kan dit gevolgen hebben voor de beschikbare onderhoudsbudgetten.

Onderhoud schouwwater is geen structureel beheer
Voor een deel van de schouwwatergangen in het buitengebied is de gemeente geen structurele onderhoudsplichtige. Wanneer uit de schouw van Wetterskip Fryslân blijkt dat onderhoud noodzakelijk is, kan de gemeente hiervoor worden aangesproken. Vooraf is niet bekend wanneer dit gebeurt en welke omvang de werkzaamheden hebben. In het verleden bedroegen de kosten hiervoor gemiddeld ongeveer € 100.000 per vier jaar. Wanneer dergelijke werkzaamheden noodzakelijk zijn, worden de kosten opgenomen in de betreffende Bestuursrapportage.

Toename kosten door vervuild baggerslib
Voor de verwerking en afvoer van baggerslib is gerekend met gemiddelde kosten gebaseerd op een combinatie van schone en verontreinigde bagger. Uit recente baggerprojecten blijkt dat het vrijkomende slib in sommige gebieden sterker verontreinigd is dan waarmee in de gemiddelde kosten rekening is gehouden. Hierdoor kunnen de kosten voor onderzoek, verwerking en afvoer aanzienlijk hoger uitvallen. Op dit moment zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om de gemiddelde kosten structureel aan te passen naar een hogere vervuilingsgraad. De ontwikkeling wordt daarom gemonitord en meegenomen bij toekomstige actualisaties van de onderhoudsramingen.

Overdracht vaarweg Polderhoofdkanaal
De vaarweg Polderhoofdkanaal wordt mogelijk overgedragen aan de provincie en/of Wetterskip Fryslân. De financiële gevolgen hiervan zijn niet opgenomen in deze notitie.

Afhankelijk van de afspraken over beheer, onderhoud en de gewenste baggerdiepte kunnen de toekomstige kosten worden bepaald. Over de definitieve afspraken is nog geen overeenkomst bereikt.

Klimaatverandering
Door klimaatverandering, zoals langere perioden van droogte, hevigere neerslag en hogere watertemperaturen, kan de onderhoudsbehoefte van watergangen toenemen. Mogelijke gevolgen zijn meer groei van waterplanten, versnelde slibvorming, verminderde waterkwaliteit en een grotere behoefte aan beheermaatregelen.
Deze ontwikkelingen sluiten aan bij de klimaatadaptatie opgaven van de gemeente en worden meegenomen bij toekomstige beheer- en onderhoudsplannen.

5.6 Gebouwen

In onderstaande tabel zijn de gebouwen opgenomen waarvan de gemeente, eigenaar is en waarbij de gemeente geheel of gedeeltelijk verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud.

Arsenaal gemeentelijke gebouwen 2026		
Type gebouw	Aantal	M2 BVO
Totaal	92	104.346
Kernvastgoed/Dienstgebouwen	5	14.814
Kernvastgoed/maatschappelijk vastgoed/divers	13	6.145
Kernvastgoed/Sportbedrijf/Gymzalen	10	6.911
Kernvastgoed/Sportbedrijf/Sporthallen	2	5.956
Niet kernvastgoed/Sportbedrijf/Zwembad	1	7.854
Niet kernvastgoed/Strategisch vastgoed	29	20.658
Niet kernvastgoed/Overig/Parkeergarages	2	35.764
Niet kernvastgoed/Overig/Begraafplaatsen	4	1.180
Niet kernvastgoed/Overig/Recreatie	3	81
Niet kernvastgoed/Overig/Museum	1	1.459
Niet kernvastgoed/Overig/Divers	13	2.404
Niet kernvastgoed/Woningen + Oekraineopvang	6	1.120

Binnen de gemeente zijn momenteel meerdere afdelingen betrokken bij het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed.

Om het vastgoedbeheer verder te professionaliseren, loopt het project **Grip op Vastgoed**. Doel van dit project is het centraliseren van het gemeentelijk vastgoed binnen een Cluster Vastgoed. Hierdoor ontstaat meer inzicht in het vastgoedbestand en kan het beheer en onderhoud doelmatiger en efficiënter worden georganiseerd. Daarnaast biedt dit betere mogelijkheden om strategisch te sturen op het gebruik, de instandhouding en de exploitatie van het gemeentelijk vastgoed.

Het beheer en onderhoud van de sporthallen, het zwembad en de gymzalen is door de gemeente contractueel ondergebracht bij het Sportbedrijf. Met het Sportbedrijf zijn afspraken gemaakt over de verdeling van de verantwoordelijkheden voor het onderhoud. In hoofdlijnen is de gemeente verantwoordelijk voor het vervangingsonderhoud, zoals de vervanging van technische installaties, terwijl het Sportbedrijf verantwoordelijk is voor het correctieve en preventieve onderhoud. Wanneer vervangingsonderhoud noodzakelijk is, dient het Sportbedrijf hiervoor een subsidieverzoek in bij de gemeente. Na toekenning is het Sportbedrijf verantwoordelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden. De bedragen die hiervoor nodig zijn, zijn niet meegenomen in dit overzicht. De gemeente houdt hierop steekproefsgewijs toezicht.

De gemeente is daarnaast eigenaar van diverse wijkcentra, dorpshuizen, jeugdcentra en gebouwen die door derden worden gebruikt. Met de gebruikers zijn huur- of gebruiksovereenkomsten afgesloten waarin de verantwoordelijkheden voor beheer en onderhoud zijn vastgelegd. In het algemeen is de gemeente verantwoordelijk voor het vervangingsonderhoud, terwijl de gebruikers verantwoordelijk zijn voor het dagelijks,

preventief en correctief onderhoud. De verdeling van deze verantwoordelijkheden is vastgelegd in de demarcatie van de betreffende huur- of gebruiksovereenkomst.

Binnen de gemeente bevinden zich ook schoolgebouwen voor het primair en voortgezet onderwijs. De schoolbesturen zijn juridisch eigenaar van deze gebouwen, terwijl de gemeente het economisch claimrecht heeft. Dit betekent dat een schoolgebouw, wanneer het niet langer nodig is voor onderwijshuisvesting, onder de daarvoor geldende wettelijke voorwaarden kan terugvallen aan de gemeente. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de schoolgebouwen.

5.6.1 Benodigde en beschikbare budgetten

Bij het bepalen van de benodigde onderhoudsbudgetten voor het gemeentelijk vastgoed wordt uitgegaan van het duurzaam in stand houden van de bestaande gebouwen en de aanwezige gebouwelementen. Uitgangspunt is dat het vastgoed zijn functie veilig, gezond en doelmatig kan blijven vervullen.

Voor het gemeentelijk kernvastgoed wordt gestreefd naar **conditiescore 3** volgens **NEN 2767**. Daarnaast mogen geen ernstige of serieuze gebreken aanwezig zijn die zich in een vergevorderd of eindstadium bevinden. Ervaring leert dat dit kwaliteitsniveau een goede balans biedt tussen onderhoudskosten, functionaliteit, veiligheid en waarde behoud.

Voor strategisch vastgoed geldt een afwijkend uitgangspunt. Dit betreft panden die tijdelijk in eigendom zijn, bijvoorbeeld in afwachting van herontwikkeling, verkoop of sloop. Voor deze gebouwen is een lagere onderhoudsconditie acceptabel, mits de veiligheid en gezondheid van gebruikers niet in het geding zijn.

Sinds 2019 beschikt de gemeente over een digitaal vastgoedbeheersysteem waarin alle gemeentelijke gebouwen en de daarbij behorende onderhoudsplanningen zijn opgenomen. De meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) uit 2019 is inmiddels gedeeltelijk verouderd. Daarom wordt momenteel voor het gehele vastgoedbestand een nieuwe MJOP opgesteld. De verwachting is dat we in najaar 2026 de beschikking hebben over de nieuwe bedragen. Omdat momenteel nog wordt gewerkt met de verouderde MJOP's, ontbreekt een voldoende betrouwbare basis voor het opstellen van een nieuwe budgetraming voor onderhoud in deze notitie kapitaalgoederen. Om te voorkomen dat kort na elkaar verschillende ramingen worden gepresenteerd, is ervoor gekozen in deze IBOR de huidige begrotingsbedragen te handhaven. Na actualisatie van de MJOP's wordt een nieuwe inschatting gemaakt van de benodigde onderhoudsbudgetten en worden eventuele afwijkingen verwerkt in een los raadsvoorstel of een tussentijdse bestuursrapportage.

Om de kwaliteit van het vastgoed eenduidig te beoordelen en beter te kunnen benchmarken met andere gemeenten, worden de nieuwe MJOP's opgesteld op basis van de systematiek van **NEN 2767**. Deze nieuwe MJOP’s worden door een gecertificeerd inspectiebureau worden gemaakt. De datum waarop de laatste MJOP moet worden ingeleverd is 26 oktober 2026. Het plan is om deze MJOP's elke vier jaar te laten updaten en samen te laten vallen met het ritme van deze notitie.

Strategisch vastgoed en zeer kleine gebouwen (kleiner dan 100 m² bvo) worden hierbij niet meegenomen, omdat deze op korte termijn worden gesloopt of worden verkocht.

De vastgoedportefeuille is de afgelopen jaren gewijzigd. Het oude zwembad De Welle is niet langer als zwembad in gebruik en maakt onderdeel uit van het strategisch vastgoed. De oude sporthal De Drait is in 2023 gesloopt en vervangen door een nieuw gebouw.

Het nieuwe zwembad De Welle is eind 2024 in gebruik genomen. Een groot deel van het onderhoud valt momenteel nog onder de projectfase en de garantieverplichtingen van de aannemers. In de loop van 2026 wordt het gebouw overgedragen aan de beheerorganisatie. Vanwege de technische complexiteit van het zwembad is gekozen voor een meerjarig prestatiecontract met de partijen die het zwembad hebben gerealiseerd. Hierbij garanderen de contractpartijen, op basis van een overeengekomen onderhoudsprogramma en meerjarenonderhoudsplanning, de afgesproken prestaties van de gebouwinstallaties en de kwaliteit van het gebouw. Hierdoor bestaat voor de komende twintig jaar een hoge mate van zekerheid over de benodigde onderhoudskosten, met uitzondering van indexeringen en eventuele investeringen.

Het is de bedoeling om de nieuwe MJOP-systematiek op basis van NEN 2767 uiteindelijk ook toe te passen op alle overige gemeentelijke sportgebouwen. Om de gebouwen gedurende hun levensduur veilig, functioneel en representatief te houden, worden de onderhoudswerkzaamheden onderverdeeld in de volgende categorieën:

- **Correctief en preventief onderhoud**: dagelijks en periodiek onderhoud aan bouwkundige en installatietechnische onderdelen, waaronder cv-installaties, brandmeldinstallaties, inbraakinstallaties, noodverlichting, blusmiddelen, legionellabeheer, dak- en gootreiniging en het verhelpen van storingen.
- **Planmatig vervangingsonderhoud**: het planmatig vervangen van gebouwonderdelen waarvan de technische levensduur is bereikt, zodat het gebouw duurzaam in stand blijft.
- **Investeringen**: werkzaamheden waarbij nieuwe functies of voorzieningen aan een gebouw worden toegevoegd of het kwaliteitsniveau wordt verhoogd. Deze maken geen onderdeel uit van het reguliere instandhoudingsonderhoud.

Het correctieve, preventieve en planmatige vervangingsonderhoud vormen gezamenlijk het instandhoudingsonderhoud.

Voor het kernvastgoed en het niet-kernvastgoed (met uitzondering van de gebouwen van het Sportbedrijf, het zwembad en het strategisch vastgoed) beheert de gemeente in totaal 61.733 m² bruto vloeroppervlak (bvo).

Onderstaande tabel geeft wat duidelijkheid over de mogelijke condities:

Conditie Score	Oordeel	Technische staat	Omschrijving en actie
1	Uitstekend	Nieuwstaat	Het element verkeert in nieuwstaat. Er zijn geen gebreken.
2	Goed	Lichte slijtage	Minimaal tot geen verval. Hooguit lichte cosmetische of gebruiksslijtage. Geen functiebeperking.
3	Redelijk	Normaal niveau	Het element functioneert, maar er is beginnend verval of lichte slijtage. Onderhoud is op korte of middellange termijn wenselijk.
4	Matig	Achterstallig onderhoud	Zichtbare aantasting en matig verval. Het element voldoet nog net, maar er is sprake van functiebeperking of direct risico op uitval. Vervanging of reparatie is nodig.
5	Slecht	Ernstig verval	Ernstig verval of aantasting. Het functioneren is ontoereikend en er is direct ingrijpen vereist om veiligheid en werking te garanderen.
6	Zeer slecht	Einde levensduur	Het element is volledig versleten of uitgevallen. Dit is de slechtst mogelijke conditie; directe vervanging of sloop is noodzakelijk.

Tabel "NEN 2767 Conditiescores"

5.6.2 Aandachtspunten en risico's

Organisatie en verantwoordelijkheden vastgoedbeheer
Het gemeentelijk vastgoed is momenteel nog verdeeld over meerdere afdelingen. Dit brengt risico's met zich mee op het gebied van efficiëntie, continuïteit en eenduidigheid in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de gemeente en de gebruikers (huurders) van de gebouwen.
Doordat meerdere afdelingen en medewerkers betrokken zijn bij het vastgoedbeheer, kunnen verschillen ontstaan in de wijze waarop wordt omgegaan met het beheer, onderhoud en de toekomstige ontwikkeling van gebouwen.
Het project Grip op Vastgoed moet zorgen voor meer centrale regie, eenduidige werkwijzen en een betere borging van kennis en verantwoordelijkheden binnen het gemeentelijk vastgoedbeheer.

Duurzaamheid
Duurzaamheid maakt op dit moment nog geen onderdeel uit van deze notitie en is niet opgenomen in het reguliere instandhoudingsonderhoud.

Voor verschillende panden zijn inmiddels subsidies aangevraagd en toegekend voor het verduurzamen van gebouwonderdelen, bijvoorbeeld door vervanging door duurzamere alternatieven. Daarnaast is capaciteit beschikbaar gesteld om de verduurzamingsopgave binnen de gemeente verder vorm te geven. De kosten voor deze verduurzamingsmaatregelen maken geen onderdeel uit van het instandhoudingsbudget.

De landelijke wet- en regelgeving stelt steeds hogere eisen aan de energieprestatie en verduurzaming van gebouwen. Zo moeten grotere gebouwen vanaf 2030 beschikken over een gebouwbeheerssysteem (GBS), waarmee het energiegebruik en de werking van installaties centraal kunnen worden gemonitord en geoptimaliseerd. Het is de bedoeling dat dan de installaties in het gebouw kwalitatief voldoende, maar wel zuinig en efficiënt gaan werken.

Deze en andere toekomstige wettelijke eisen moeten worden geïnventariseerd en opgenomen in de nieuwe MJOP's. De hiervoor benodigde middelen maken onderdeel uit van de verduurzamingsopgave en komen boven op het reguliere instandhoudingsbudget.

Een ander aspect bij het maken van de MJOP's is, dat elk element in een gebouw een gewogen kwaliteit, een conditiescore (zie het maar als een rapportcijfer) meekrijgt. Al die conditiescores kunnen worden geaggregeerd naar een conditiescore voor het gehele gebouw. De Raad heeft vastgesteld dat die score voor elk gebouw op minimaal 3 moet komen te liggen. Deze scores kunt u interpreteren volgens de kleurige tabel "NEN 2767 conditiescores". Zie hierboven.

Een laatste aspect bij het maken van de MJOP's is dat er ook nog een score wordt bepaald vanuit de aspecten-prioriteit matrix. Deze score vertaalt de technische conditiescore uit de NEN 2767 naar beleidsprioriteiten voor het onderhoud door de technische staat van een bouwdeel af te wegen tegen de impact van een eventueel falen van dat element op cruciale aspecten zoals veiligheid, gezondheid, wetgeving en bedrijfsvoering. Hierdoor kan snel worden bepaald welke onderhoudsmaatregelen het minst pijn doen in geval er bezuinigd moet worden.

Veiligheid en gezondheid
Naast duurzaamheid worden vanuit wet- en regelgeving steeds hogere eisen gesteld aan veiligheid en gezondheid in gebouwen. Niet alle aspecten op dit gebied zijn op dit moment volledig opgenomen in de bestaande MJOP's.

De komende jaren worden deze aspecten verder geïnventariseerd en, waar nodig, opgenomen in de nieuwe MJOP’s. De financiële gevolgen hiervan kunnen leiden tot aanvullende onderhouds- of investeringsbehoefte boven op het huidige instandhoudingsbudget.

Verduurzaming
De genoemde budgetten in dit document zijn uitsluitend bestemd voor het reguliere instandhoudingsonderhoud van het gemeentelijk vastgoed, wat losstaat van de aanvullende verduurzamingsopgave. Het verduurzamen van onze gebouwen volgens de EPBD IV-wetgeving is een apart, wettelijk verplicht traject en nadrukkelijk geen beleidsmatige keuze. De benodigde middelen hiervoor zullen als aanvullend budget, boven op deze onderhoudskosten, in een apart voorstel aan uw raad worden voorgelegd. Wel bestaat er in de uitvoering een logische overlap: door verduurzaming slim te integreren tijdens gepland onderhoud, creëren we direct synergie en voorkomen we kapitaalvernietiging. De lopende inventarisatie zorgt ervoor dat we deze natuurlijke koppelkansen optimaal benutten en direct de eerste panden met 30% subsidie aanpakken.

5.7 Groen

Openbaar groen in de gemeente Smallingerland is essentieel voor een gezonde, leefbare en sociale omgeving voor de inwoners. Tegelijkertijd fungeert het als cruciale infrastructuur die de regio via ecologisch beheer en klimaatadaptatie beschermt tegen hittestress en wateroverlast. Kortom binnen de Gemeente Smallingerland (met hoofdplaats Drachten en de 13 omliggende dorpen) speelt openbaar groen een strategische rol. De gemeente zet stevig in op de kwaliteit, het onderhoud en de uitbreiding van de groene leefomgeving om de regio toekomstbestendig te maken. Door strikte kwaliteits- en onderhoudseisen zorgt de gemeente ervoor dat deze groene structuren duurzaam behouden blijven voor de toekomst. Openbaar groen in de gemeente is essentieel voor de gezondheid, de leefomgeving en het klimaat.

Huidige situatie & Areaalontwikkeling
Het openbare groen binnen de gemeente Smallingerland vervult een strategische rol als vitale infrastructuur voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en de algehele leefbaarheid en gezondheid van onze inwoners. Het actuele areaal (stand 2026) is volledig digitaal vastgelegd.

De afgelopen vier jaar heeft er een duidelijke verschuiving in de arealen plaatsgevonden. Door actieve herinrichtingsprojecten, jaarlijkse vervanging, update beheersysteem en natuurlijke verjonging is het areaal bomen (ca. +500 stuks) en bosplantsoen (+5.000 m²) toegenomen. Daartegenover staat een geplande afname van heesters (-10.000 m²) en vaste planten/rozen (-8.000 m²), ingegeven door de beleidsmatige omvorming van arbeidsintensief en duur rozencomplex naar onderhoudsvriendelijkere groenstructuren.

Groenarealen 2026	
Bomen	28.500 st
Bosplantsoen (incl. bos en houtsingels	861.000 m2
Heesters	203.000 m2
Hagen	33.500 m2
Vaste planten en rozen	29.000 m2
Gras (gazon intensief/extensief, bermen en wadi's)	3.462.000m2

5.7.1 Langetermijnprognose areaalontwikkeling (10-jaarsdoorkijk)

Voor de komende 10 jaar (periode 2027–2037) is de prognose dat het groene areaal binnen de gemeente Smallingerland aanzienlijk zal toenemen. Deze substantiële en structurele groei wordt door twee parallelle trends gedreven:

1. **Nieuwe ontwerpstandaard bij ruimtelijke ontwikkelingen:** Bij zowel nieuwe woningbouwlocaties, de herinrichting van industrieterreinen als de ontwikkeling van woon-werklocaties is een klimaat adaptieve inrichting inmiddels de vaste standaard vanaf de tekentafel. Dit betekent dat er in verhouding tot het verleden aanzienlijk grotere oppervlaktes groen en water worden ingepast ten koste van het areaal verharding.
2. **Integrale Wijkaanpak (startend met wijk De Venen):** Binnen de bestaande openbare ruimte is de belangrijkste kernopgave om versteende wijken klimaat adaptief te transformeren. Dit vertaalt zich concreet in grootschalige ontharding en een forse uitbreiding van het groenareaal. Hierbij ligt de prioriteit specifiek op o.a. de aanplant van bomen, vanwege hun bewezen, positieve langetermijneffect op het tegengaan van hittestress.

5.7.2 Kwaliteitsniveau en Beleidskaders

Als algemene kwaliteitsdoelstelling hanteert de gemeente het niveau Basis "Duurzaam en verantwoord Beheer" (overeenkomend met CROW-beeldkwaliteit B en C) om kapitaalvernietiging te voorkomen en de veiligheid te borgen. In de planperiode 2027–2030 wordt hier volgens het recent vastgestelde beleidsplan "Ontwerpkader Openbare Ruimte" een gerichte, kwalitatieve uitzondering op gemaakt. Voor het centrum van Drachten, de omliggende winkelcentra en de belangrijkste toegangspoorten van Drachten is vanaf 2026 een structureel budget van € 50.000 vrijgemaakt om deze gebieden voor bepaalde groenonderdelen op een hoogwaardiger beeldkwaliteitsniveau (Plus (CROW A) en Top (CROW B) te beheren.

Voorbeelden van CROW-Beeldkwaliteit systematiek:

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51.18.06				
Groen	**gras-natuurlijk afval**			
A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen bladafval/bloesem.	Er ligt weinig bladafval/bloesem.	Er ligt in beperkte mate bladafval/bloesem.	Er ligt redelijk veel bladafval/bloesem.	Er ligt veel bladafval/bloesem.
bedekking 0% per 100m²	**bedekking** ≤ 5% per 100m²	**bedekking** ≤ 10% per 100m²	**bedekking** ≤ 25% per 100m²	**bedekking** > 25% per 100m²
maximale dikte 0 cm	**maximale dikte** ≤ 3 cm	**maximale dikte** ≤ 10 cm	**maximale dikte** ≤ 30 cm	**maximale dikte** > 30 cm
Meetinstructie: Natuurlijk afval				

Verrekenen op beeld via RAW-werkcategorie 51.48.07				
Groen	**beplanting-onkruid**			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per 100m²	**bedekking** ≤ 20% per 100m²	**bedekking** ≤ 40% per 100m²	**bedekking** > 40% per 100m²	**bedekking** > 40% per 100m²
bedekking door resten 0% per 100m²	**bedekking door resten** ≤ 10% per 100m²	**bedekking door resten** ≤ 25% per 100m²	**bedekking door resten** > 25% per 100m²	**bedekking door resten** > 25% per 100m²
maximale hoogte 0 cm	**maximale hoogte** ≤ 10 cm	**maximale hoogte** ≤ 30 cm	**maximale hoogte** ≤ 50 cm	**maximale hoogte** > 50 cm
zodevorming nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** nee	**zodevorming** ja
Meetinstructie: Onkruid				

5.7.3 Benodigde en beschikbare budgetten

Regulier Onderhoud (Exploitatie)
Het groenonderhoud wordt grotendeels via het in 2025 langjarig aanbestede Beeldbestek (looptijd tot 2029) uitgevoerd. Aanvullend worden kap- en snoeiwerkzaamheden, ecologische onderzoeken volgens de *Gedragscode soortenbescherming gemeenten* (Stadswerk, Omgevingswet), inboet en exotenbestrijding uitgevoerd.
Beschikbaar budget 2027: € 2.847.498
Reservering indexatie Beeldbestek en overige reserveringen: € 107.498 per jaar

Financiële toelichting: Dit positieve saldo van € 107.498 is noodzakelijk en gereserveerd voor de contractuele jaarlijkse indexering van het beeldbestek (looncomponent 70%, brandstofcomponent 7%). Bij een mogelijke indexatie van 5% over 2026 zal € 121.500 extra worden afgerekend. Daarnaast worden uit deze post o.a. de voorbereidingskosten voor aankomende Europese aanbestedingen en de benodigde beleidsmatige doorontwikkeling (assetmanagement, beleidsplannen, visies en beheersplannen) bekostigd. Vanaf 2030 is de verwachting dat bij een nieuwe aanbesteding de contractkosten verder zullen stijgen.

Jaarlijkse uitvoeringskosten regulier groenonderhoud		
Boomonderhoud (6570360)	€	124.788
Onderhoud extensieve terreinen (6570350)	€	83.504
Beeldbestek tot 2029 (6570345)	€	2.639.206
Totaal	**€**	**2.847.498**

Vervangingsinvesteringen (Kapitaallasten)
De totale jaarlijkse vervangingsbehoefte op basis van de gecorrigeerde en marktconforme eenheidsprijzen bedraagt € 495.000. Ondanks de forse marktbrede prijsstijgingen ligt de totale claim hiermee lager dan in de vorige periode, te weten € 521.500. Dit is het directe resultaat van een minder frequente vervanging voor bosplantsoen (tijdig snoeien/afzetten volstaat hier vaak) én een lagere vervangingsfrequentie bij de vaste planten.

Volgens de Financiële Verordening Smallingerland worden investeringen boven de maatschappelijke activeringsgrens van € 100.000 geactiveerd en afgeschreven:
Bomen en Bosplantsoen (afschrijvingstermijn 60 jaar): € 248.000 (combinatie van €225.000 bomen en € 23.000 bosplantsoen) → *Activeren*
Heesters en Hagen (afschrijvingstermijn 30 jaar): € 192.000 (combinatie van € 190.000 heesters en € 2.000 hagen) → *Activeren*
Vaste planten en Rozen: € 55.000 → *Niet activeren* (blijft ruim onder de activeringsgrens van € 100.000).

Arealen i.c.m. jaarlijkse investeringen t.b.v. vervanging			
Bomen	28.500 st	€	225.000
Bosplantsoen (incl. bos en houtsingels	861.000 m2	€	23.000
Heesters	203.000 m2	€	190.000
Hagen	33.500 m2	€	2.000
Vaste planten en rozen	29.000 m2	€	55.000
Totaal		**€**	**495.000**

Beleidsmatige toelichting: De jaarlijkse behoefte voor vaste planten en rozen is naar beneden bijgesteld van € 76.000 naar € 55.000. Door de succesvolle, eerdere omvorming van het arbeidsintensieve rozencomplex naar robuustere groenstructuren is dit areaal gekrompen en in beheer goedkoper geworden. Daarnaast laat de praktijk zien dat het resterende areaal vaste planten kwalitatief langer meegaat, waardoor de theoretische

vervangingsfrequentie structureel kon worden verlaagd. Deze post van € 55.000 wordt als eenmalige component direct gedekt via de lopende exploitatie.

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht groen					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 2.922.390	€ 2.922.390	€ 2.922.390	€ 2.922.390
	Beschikbaar	€ 2.847.498	€ 2.847.498	€ 2.847.498	€ 2.847.498
	Verschil	**€ -74.892**	**€ -74.892**	**€ -74.892**	**€ -74.892**
Vervanging	Vervangen bomen en bosplantsoen	€ 298.000	€ 298.000	€ 298.000	€ 298.000
	Vervangen heesters en hagen	€ 231.000	€ 231.000	€ 231.000	€ 231.000
	Totaal investeringen	**€ 529.000**	**€ 529.000**	**€ 529.000**	**€ 529.000**

Let op: De jaarlijkse investering á € 529.000 voor bomen, bosplantsoen, heesters en hagen is inclusief loonkosten eigen personeel, dan wel inhuur personeel. Hiervoor is 20% extra gerekend van de totale jaarlijkse vervangingsbehoefte van € 440.000.

Periode 2032 t/m 2037
Zoals eerder aangehaald onder 'langetermijnprognose', betekent de structurele verschuiving van grijs (verharding) naar groen in de fysieke leefomgeving onvermijdelijk dat de gemeentelijke groene onderhoudslasten op langere termijn structureel zullen toenemen.

5.7.4 Aandachtspunten en risico's

- Jaarlijkse bijstelling budgetten en investeringskredieten: De onderhoudsbudgetten en de vervangingsinvesteringen worden jaarlijks geïndexeerd volgens de algemene uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk. De jaarlijkse toe- of afname die hieruit voortvloeit, wordt het accres genoemd.
  Vanuit deze onderhoudsbudgetten en vervangingsinvesteringen worden onder andere contractuele verplichtingen bekostigd, zoals het Beeldbestek Groenonderhoud, de meerjarige raamovereenkomsten voor aanleg en vervanging van groen, boomverzorging en de inkoop van beplanting. Deze contracten worden jaarlijks geïndexeerd volgens de Risicoregeling GWW.
  Het risico bestaat dat de ontwikkeling van het accres en de indexatie via de Risicoregeling GWW niet synchroon lopen. Wanneer de indexatie van de Risicoregeling GWW hoger uitvalt dan het accres, loopt de jaarlijkse kostenstijging van de contracten sneller op dan de gereserveerde onderhoudsbudgetten en investeringskredieten. Als dit zich in een boekjaar voordoet, wordt hiervoor extra budget aangevraagd via de BERAP.
- Europese aanbestedingen: Vanaf 2027 worden de groene diensten (zoals de aanleg van groenvoorzieningen) en leveringen (zoals de inkoop van beplanting) gegund op basis van nieuwe Europese aanbestedingen. Deze aanbestedingen worden momenteel voorbereid. Op dit moment is de financiële impact van deze nieuwe marktconforme contracten op de exploitatiebegroting nog niet te kwantificeren. Mocht na gunning blijken dat de nieuwe tarieven grote invloed hebben op het beschikbare budget, dan zal dit via de reguliere planning- en control cyclus (BERAP) financieel worden bijgestuurd.
- Wijkaanpak en Kapitaalrisico: Door de aankomende integrale wijkaanpak, startend met de wijk De Venen, zal de vervangingsbehoefte van het bomenareaal lokaal toenemen. Vanuit de wijkaanpak is "gelabeld" krediet beschikbaar om "stenen om te vormen naar nieuw groen". Bestaand groen wat bij vervanging van riool opnieuw moet worden aangelegd wordt gedekt vanuit het "Water- en Rioleringsplan". Het

overige groen wat voor vervanging in aanmerking komt wordt bekostigd uit het vervangingskrediet. Dit kan op korte termijn zorgen voor druk op de reguliere budgetplanning voor vervanging. Mocht in een boekjaar blijken dat hierdoor te weinig vervangingskrediet is zal extra budget worden aangevraagd via de BERAP.

- Onvoorziene elementen (Ziekten en Stormen): Kosten voor de bestrijding van acute boom- en plantziekten (zoals essentaksterfte) en herplant na extreme stormschade worden onttrokken aan het reguliere vervangingsbudget. Bij buitengewone incidenten zal een aanvullend incidenteel budget moeten worden aangevraagd via de BERAP.
- Invasieve Exoten: De beheersing en bestrijding van invasieve exoten (zoals de Japanse duizendknoop) is momenteel een kostenpost binnen de reguliere onderhoudsbudgetten. Jaarlijks zien we een gestage toename van het aantal locaties met invasieve exoten. Daarnaast kunnen eventuele landelijke of provinciale aanscherpingen in wetgeving dit operationele risico vergroten.

5.8 Kunstwerken

In de gemeente Smallingerland zijn in 2026 de volgende kunstwerken aanwezig.

Civiele Kunstwerken			
Kunstwerktype	**aantal**	**lengte (m1)**	**Oppervlakte (m2)**
Grondkering			
beschoeiing	127	15846	
damwand	113	11563	
kade/ keermuur	75	5747	
Totaal	**315**	**33156**	
Bruggen			
brug vast	249		
brug beweegbaar	8		
Totaal	**257**		
Tunnels	18		
Sluis	5		
Steiger/Vlonder			
steiger	97	1792	3900
vlonder	4	27	120
Totaal	**101**	**1819**	**4020**
Overig (meerstoel, paal)	45		
Totaal aantal kunstwerken	**741**		

5.8.1 Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

In onderstaande tabellen zijn de benodigde budgetten weergegeven om de civieltechnische kunstwerken duurzaam in stand te houden. Hieronder vallen onder andere bruggen, steigers, grondkeringen (damwanden en beschoeiingen) en overige constructies in de openbare ruimte.

Het huidige beschikbare budget voor het onderhoud van kunstwerken bedraagt € 717.931 per jaar.

Aan de verschillende objecten zijn onderhoudsmaatregelen gekoppeld op basis van het type kunstwerk, het aanlegjaar, de technische levensduur en de verwachte onderhoudsbehoefte. De resultaten van inspecties worden gebruikt om de geplande maatregelen waar nodig bij te stellen.

De gehanteerde eenheidsprijzen worden jaarlijks geïndexeerd en waar nodig herijkt. Alle gegevens, inspectieresultaten en onderhoudsmaatregelen worden bijgehouden in het beheerprogramma. Vanuit dit systeem wordt een meerjarenonderhoudsprogramma opgesteld.

De kosten voor onderhoud aan kunstwerken verschillen sterk per jaar, omdat werkzaamheden vaak cyclisch plaatsvinden. Voor de komende vier jaar bedraagt de gemiddelde jaarlijkse onderhoudsbehoefte tussen € 724.984 (2029) en € 1.426.986 (2030).

Vervangen
Voor de vervangingsopgave wordt dezelfde systematiek toegepast als bij het onderhoud. Per object wordt op basis van type kunstwerk, aanlegjaar, technische levensduur en inspectieresultaten bepaald wanneer vervanging noodzakelijk is.

De vervangingsplanning wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van inspecties, risico's en de technische staat van de objecten. De eenheidsprijzen worden jaarlijks geïndexeerd en waar nodig herijkt. De vervangingsopgave varieert sterk per jaar. In de komende vier jaar staan onder andere vervangingen gepland van:

- Grondkeringen, zoals damwanden en beschoeiingen;
- Bruggen;
- Steigers.

De vervangingsplanning is gericht op het voorkomen van kapitaalvernietiging, het waarborgen van veiligheid en het duurzaam in stand houden van de gemeentelijke voorzieningen.

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht civiele kunstwerken					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 1.299.574	€ 1.289.434	€ 724.984	€ 1.426.986
	Beschikbaar	€ 717.931	€ 717.931	€ 717.931	€ 717.931
	Verschil	**€ -581.643**	**€ -571.503**	**€ -7.053**	**€ -709.055**
Vervanging	Vervangen civiele kunstwerken	€ 1.513.000	€ 3.296.000	€ 1.672.000	€ 2.202.000
	Totaal investeringen	**€ 1.513.000**	**€ 3.296.000**	**€ 1.672.000**	**€ 2.202.000**

Niet inbegrepen in deze kosten;
- Niet beïnvloedbare kosten, zoals salarissen en energiekosten.

5.8.2 Aandachtspunten en risico's

Onduidelijkheid over eigenaarschap
Van een aantal civieltechnische kunstwerken is het eigenaarschap nog niet volledig vastgesteld. Voor deze objecten zijn momenteel geen beheermaatregelen opgenomen en is geen structureel onderhouds- of vervangingsbudget beschikbaar.

De locaties van veel van deze objecten zijn wel bekend. De komende periode wordt onderzocht welke objecten gemeentelijk eigendom zijn, welke beheer- en onderhoudsverantwoordelijkheid daarbij hoort en welke financiële consequenties dit heeft. Zolang het eigenaarschap niet duidelijk is, bestaat een risico op onvoldoende beheer, achterstallig onderhoud en mogelijke aansprakelijkheidsrisico's.

Kades industriehaven Drachten

Uit het *"Meerjaren onderhoudsplan kades Industriehaven Drachten"* blijkt dat voor groot onderhoud en vervanging aanzienlijke investeringen nodig zijn. De actuele omvang en fasering van deze opgave moeten worden bepaald op basis van de huidige technische staat, de toekomstige ontwikkeling van de haven en eventuele ontwikkelingen rondom de vaarweg.

De onderhouds- en vervangingskosten van de kades in de Industriehaven van Drachten zijn niet opgenomen in het financiële overzicht van deze notitie. De omvang van deze opgave is zodanig dat opname de gemiddelde onderhouds- en vervangingskosten van de overige kunstwerken onevenredig zou beïnvloeden. Daarnaast hangt de toekomstige aanpak van de kades samen met ontwikkelingen rondom de Industriehaven, waaronder de eigendomssituatie, de ontwikkeling van het bedrijventerrein De Haven en de mogelijke opwaardering van de vaarweg.

Vaarwegupgrading

Al geruime tijd wordt gesproken over een mogelijke opwaardering van de vaarweg naar Drachten van vaarwegklasse IV naar Va. Een dergelijke opwaardering kan gevolgen hebben voor de diepte en inrichting van de vaarweg en daarmee voor de Industriehaven en de aanwezige kunstwerken. Bij een eventuele verdieping van de vaarweg moeten de kades en andere kunstwerken geschikt zijn voor de nieuwe situatie. Dit kan leiden tot aanpassing of vervanging van bestaande kades, waaronder het toepassen van langere damwanden.

Op dit moment is er geen concreet besluit tot realisatie van een nieuwe of opgewaardeerde vaarweg op korte termijn. Dit betekent echter niet dat er geen ontwikkelingen zijn rondom bedrijventerrein De Haven en de Industriehaven. De ontwikkeling van het gebied en de toekomstbestendigheid van de bestaande kades worden daarom afzonderlijk beschouwd.

Voor de instandhouding van de kades bij de Haven is in de kadernota 2027 een bedrag opgenomen van €9.171.000 (verspreid investering in de jaren 2032, 2035 en 2037)

Onvolledige overdracht van mutaties in de openbare ruimte

Bij projecten en werkzaamheden in de openbare ruimte vindt niet altijd een volledige overdracht plaats van gerealiseerde objecten naar de beheerorganisatie. Hierdoor worden nieuwe assets niet altijd tijdig opgenomen in de beheerprogramma's en zijn onderhouds- en vervangingsmaatregelen niet gekoppeld.

Dit leidt tot risico's op onvoldoende inzicht in het areaal, ontbrekende onderhoudsbudgetten en onverwachte financiële lasten. Om dit te voorkomen wordt gewerkt aan een structureel overdrachtsproces waarbij nieuwe objecten, inclusief areaalgegevens, onderhoudsverplichtingen en benodigde budgetten, worden opgenomen in het beheerproces.

5.9 Openbare Verlichting

Ter ondersteuning van de verkeersveiligheid, beheert en onderhoudt de Gemeente Smallingerland zelf haar openbare verlichtingsinstallatie. Om dit mogelijk te maken beschikt de gemeente Smallingerland over een beheersysteem om het verlichtingsareaal te registreren, te monitoren en benodigde maatregelen te bepalen. Het dagelijks onderhoud voor het oplossen van storingen, schades enz. is via een raamovereenkomst uitbesteed tot 1 januari 2027. De procedure voor het aanbesteden van het onderhoud voor de periode 1 januari 2027- 31 december 2030 loopt. Daarnaast heeft de gemeente Smallingerland een theoretisch vervangingsprogramma opgesteld voor de benodigde vervangingen van masten en armaturen op basis van technische levensduur van de materialen. De werkzaamheden uit het vervangingsprogramma zijn via een Europese aanbesteding in een raamovereenkomst uitbesteedt voor de periode 2025 t/m 2028.

Openbare Verlichting areaal 2026	
Lichtmasten OV	12.500 st
Armaturen OV	13.500 st
Sommige masten hebben meerdere armaturen	
Lampen OV	14.400 st
Sommige armaturen hebben meerdere lampen	
Overige verlichting in beheer/ onderhoud	
OV in civiele kunstwerken (bruggen en tunnels)	10 st
Plattegrond- en infoborden	10 st
Bushaltes verlichting	38 st
Verlichte reclame-uitingen aan lichtmasten	43 st
Aanlichten bouwwerken	5 st
Kunst in de openbare ruimte	10 st

Naast lichtmasten onderhoudt de gemeente dus ook verlichting en stroomvoorzieningen voor andere elementen of aan culturele kunstwerken in de openbare ruimte. De kosten voor dit beheer, onderhoud en energie vallen nu onder het budget voor openbare verlichting. Het streven is deze budgetten voor beheer, energie en mogelijk opbrengsten bij de volgende IBOR onder te brengen bij de desbetreffende disciplines. Het onderhoud kan i.v.m. specialistisch onderhoud, bij openbare verlichting blijven.

5.9.1 Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud
Als algemene kwaliteitsdoelstelling hanteert de gemeente het niveau Basis "doelmatig en extensief beheer" (overeenkomend met CROW-beeldkwaliteit B en C) om kapitaalvernietiging te voorkomen en de veiligheid te borgen. Beheren en onderhouden van de openbare verlichtingsinstallatie van de gemeente Smallingerland is jaarlijks structureel budget nodig voor correctief onderhoud (benodigd herstel door schade of defecte onderdelen), preventief onderhoud (maatregelen om correctief onderhoud uit te stellen) en beheer (keuringen, communicatie en software opstellen en extern begeleiden Europese aanbestedingen). Daarnaast is jaarlijks een investeringskrediet noodzakelijk om masten en armaturen die de technische eindelevensduur hebben bereikt te vervangen. Tot slot is er jaarlijks budget nodig voor exploitatie (energiekosten en vaste lasten), dit valt niet onder de IBOR.

Energiekosten en vaste lasten
De openbare verlichtingsinstallatie is voor het grootse deel aangesloten op het OV-net van netbeheerder Liander. Per aansluiting is jaarlijks een vast bedrag aan netbeheerkosten verschuldigd. Naast de aansluitkosten is een bedrag nodig om de verlichtingsinstallatie te laten branden. Door het toepassen van energiezuinige slimme led armaturen bij vervanging van technisch versleten armaturen verwachten wij de energiekosten terug te kunnen dringen. Echter door de toenemende prijsstijging voor elektriciteit en netbeheerkosten verwachten wij dat we de komende jaren hetzelfde budget nodig hebben.

Gemiddelde jaarlijkse uitvoeringskosten openbare verlichting	
Correctief onderhoud	**€ 184.000**
Storingen en schades oplossen	
Preventief onderhoud	**€ 171.000**
Reinigen en schilderen	
Beheer	**€ 40.000**
Keuringen en software en contractvorming	
Exploitatie	**€ 469.000**
Energie en netbeheer	
TOTAAL gemiddeld jaarlijks 2027 - 2030	€ 864.000

Door de afgelopen jaren in te zetten op het vernieuwen en moderniseren van de gemeentelijke verlichtingsinstallatie is er in het algemeen minder onderhoud nodig. Door het toepassen van slimme armaturen die op afstand te bedienen en te monitoren zijn, wordt de openbare verlichting van Smallingerland doelmatiger ingezet en kunnen gebreken sneller geconstateerd worden. Dit bespaart energie en draagt positief bij aan de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid. Door het toepassen van de slimme verlichting kan er ook beter rekening worden gehouden met natuurwaarden in bepaalde gebieden maar kan er ook (tijdelijk) worden ingezet op het vergroten van het veiligheidsgevoel in deze gebieden mocht dit wenselijk of noodzakelijk zijn.

De kosten voor beheer en onderhoud lopen echter op ten opzichte van IBOR 2023-2026. Dit komt met name door prijsstijgingen in materialen, arbeidskosten en energie. Daarnaast is er een toename van communicatiekosten door het toepassen van slimme armaturen.

De komende jaren gaan wij met name inzetten op het op orde brengen van de elektrotechnische veiligheid van de openbare verlichtingsinstallatie. De elektrotechnische veiligheid van de openbare verlichtingsinstallatie is voor wat betreft het bovengrondse deel een wettelijke taak en verantwoordelijkheid van gemeente Smallingerland. Het ondergrondse deel is een taak van netbeheerder Liander. De afgelopen jaren hebben we een aantal steekproeven uit laten voeren en daaruit blijkt dat er dusdanig veel afwijkingen zijn dat het gehele areaal geïnspecteerd dient te worden volgens NEN3140. Hierdoor stijgen de kosten de komende jaren sterk voor het uitvoeren van inspecties en eventueel te nemen herstelmaatregelen.

Vervanging
De technische levensduur voor masten is vastgesteld op 40 jaar. Daarna is het noodzakelijk dat de masten vervangen worden. Er zijn in 2030 ca 1240 masten die ouder zijn dan 40 jaar. Deze masten worden steekproefsgewijs getest op sterkte en veiligheid. Wanneer de masten nog voldoen aan de gestelde eisen, wordt de levensduur met 10 jaar verleng. De overige masten en worden de komende jaren meegenomen in de vervangingsprojecten. Na 50 jaar worden alle masten vervangen.

De technische levensduur voor armaturen is vastgesteld op 20 jaar. Daarna dienen armaturen vervangen te worden. Er zijn 3950 armaturen die in 2030 ouder zijn dan 20 jaar. Deze worden de komende jaren vervangen in de reguliere vervangingsprojecten.

Bovenstaande resulteert in onderstaande gemiddelde vervangingskredieten voor de komende IBOR-periode 2027 - 2030 om het gehele areaal volgens de afschrijvingstermijn van 40 (masten) en 20 jaar (armaturen) te vervangen.

Jaarlijkse vervanging o.b.v. van totaal areaal		
Masten	12.900 st	€ 400.000
Armaturen	13.900 st	€ 290.000
Totaal		**€ 690.000**

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht openbare verlichting					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 415.000	€ 395.000	€ 425.000	€ 425.000
	Beschikbaar	€ 370.026	€ 370.026	€ 370.026	€ 370.026
	Verschil	**€ -44.974**	**€ -24.974**	**€ -54.974**	**€ -54.974**
Vervanging	Vervangen armaturen	€ 290.000	€ 290.000	€ 290.000	€ 290.000
	Vervangen masten	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
	Totaal investeringen	**€ 690.000**	**€ 690.000**	**€ 690.000**	**€ 690.000**

De beheer en onderhoudskosten voor openbare verlichting stijgen met de inflatie mee. Door een sterke stijging van arbeidskosten en metalen en chips is een verhoging van 8,5% noodzakelijk voor het beheer en onderhoudsbudget.

De jaarlijkse vervangingsinvesteringen voor de komende perioden neemt in vergelijking met de jaren 2023-2026 met ca. 21% toe. De komende jaren dient door aanbestedingsproblemen en capaciteit bij aannemers uitgestelde vervangingen te worden ingehaald.

Periode 2031 t/m 2034
Voor de periode 2031 t/m 2034 is de verwachting dat de kosten voor beheer en vervanging van de openbare verlichting ook redelijk constant zullen blijven met uitzondering van de jaarlijkse indexatieontwikkeling.

5.9.2 Aandachtspunten en risico's

Er worden op dit moment geen grote aandachtspunten en risico's voorzien, met uitzondering van de prijsstijgingen van materiaal, energie en arbeid.

5.10 Elektrakasten en Watertappunten

De gemeente Smallingerland beheert verschillende voorzieningen in de openbare ruimte waarmee gebruikers, passanten en exploitanten kunnen voorzien in hun behoefte aan water en elektriciteit. Het gaat hierbij onder andere om voorzieningen voor de watersport in passantenhavens, voorzieningen voor de beroepsvaart in de industriehaven, voorzieningen voor evenementen in verschillende parken en op het Kiryat Onoplein, voorzieningen voor marktexploitanten op het Raadhuisplein en de Markt en openbare watertappunten verspreid over Drachten voor het vullen van bijvoorbeeld drinkflessen.

De afgelopen jaren heeft de gemeente Smallingerland het aantal voorzieningen uitgebreid. Zo is de haven van Oudega in het kader van Oudega aan het Water voorzien van aansluitingen voor elektriciteit, drinkwater en vuilwaterafvoer. Daarnaast is de nieuwe passantenhaven Parkhaven gerealiseerd, inclusief voorzieningen voor elektriciteit, water, sanitair en vuilwaterafvoer.

Ook zijn drie camperplaatsen gerealiseerd: twee in Drachten (bij Parkhaven en bij de passantenhaven aan het Moleneind ZZ) en één bij de haven van Oudega. Deze camperplaatsen zijn eveneens voorzien van aansluitingen voor elektriciteit en water.

De uitbreiding van deze voorzieningen heeft geleid tot het onderstaande areaaloverzicht.

Elektrakasten en watertappunten areaal 2026	Stuks 2026	Stuks 2022	2026 t.o.v. 2022
Elektrakasten centrumpleinen en Rottevalle	19	16	+3
Elektrakasten parken	3	3	
Elektrakasten Industriehaven	7	7	
Elektrakasten recreatie havens	29	8	+21
Elektrakasten camperplaatsen	9		+9
Totaal Elektrakasten	**67**	**34**	**+33**

Watertappunten centrum/pleinen	10	14	-4
Watertappunten parken	2	1	+1
Watertappunten Industriehaven	7	4	+3
Watertappunten recreatie havens	12	5	+7
Watertappunten camperplaatsen	4		+4
Totaal watertappunten	**35**	**24**	**+11**

Ten opzichte van de vorige IBOR-periode 2023-2026 Heeft gemeente Smallingerland haar Areaal met elektrakasten ongeveer verdubbeld. Ook het aantal watervoorzieningen is flink toegenomen met bijna 50%.

5.10.1 Kwaliteit

Deze voorzieningen zijn eigendom van en worden beheerd door de gemeente. Daarmee heeft de gemeente een zorgplicht voor een veilig gebruik en een veilige instandhouding van deze installaties.

Om de veiligheid en betrouwbaarheid van de voorzieningen te waarborgen, worden periodiek controles uitgevoerd op de elektrotechnische installaties. Daarnaast worden bij de watervoorzieningen periodiek legionellacontroles uitgevoerd. Deze werkzaamheden zijn

door middel van onderhoudscontracten uitbesteed aan gespecialiseerde marktpartijen met de benodigde technische kennis en expertise.

De bediening en exploitatie van de haveninstallaties vindt op afstand plaats en is georganiseerd via een externe partij. Voor het gebruik van voorzieningen tijdens evenementen wordt een evenementenvergunning verleend. Hierbij ontvangen gebruikers instructies over het veilig gebruik en de bediening van de installaties.

5.10.2 Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud
Voor het beheren en onderhouden van de installaties is jaarlijks structureel budget nodig voor correctief onderhoud, preventief onderhoud, beheer en veiligheidsinspecties. Daarnaast is jaarlijks een investeringskrediet noodzakelijk om alle componenten in stroomkasten, waterputten en tappunten die de technische eindelevensduur hebben bereikt te vervangen. Hieronder de overzichten voor het benodigde jaarlijkse budget voor beheer en onderhoud van elektrakasten en watertappunten.

Jaarlijkse uitvoeringskosten Elekrakasten		
Correctief onderhoud Elektrakasten	€	67.400
dagelijks onderhoud, storingen en defecten oplossen		
Preventief onderhoud	€	7.200
inspectie en keuringen		
Beheer kosten	€	1.200
o.a. IV schap en monitoring		
Energie kosten	€	-
Totaal	**€**	**75.800**

Jaarlijkse uitvoeringskosten Watertappunten		
Correctief onderhoud Watertappunten	€	17.350
dagelijks onderhoud, storingen en defecten oplossen		
Preventief onderhoud	€	11.200
inspectie en keuringen		
Beheer kosten	€	6.500
o.a. IV schap (installatie verantwoordelijke)		
Energie kosten	€	-
Totaal	**€**	**35.050**

De energiekosten en waterkosten zijn in dit overzicht niet meegenomen.

Vervanging
Elektrakasten en watertappunten worden in 12 jaar afgeschreven en vallen onder de kapitaalgoederen (vaste activa) met economisch nut. Dit betekent dat bij vervangingen boven €10.000 de kosten geactiveerd worden.

Op basis van deze theoretische technische levensduur dient er de komende jaren dienen een groot deel van het areaal van elektriciteitskasten en watervoorzieningen vervangen te worden.

	Elektrakasten	Watertappunten
2027	€ 106.000	€ 45.000
2028	€ 106.000	€ 45.000
2029	€ 106.000	€ 45.000
2030	€ 106.000	€ 45.000

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht elektrakasten en watertappunten					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 110.850	€ 110.850	€ 110.850	€ 110.850
	Beschikbaar	€ 74.960	€ 74.960	€ 74.960	€ 74.960
	Verschil	**€ -35.890**	**€ -35.890**	**€ -35.890**	**€ -35.890**
Vervanging	Vervangen masten	€ 151.000	€ 151.000	€ 151.000	€ 151.000
	Totaal investeringen	**€ 151.000**	**€ 151.000**	**€ 151.000**	**€ 151.000**

5.10.3 Aandachtspunten en risico's

De grootste risico's en aandachtspunten voor elektrakasten hebben betrekking op de elektrotechnische veiligheid. Door het aanwijzen van een installatieverantwoordelijke (IV'er) kunnen gericht noodzakelijke maatregelen worden genomen om de veiligheid van de installaties te waarborgen. Per installatie is door de IV'er een onderhouds- en inspectieplan opgesteld.

De grootste risico's en aandachtspunten bij publiek toegankelijke watertappunten hebben betrekking op bacteriële verontreiniging als gevolg van onvoldoende onderhoud of verouderde installaties. In de afgelopen IBOR-periode is een inventarisatie uitgevoerd van de bestaande drinkwaterinstallaties. Op basis hiervan is een onderhoudsplan opgesteld om alle installaties te laten voldoen aan de geldende NEN-normen voor drinkwaterveiligheid.

Om de risico's bij de bestaande installaties te beperken, wordt per tappunt jaarlijks tweemaal een watermonster genomen en onderzocht volgens NEN 6265. Bij een overschrijding van de maximaal toegestane waterwaarden wordt het betreffende watertappunt direct buiten gebruik gesteld. Vervolgens wordt de installatie geïnspecteerd, worden indien nodig herstelmaatregelen uitgevoerd en wordt de waterkwaliteit opnieuw bemonsterd voordat het tappunt weer in gebruik wordt genomen.

5.11 Sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte

Binnen de gemeente zijn ongeveer 1146 objecten aanwezig die als sport- of speelvoorziening fungeren. Deze zijn verspreid over 282 locaties. De locaties verschillen onderling sterk in omvang en inrichting, van bijvoorbeeld een drietal eenvoudige toestellen tot een complete skatebaan en naastgelegen multicourt. De gezamenlijk vervangingswaarde van alle voorzieningen is ongeveer € 8,3 miljoen. Dit is inclusief de waarde van de (noodzakelijke) valondergronden.

Globaal overzicht	
Sport- en speeltoestellen	1146 st
Tennisbanen	5 st
Skatevoorziening	1 st
Jeu de boules	13 st
Pannaveld/ -kooi (klein)	22 st
Multicourt (groot)	7 st
Outdoor fitness / beweegtuin	7 st
Trimparcours	1 st
Digitaal pannaveld	1 st
Digitaal waterspeeltoestel	1 st

5.11.1 Kwaliteit

Voor attractie- en speeltoestellen geldt het "*Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023 (WAS 2023)"*. De regelgeving is gericht op het veilig ontwerpen, produceren, installeren, beheren en gebruiken van attractie- en speeltoestellen. Het WAS 2023 geldt onder andere voor speeltoestellen in de openbare ruimte en op semi-openbare locaties, zoals schoolpleinen.

De fabrikant moet ervoor zorgen dat het speeltoestel veilig ontworpen en gebouwd is. De beheerder is verantwoordelijk voor een veilig gebruik van de voorzieningen. Dit betekent onder meer dat toestellen veilig moeten worden geïnstalleerd, geïnspecteerd en onderhouden. Ook de ondergrond en andere veiligheidsvoorzieningen rondom een toestel maken onderdeel uit van het veilige gebruik. Voor speeltoestellen gelden daarnaast relevante Europese normen, waaronder de NEN-EN 1176-serie. Speeltoestellen die voor 26 maart 1997 in gebruik waren, moeten wel veilig zijn, maar hoeven geen certificaat van goedkeuring (typekeuring) te hebben.

Voor de voorzieningen moet een actueel dossier/ logboek worden bijgehouden. Hierin worden onder andere gegevens over het toestel, de fabrikant, installatie, inspecties, onderhoud en eventuele incidenten vastgelegd. De gemeente gebruikt hiervoor het digitale beheersysteem. In dit systeem worden onder andere het aanlegjaar, inspectieresultaten, geconstateerde gebreken en uitgevoerde onderhouds- en vervangingsmaatregelen geregistreerd.

De gemeente voert jaarlijks inspecties uit op de sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Op basis van de inspectieresultaten wordt bepaald welke onderhouds- of herstelmaatregelen noodzakelijk zijn en wanneer een voorziening moet worden vervangen om de veiligheid en functionaliteit te blijven waarborgen.

Ook de sport- en speelvoorzieningen op openbaar toegankelijke schoolpleinen en bij gemeentelijke speeltuinverenigingen worden hierin meegenomen wanneer deze voorzieningen gemeentelijk eigendom zijn of wanneer hierover afspraken met de betreffende organisatie zijn gemaakt.

5.11.2 Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

De berekende budgetten zijn nodig om alle aanwezige speelvoorzieningen wettelijk voorgeschreven te inspecteren en de toestellen in een veilige staat te houden. Dit is de minimaal noodzakelijke norm die bij de berekeningen is gehanteerd.

De gemeente voert de inspecties uit van sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Dit geldt ook voor speelvoorzieningen op schoolpleinen die openbaar zijn gesteld en voor de vier gemeentelijke speeltuinverenigingen. De kosten voor de inspecties op openbaar gestelde schoolpleinen komen voor rekening van de gemeente. Dit is een tegenprestatie voor het openbaar beschikbaar stellen van deze schoolpleinen buiten schooltijd, waardoor het aanbod aan speelvoorzieningen in de wijk wordt vergroot.

De eigenaar van een sport- of speelvoorziening is eindverantwoordelijk voor een adequaat beheer van de voorziening. De eigenaar is er ook verantwoordelijk voor dat de noodzakelijke inspecties worden uitgevoerd of dat hierover passende afspraken worden gemaakt. Daarmee moet zijn gewaarborgd dat het beheer, inclusief de inspecties, op een duidelijke wijze is belegd.

Om deze reden zijn de speelvoorzieningen bij de gemeentelijke speeltuinverenigingen meegenomen in de budgetten. De speelvoorzieningen bij deze verenigingen zijn namelijk eigendom van de gemeente.

Voor de inspectie, het onderhoud en de vervanging van speeltoestellen op schoolpleinen die niet openbaar zijn gesteld, zijn de betreffende scholen verantwoordelijk.

Jaarlijkse uitvoeringskosten Speelvoorzieningen	
Val ondergronden en klein onderhoud	€ 95.000
Inspectie en keuringen	€ 5.000
Totaal	€ 100.000

Vervanging

Vanaf 2023 zijn ook de grotere sport- en speeltoestellen, pannavoetbalkooien en de skatebaan opgenomen in de kapitaalgoederennota. Voorheen werd hiervoor incidenteel een aanvullend budget aangevraagd. Dit is het resultaat van de in 2020 vastgestelde Speelnota *Speels Genoeg*.

Bij deze herziening van het beheer van alle kapitaalgoederen worden vanaf 2027 ook de valondergronden van de voorzieningen in de openbare ruimte meegenomen in de vervangingsopgave. Daarnaast zijn de prijzen van materialen en grondstoffen gestegen. Hierdoor neemt het benodigde vervangingsbudget de komende jaren aanzienlijk toe.

De gemiddelde landelijke afschrijvingstermijn voor speelvoorzieningen bedraagt ongeveer 12 jaar. In Smallingerland wordt gekozen voor het toepassen van duurzame materialen. Hierdoor kan voor de meeste voorzieningen een gemiddelde afschrijvingstermijn van 15 jaar worden aangehouden.

Jaarlijkse vervanging	
2027	€564.000
2028	€564.000
2029	€564.000
2030	€564.000

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht speelvoorzieningen					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
	Beschikbaar	€ 93.239	€ 93.239	€ 93.239	€ 93.239
	Verschil	**€ -6.761**	**€ -6.761**	**€ -6.761**	**€ -6.761**
Vervanging	Vervangen speelvoorzieningen	€ 564.000	€ 564.000	€ 564.000	€ 564.000
	Totaal investeringen	**€ 564.000**	**€ 564.000**	**€ 564.000**	**€ 564.000**

5.11.3 Aandachtspunten en risico's

Schoolpleinen
De schoolpleinen die niet openbaar gesteld zijn, zijn zelf verantwoordelijk voor de jaarlijkse inspectie als het onderhoud en beheer. Scholen die hun schoolpleinen openbaar hebben gesteld, dienen allemaal eenzelfde soort bordje te hebben hangen met gedragsregels. De speeltoestellen die op de schoolpleinen staan die niet openbaar zijn, dienen wel in beheerprogramma te worden opgenomen, zodat we weten wat de staat is van de speeltoestellen.

Vervangen van speeltoestellen in overleg met de bewoners
We willen met het beschikbare budget omgevingsgericht kunnen anticiperen. Hiervoor worden vervangingsjaren van voorzieningen waar mogelijk op een locatie samengevoegd en een project vormgegeven voor renovatie. Zodoende wordt het mogelijk te anticiperen op veranderingen en wensen in de wijk/buurt. En bijvoorbeeld een schommel vervangen voor een groter combinatietoestel, outdoor fitness toestel, of andersom.

Buurtbudget en uitbreiding speeltoestellen
Vanuit buurtbudget worden de laatste jaren steeds meer speeltoestellen geplaatst. Het buurtbudget is een eenmalig budget. Er is geen budget voor extra onderhoud aan deze toestellen. Eens per 4 jaar wordt dit gecorrigeerd in deze notitie kapitaalgoederen beheer.

Nieuwe regels voor attractie- en speeltoestellen: het WAAS
De regelgeving voor attractie- en speeltoestellen verandert. Het huidige WAS (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen) maakt plaats voor het WAAS: Warenwetbesluit attractietoestellen, activiteitstoestellen en speeltoestellen. Deze nieuwe wet treedt naar verwachting op 1 januari 2027 in werking.

Het WAAS breidt de bestaande regels uit. Er komt bijvoorbeeld een nieuwe categorie: activiteitstoestellen. Hieronder vallen onder andere kartbanen, klimparcoursen en hoogteparcoursen. Ook andere recreatieve installaties waarbij snelheid, hoogte en persoonlijke beschermingsmiddelen een rol spelen vallen hieronder.

Voor deze toestellen geldt straks een duidelijke verplichting: keuring vóór ingebruikname en periodieke inspecties tijdens het gebruik.

Ook andere sectoren krijgen met nieuwe regels te maken. Zo moeten trampolineparken periodiek worden herkeurd en gelden er strengere eisen voor keuringsinstanties. Tegelijk vervalt de verplichte keuring voor sommige eenvoudige speeltoestellen met een zeer laag risico.

Voor fabrikanten, exploitanten en beheerders betekent dit dat zij hun toestellen en processen tijdig moeten laten toetsen. Zo blijft de veiligheid van speel- en recreatievoorzieningen aantoonbaar geborgd.

5.12 Buitensport Accommodaties

De gemeente Smallingerland heeft 17 buitensportaccommodaties met in totaal 39 sportvelden in eigendom en beheer.

Niet alle buitensportvoorzieningen binnen de gemeente zijn eigendom van of worden beheerd door de gemeente. Zo zijn de tennis- en padelaccommodaties veelal eigendom van en in beheer bij de sportverenigingen zelf. Deze voorzieningen maken daarom geen onderdeel uit van dit beheerplan.

Het gemeentelijk beleid is erop gericht de voorzieningen die noodzakelijk zijn voor de beoefening van de betreffende sporten beschikbaar te stellen en duurzaam in stand te houden. Welke voorzieningen daarvoor nodig zijn, is afhankelijk van de eisen die de betreffende sportbond stelt. Zo zijn bij voetbalvelden bijvoorbeeld dug-outs verplicht, terwijl deze bij andere sporten niet vereist zijn.

De sportverenigingen voeren een deel van het dagelijks en klein onderhoud uit. De verantwoordelijkheden van de gemeente en de verenigingen zijn vastgelegd in de afzonderlijke huur- en gebruiksovereenkomsten. In 2025 hebben de gemeente en de meeste voetbalverenigingen gezamenlijk beregeningsinstallaties aangelegd om de kwaliteit van de natuurgrasvelden tijdens droge perioden beter te kunnen waarborgen.

Sportkantines, kleedaccommodaties en veldverlichting zijn veelal eigendom van de sportverenigingen, meestal op basis van een opstalrecht. Het beheer en onderhoud van deze voorzieningen is eveneens de verantwoordelijkheid van de verenigingen.

Arealen Buitensport accommodaties 2026		
Sportvelden		**Aantal**
Voetbalvelden	Natuurgras	16
	Kunstgras	9
Korfbalvelden	Natuurgras	1
	Kunstgras	7
Hockeyvelden	Kunstgras	2
Rugbyvelden	Natuurgras	1
	Trainingsveld	1
Honk- en softbalvelden	Natuurgras	2
Totaal		**39**
Overige buitensport accommodaties		
Atletiekbaan		1
Wieler- en Skeelerbaan		1

5.12.1 Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud
Het specialistische onderhoud van de natuurgrasvelden, zoals maaien, bemesten, beluchten, doorzaaien en bezanden, is Europees aanbesteed en wordt uitgevoerd op basis van een meerjarig onderhoudscontract. Dit contract kan nog eenmaal worden verlengd voor de jaren 2027 en 2028.

Voor de kunstgrasvelden zijn onderhoudscontracten afgesloten die zijn gekoppeld aan de aanleg van de velden. Deze contracten voorzien in het specialistische onderhoud dat noodzakelijk is om de kwaliteit, veiligheid en levensduur van de kunstgrasvelden te waarborgen.

Naast het specialistische onderhoud worden op de buitensportaccommodaties diverse overige beheer- en onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, zoals het onderhouden van beplanting, hekwerken en overige voorzieningen.

De hiervoor benodigde jaarlijkse onderhoudsbudgetten zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Onderhoud *	
Bestek: maaien, bemesten, beluchten, enz.	€ 180.000
Borstelen en bladruimen kunstgras	€ 50.000
Kunstgras onderhoudscontracten	€ 30.000
Overige klein onderhoud kunstgras	€ 10.000
Grootonderhoud natuur- en kunstgrasvelden (na 5-7 jr.)	€ 90.000
Snoeien beplanting	€ 15.000
Onderhoud auto + aanhanger	€ 1.500
Hekwerken	€ 25.000
Overige onderhoudswerkzaamheden	€ 25.000
Totaal onderhoud	€ 426.500

**De genoemde bedragen zijn exclusief btw. Er is sprake van een kostprijsverhogende btw.*

Vervanging
De kunstgrasvelden worden periodiek geïnspecteerd en gekeurd volgens de geldende normen van NOC*NSF. Wanneer een veld niet meer aan de gestelde kwaliteits- en veiligheidseisen voldoet, wordt het vervangen.

Uitgangspunt is dat kunstgrasvoetbalvelden en hockeyvelden een gemiddelde technische levensduur van ongeveer 12 jaar hebben. Voor kunstgraskorfbalvelden wordt uitgegaan van een gemiddelde levensduur van ongeveer 14 jaar (Binnen de financiële verordening is de afschrijving 10 jaar). De daadwerkelijke vervanging vindt plaats op basis van de technische staat van het veld en de resultaten van de periodieke inspecties.

Alle kunstgrasvelden voor voetbal, korfbal en hockey, evenals de atletiekbaan (inclusief de technische onderdelen) en de wieler- en skeelerbaan, zijn opgenomen in het “vervangingsschema Buitensportaccommodaties”. De hiervoor benodigde vervangingsinvesteringen zijn opgenomen in de gemeentelijke investeringsagenda.

Overzicht benodigde en beschikbare budgetten

Totaaloverzicht buitensport accommodaties					
		2027	2028	2029	2030
Exploitatie excl. kapitaal-lasten	Benodigd	€ 522.983	€ 522.983	€ 522.983	€ 522.983
	Beschikbaar	€ 365.560	€ 365.560	€ 365.560	€ 365.560
	Verschil	**€ -157.423**	**€ -157.423**	**€ -157.423**	**€ -157.423**
Vervanging	Vervangen buitensport accommodaties	€ 970.000	€ 762.000	€ 970.000	€ 597.000
	Totaal investeringen	**€ 970.000**	**€ 762.000**	**€ 970.000**	**€ 597.000**

5.12.2 Aandachtspunten en risico's

Infill
Sinds enkele jaren worden kunstgrasvelden met infill voorzien van kantplanken langs de randen van de velden. Deze kantplanken voorkomen dat infillmateriaal buiten het speelveld terechtkomt en beperken daarmee de verspreiding van infill naar de omgeving.

De kunstgrasvelden die de komende jaren voor vervanging in aanmerking komen, zijn veelal aangelegd voordat deze kantplanken standaard werden toegepast. Hierdoor is in de afgelopen jaren infillmateriaal naast de velden terechtgekomen.

Bij de vervanging van deze kunstgrasvelden moet het verspreide infillmateriaal worden verwijderd en afgevoerd. Dit kan leiden tot eenmalige aanvullende kosten die niet zijn opgenomen in de reguliere vervangingskosten.

Verontreiniging ondergrond bij oude kunstgrasvelden
Bij oudere kunstgrasvelden is in het verleden veelvuldig gebruikgemaakt van rubber infill, zoals SBR-rubber. Door intensief gebruik, weersinvloeden en verspreiding van infillmateriaal kan dit materiaal buiten het speelveld terechtkomen en zich ophopen in de directe omgeving van het veld.

Bij de vervanging van oudere kunstgrasvelden bestaat het risico dat sprake is van verontreiniging van de ondergrond of de funderingslagen als gevolg van verspreiding of uitloging van infillmateriaal. Hierdoor kunnen aanvullende onderzoeken, extra saneringsmaatregelen en hogere afvoerkosten noodzakelijk zijn.

De omvang van eventuele verontreiniging en de benodigde maatregelen worden per vervangingsproject beoordeeld. Bij toekomstige vervangingen wordt rekening gehouden met de geldende wet- en regelgeving voor het verwijderen, verwerken en afvoeren van kunstgrasvelden en infillmaterialen.

Beregeningsinstallaties en watervoorziening
Door langere perioden van droogte wordt de beschikbaarheid van voldoende beregeningswater voor natuurgrasvelden steeds belangrijker. De aanleg van beregeningsinstallaties vermindert het risico op kwaliteitsverlies van de grasvelden, maar brengt ook aanvullende beheer- en onderhoudskosten met zich mee.

Tijdens extreme droogteperioden bestaat het risico dat vanuit het Wetterskip beperkingen of verboden worden opgelegd voor het gebruik van oppervlaktewater voor beregening. Hierdoor kan de beschikbaarheid van beregeningswater niet altijd worden gegarandeerd.

Risico's:

- Onvoldoende capaciteit of storingen aan beregeningsinstallaties kunnen leiden tot kwaliteitsverlies van natuurgrasvelden.
- Langdurige droogte kan leiden tot verdroging van de velden, waardoor de kwaliteit en bespeelbaarheid van de grasmat bij aanvang van het sportseizoen afnemen.
- Vooral trainingsvelden hebben een verhoogd risico, omdat deze vaak intensiever worden gebruikt en minder herstelmogelijkheden hebben.

Bijlage 1. Kwaliteitsbeoordelingen en wet- en regelgeving

Onderhoud en inrichting

Er is een belangrijk onderscheid tussen de **inrichtingskwaliteit** en de **onderhoudskwaliteit** van de openbare ruimte.

De inrichtingskwaliteit gaat over de wijze waarop de openbare ruimte is ontworpen en ingericht. Hierbij gaat het onder andere om de verdeling tussen groen, spelen, verkeer, water en verblijfsfuncties, de toegepaste materialen en beplanting en de functionaliteit van de inrichting als geheel. De inrichting van de openbare ruimte wordt mede bepaald door structuurvisies, de Omgevingsvisie, gebiedsontwikkelingen en andere beleidsdocumenten.

De onderhoudskwaliteit gaat over de wijze waarop de aanwezige voorzieningen in stand worden gehouden. Hierbij gaat het om het uitvoeren van inspecties, onderhoud, reparaties en vervangingen om de veiligheid, functionaliteit en levensduur van kapitaalgoederen te waarborgen.

Het beheer richt zich primair op de onderhoudskwaliteit. De inrichting van de openbare ruimte bepaalt echter mede de wijze waarop beheer en onderhoud kunnen worden uitgevoerd en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Een onderhoudsarme inrichting kan bijvoorbeeld leiden tot lagere beheerlasten gedurende de levensduur van een voorziening.

Technische en visuele kwaliteit

Bij de kwaliteit van kapitaalgoederen kan onderscheid worden gemaakt tussen de *technische kwaliteit* en de *visuele kwaliteit.*

De technische kwaliteit heeft betrekking op het duurzaam functioneren en in stand houden van voorzieningen. Hierbij gaat het om het tijdig uitvoeren van technisch onderhoud, het beheersen van risico's en het waarborgen van veiligheid en functionaliteit.

Technisch onderhoud is noodzakelijk om kapitaalvernietiging te voorkomen en de levensduur van voorzieningen te verlengen. Een groot deel van dit onderhoud is niet direct zichtbaar voor inwoners. Bij kapitaalgoederen zoals wegen, civiele kunstwerken, gebouwen en riolering bestaat een groot deel van de onderhoudsopgave uit technisch onderhoud dat noodzakelijk is om de voorziening duurzaam in stand te houden.

De verhouding tussen zichtbaar en technisch onderhoud verschilt per beheergroep. Bij technische assets ligt de nadruk voornamelijk op niet-zichtbaar onderhoud. Bij groenvoorzieningen en het beheer van de leefomgeving heeft zichtbaar onderhoud een groter aandeel, omdat inwoners deze kwaliteit dagelijks ervaren.

Een goede balans tussen technische kwaliteit, beeldkwaliteit, risico's en kosten vormt de basis voor professioneel assetmanagement.

Technische kwaliteit en wet- en regelgeving

De gemeente Smallingerland heeft bij het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen te maken met algemene wet- en regelgeving.

Burgerlijk Wetboek

De gemeente kan op grond van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk worden gesteld wanneer onvoldoende zorg wordt besteed aan het beheer van de openbare ruimte. Met name artikel 6:162 BW (onrechtmatige daad) speelt hierbij een rol.

De gemeente moet daarom kunnen aantonen dat inspecties, onderhoud en risicoafwegingen zorgvuldig worden uitgevoerd en dat passende maatregelen worden genomen om risico's te beheersen.

Gemeentewet en Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Op grond van artikel 212 van de Gemeentewet stelt de gemeenteraad een financiële verordening vast waarin de kaders voor het financieel beleid en beheer zijn opgenomen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en het jaarverslag een paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen op te nemen. Hierin wordt inzicht gegeven in:

- Het beleidskader voor het beheer;
- Het kwaliteitsniveau;
- De onderhoudsopgave;
- De financiële consequenties.

Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 geldt de Omgevingswet. Deze wet bundelt regelgeving over de fysieke leefomgeving en vraagt om een integrale benadering van ontwikkelingen, inrichting en beheer van de openbare ruimte.

De Omgevingswet vormt samen met onder andere de Omgevingsvisie, programma's en lokale regelgeving het kader waarbinnen gemeenten hun fysieke leefomgeving beheren.

Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet)

De Arbowet stelt eisen aan veilig werken en het beschermen van werknemers en gebruikers. Aanvullende technische normen geven praktische richtlijnen voor veilig gebruik, onderhoud en beheer van installaties en voorzieningen.

Belangrijkste aanvullende normen en richtlijnen per beheergroep

Beheergroep	Belangrijkste normen, richtlijnen en wetgeving
Bomen	VTA-boomveiligheidscontrole, Richtlijnen Boomveiligheid
Bos en natuur	Wet natuurbescherming (opgenomen in Omgevingswet), gedragscodes en ecologische richtlijnen
Groenvoorzieningen	CROW-richtlijnen openbare ruimte, kwaliteitscatalogus openbare ruimte
Gebouwen	Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), NEN 2767 conditiemeting gebouwen en installaties, NEN 3140 elektrische installaties, Drinkwaterwet en Drinkwaterbesluit (legionellapreventie)
Havens en waterpartijen	Keur/regels Wetterskip Fryslân, provinciale vaarwegverordening, richtlijnen recreatietoervaart
Civiele kunstwerken	NEN 2767 conditiemeting, CROW-richtlijnen inspectie en beheer civiele kunstwerken
Openbare verlichting	NEN-EN 13201, NPR 13201 openbare verlichting, richtlijnen beheer openbare verlichting
Riolering en water	Omgevingswet (zorgplichten afvalwater, hemelwater en grondwater), Water- en Rioleringsprogramma (WRP), NEN 3398 en NEN 3399
Speelvoorzieningen	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023 (WAS 2023), Europese veiligheidsnormen EN 1176 en EN 1177
Sportlocaties	Sporttechnische normen en keuringsrichtlijnen per sportbond
Verhardingen	CROW-publicaties wegbeheer, richtlijnen duurzaam beheer openbare ruimte
Verkeersvoorzieningen	CROW-richtlijnen verkeersvoorzieningen en bebording
Water	Regels Wetterskip Fryslân, provinciale vaarwegregels, eisen voor wateraanvoer en afvoer
Wegmeubilair	CROW-richtlijnen openbare ruimte

Kwaliteitsbeoordeling en beheerstrategie

De gemeente gebruikt inspecties, beheerdata en technische normen om de kwaliteit van kapitaalgoederen inzichtelijk te maken. Deze informatie vormt de basis voor beheerplannen, meerjarenprogramma's en investeringsbesluiten.

Door de ontwikkeling naar assetmanagement wordt steeds meer gestuurd op een integrale afweging tussen:

- Prestaties;
- Risico’s;
- Kosten;
- Wettelijke verplichtingen;
- Maatschappelijke doelen.

Hiermee wordt bereikt dat kapitaalgoederen veilig, duurzaam en doelmatig worden beheerd gedurende de gehele levensduur.